

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการ
ทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

**Visitors' Opinions toward Interpretive Programs in Natural, Semi-natural and
Historical Recreation Areas**

โดย

นางสาววรัทยา พรมชู

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1866-2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)
ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ

อนุรักษ์วิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทาง
ธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

Visitors' Opinions toward Interpretive Programs in Natural, Semi-natural and
Historical Recreation Areas

นามผู้วิจัย นางสาวรัชยา พรมชู

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ชานะกาญจน์, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปนัดดา ชำนาญสุข, วทม.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์วิชา นิยม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคกหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รศ.ดร. สันต์ เกตุปราณีต ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. นภวรรณ ฐานะกาญจน์ กรรมการสาขาวิชาเอก ผศ. ปนัดดา ชำนาญสุข กรรมการสาขาวิชาการ และ ผศ.ดร.วันชัย อรุณประภารัตน์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง มีคุณค่าทางวิชาการ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และอบรมสั่งสอนในด้านวิชาการและจริยธรรมให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณสุรียา โภชกะ คุณจิตร บุญตา เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ คุณสุภาณี นิยมศิลป์ คุณนवलนุช เขียวหวาน คุณอรรรถพล ศิริเวชพันธ์ คุณไพโรจน์ มาประสพ คุณภัทธรณัฐ วงศ์อินทร์ คุณจิรนนท์ สุโรพันธ์และคุณรพีพร ไบยา ผู้ร่วมเดินทางเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณ คุณธนะสิน ยิ้มน้อย คุณเอกสิทธิ์ ปัญญาเส็ง และพี่ๆน้องๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาอุทยานและนันทนาการทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พ่อสุธรรม แม่จิรา พรหมชู ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู ให้การสนับสนุนและโอกาสทางการศึกษาด้วยดีเสมอมา และขอบคุณ น้องกบ โฉมรงค์ ที่เป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา คุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด

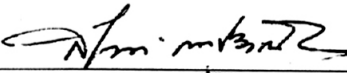
วรัทยา พรหมชู
พฤษภาคม 2549

วรัทยา พรหมขู 2549: ความคิดเห็นของนักท่งที่เกี่ยวข้องต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ) สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph..D. 159 หน้า
ISBN 974-16-1866-2

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่งที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายรวมทั้งสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมายและความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่งเกี่ยวข้องและปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักท่งที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการ 3 ประเภท คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่งเกี่ยวข้องชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยกำหนดขนาดตัวอย่างในลักษณะโควต้า แหล่งละ 200 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 600 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยและการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่งเกี่ยวข้องที่มาเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์เห็นด้วยในทางบวกมากที่สุด คือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล ส่วนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ คือ ภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย จากการสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย ในแหล่งนันทนาการทั้ง 3 ประเภท พบว่า มีโปรแกรมสื่อความหมายทั้ง 2 ประเภท คือ การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้ตัวบุคคล ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่งเกี่ยวข้อง โสตทัศนูปกรณ์ นิทรรศการในอาคาร นิทรรศการกลางแจ้ง แผ่นป้ายบรรยาย คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์ เครื่องหมาย และพบว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่งเกี่ยวข้องต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุดในแหล่งนันทนาการทั้ง 3 ประเภท คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่งเกี่ยวข้องต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ คือ ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสัน โดย ผลงุภย และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่งเกี่ยวข้อง คือ ประสบการณ์การมาเยือน วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่งเกี่ยวข้อง คือ วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย

วรัทยา พรหมขู
ลายมือชื่อนิติต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

191 พ.ศ. 2549

Waratthaya Promchu 2006: Visitors' Opinions toward Interpretive Programs in Natural, Semi-natural and Historical Recreation Areas. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field: Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Associate Professor San Kaitpraneet, Ph.D. 159 pages.
ISBN 974-16-1866-2

Objectives of the study were to investigate visitors' opinion toward interpretive program, to survey types of the interpretive program and need of using visitor's interpretive program, and to determine factor affecting visitors' opinion toward interpretive programs in 3 types of recreation areas namely: natural, semi-natural, and historical recreation areas. Data collection was conducted by using questionnaire with 600 visitors, 200 individuals in each area. The visitors were Thai with age of 15 years or more. Data analysis included descriptive statistics and analytical statistics including factor analysis technique and multiple regression analysis.

Results revealed that visitor mostly agreed in positive direction about signs and labels used in interpretive program were universal in natural and historical recreation areas. For semi-natural recreation areas, language used in audio visual was clear, accurate and easily to understand. There were two type of interpretive program used in the three recreation areas, the first type was personal interpretation namely interpreter and the second type was non-personal interpretation including visitor center, audio visuals, indoor exhibition, outdoor exhibition, sign board, nature education and historical booklets, interpretive publication, nature education and historical trails, symbols and signs and it was found that the interpretive program which the visitors' need used mostly in the three recreation areas were symbols and signs. For hypothesis testing, it was revealed that factors effecting visitors' opinion toward interpretive program in natural recreation area were duration of being in the recreation area, objective for being private, experiencing peacefulness, experiencing adventure, and need of using interpretive program. Regarding to semi-natural recreation area, the effecting factors were visiting experience, objective for physical development, objective for relaxing, objective for social interaction, objective for nature education and culture, need of using interpretive program, and interpretive knowledge. For the historical recreation area, the affecting factors were objective for relaxing and need of using interpretive program.

Waratthaya Promchu
Student's signature

San Kaitpraneet May 19, 2006
Thesis Advisor's signature

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(4)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
นิยามศัพท์	3
การตรวจเอกสาร	5
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	5
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	10
แหล่งนันทนาการ	16
พื้นที่ศึกษา	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย	50
อุปกรณ์และวิธีการ	52
อุปกรณ์	52
วิธีการ	52
ผลและวิจารณ์	64
สรุปและข้อเสนอแนะ	125
สรุป	125
ข้อเสนอแนะ	128
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	131
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก ตัวอย่างโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ศึกษา	139
ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	143
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม	152

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติของประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค	21
2	จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 10 ปี ของอุทยานแห่งชาติ 10 แห่ง ที่มีจำนวน นักท่องเที่ยวสูงสุด	53
3	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเพศ	67
4	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอายุ	67
5	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามที่อยู่ปัจจุบัน	68
6	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับการศึกษา	68
7	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอาชีพ	69
8	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามรายได้	70
9	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่	74
10	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่	75
11	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามจำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทาง	76
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ใน การเดินทางแต่ละกลุ่ม	77
13	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรม สื่อความหมาย	81
14	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	89
15	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายเป็น รายแหล่ง	94
16	ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย	101
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายใน ด้านองค์ประกอบและคุณภาพของสื่อ	115
18	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ	116
19	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ	119
20	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์	123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ค1	การทดสอบความน่าเชื่อถือของความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย	153
ค2	ค่าความยากเป็นรายชื่อของคำถามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	155
ค3	ค่า factor loading ของวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเยือนแหล่งนันทนาการ ของนักท่องเที่ยว	158

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	33
2	แผนที่สวนสัตว์คูสิต	36
3	แผนที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	44
4	กรอบแนวคิดในการวิจัย	51
ภาพผนวกที่		
ก1	โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณน้ำตกเอราวัณ	140
ก2	โปรแกรมสื่อความหมายในสวนสัตว์คูสิต	141
ก3	โปรแกรมสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	142

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการ
ทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

Visitors' Opinions toward Interpretive Programs in Natural, Semi-natural and
Historical Recreation Areas

คำนำ

ในปัจจุบันการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการแข่งขันในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต เป็นเหตุให้เกิดความเครียด และความเครียดจากการทำงานรวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งมลภาวะที่มีมากขึ้นในเมือง ทำให้มนุษย์เกิดความเหนื่อยล้า ต้องการการพักผ่อน และหลีกเลี่ยงความแออัด เพื่อไปพักผ่อนยังแหล่งนันทนาการต่าง ๆ ซึ่งแหล่งนันทนาการในประเทศไทยก็มีหลากหลาย ประเภท เช่น แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ เช่น สวนสัตว์ หรือแม้แต่แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งแหล่งนันทนาการเหล่านี้ล้วนเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2537 - 2546) มีสูงถึง 148.42 ล้านคน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547) การมาท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการนอกจากจะช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย มีความสุข สนุกสนาน ได้ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่ดีกลับไปด้วย แต่นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ที่ดีกลับไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ ดังนั้นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวผ่านการใช้โปรแกรมสื่อความหมายจึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการตามหลักวิชาการ ซึ่งโปรแกรมสื่อความหมายก็มีหลายประเภท เช่น นิทรรศการ แผ่นป้ายบรรยาย เอกสารสิ่งพิมพ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย นอกจากนี้โปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ ดังนั้นหากพิจารณาเลือกตัวกลางที่ใช้ในการสื่อได้อย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้การสื่อความหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ พัฒนาจิตสำนึก และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่นักท่องเที่ยว

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และ แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดการ ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา โปรแกรมสื่อความหมายที่มีในแหล่งนันทนาการประเภทต่างๆ ดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และการใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่ง นันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์
2. เพื่อสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรม สื่อความหมายของนักท่องเที่ยงที่ไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการ กึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์
3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายใน แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทาง ประวัติศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงต่อ โปรแกรมสื่อความ หมายในแหล่งนันทนาการ 3 ประเภท คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งนันทนาการ ที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ ได้แก่ สวนสัตว์ และแหล่ง นันทนาการทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยกำหนดที่จะทำการสำรวจ โปรแกรมสื่อความหมายที่มีในแต่ละพื้นที่ ศึกษาถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อ โปรแกรม สื่อความหมายในแต่ละแหล่ง พร้อมทั้งศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่ มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย

นิยามศัพท์

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะเด่นด้านความงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง น้ำตกเอราวัณในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีการดัดแปลง จัดการพื้นที่ให้มีความคล้ายคลึงกับสภาพธรรมชาติ หรือก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจในลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ มีความสะดวกสบาย สามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมได้ง่าย ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง สวนสัตว์ดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่ที่แวดล้อมด้วย ธรรมชาติ หรือแหล่งชุมชน ที่ปรากฏหลักฐานทางกายภาพที่หลงเหลือ เช่น ภาพเขียน โบราณบนผนังถ้ำ ซากโครงกระดูกและเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ฯลฯ ที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ให้คงอยู่ และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

นักท่องเที่ยว หมายถึง ประชาชนชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป ที่เดินทางไปท่องเที่ยว และประกอบกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

โปรแกรมสื่อความหมาย หมายถึง สื่อประเภทต่างๆ ที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ จัดทำขึ้น เพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสมบัติทางวัฒนธรรม เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว นิทรรศการ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ สไลด์ประกอบคำบรรยาย วิดีโอ เป็นต้น

ประสบการณ์การมาเยือน หมายถึง จำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวเคยมาเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นพื้นที่ศึกษา

ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ หมายถึง ระยะเวลาทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวอยู่ในแหล่ง
นันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์
ที่เป็นพื้นที่ศึกษา

ขนาดกลุ่มเดินทาง หมายถึง จำนวนสมาชิกของนักท่องเที่ยวภายในกลุ่มเดียวกันที่เดินทาง
มาเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทาง
ประวัติศาสตร์ ที่เป็นพื้นที่ศึกษา

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง หมายถึง เป้าหมายหรือสาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมายัง
แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทาง
ประวัติศาสตร์ ที่เป็นพื้นที่ศึกษา

ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย หมายถึง ความมุ่งหวัง หรือความ
ประสงค์ของนักท่องเที่ยวในการใช้โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ
แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ที่เกิดขึ้นก่อนการเดินทาง
มาถึงพื้นที่

ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย หมายถึง ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับหลักการ
และวิธีการสื่อความหมาย

ความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย หมายถึง ความคิดของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ
โปรแกรมสื่อความหมายในด้านองค์ประกอบของสื่อ และคุณภาพของสื่อในแหล่งนันทนาการทาง
ธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นพื้นที่
ศึกษา

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยใน 5 หัวข้อหลัก คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย
3. แหล่งนันทนาการ
4. พื้นที่ศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. นิยามและความหมาย

“ความคิดเห็น” (opinion) เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกในทางบวกหรือลบของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล กลุ่มคนหรือสถานการณ์ต่างๆ ด้วยการพูด การปฏิบัติหรือการเขียน การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา ประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดู การขัดเกลาทางสังคม สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยในการพิจารณา และประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ซึ่งแต่ละบุคคลจะไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอน หรือความรู้อันแท้จริง แต่ตั้งอยู่ที่จิตใจ บุคคลจะแสดงออกได้ง่ายโดยการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลจะลงไปตามที่บุคคลนั้นเห็นว่าน่าจะเป็นจริง หรือตรงตามที่คิดไว้ ซึ่งอาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นๆก็ได้ (สุชา, 2524; สุโท, 2525; จุรี, 2529; วัชร, 2536)

ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ มีความหมายที่แคบกว่าทัศนคติ เพราะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (fact) และทัศนคติ (attitude) ของบุคคล ความคิดเห็นเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะที่ทัศนคติจะแสดงสภาพความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (สงวนและคณะ , 2522)

ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ เช่น อย่างผิวเผินและอย่างลึกซึ้ง ความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้นเป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งที่ติดตัวเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่วไป ไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งมีประจำทุกคน ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ลึกซึ้ง เป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่างและมีอยู่ในเวลาอันสั้นเป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิสูจน์ มีความรู้สึกแห่งอารมณ์ เกิดขึ้นได้ง่าย แต่ก็สลายตัวเร็ว (อุทัย , 2520)

2. ประเภทของความคิดเห็น

Rammer (1954) ได้แบ่งความคิดเห็นออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด – เชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ทิศทางลบสุด ได้แก่ รังเกียจมาก ความคิดเห็นรุนแรงนี้เปลี่ยนแปลงได้ยาก
2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ส่วนปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป เพราะบุคคลแต่ละบุคคลจะได้รับมาในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้ความคิดเห็นของบุคคลแตกต่างกันออกไป (Oskamp, 1977) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล/ปัจจัยด้านคุณสมบัติประจำตัวของบุคคล ได้แก่

1.1 ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เพราะการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ในเรื่องต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นคนที่มีความรู้มากก็จะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆอย่างมีเหตุผล

1.2 ความเชื่อ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในการยอมรับสิ่งต่างๆ ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป เช่น ความเชื่อในเรื่องศาสนา เป็นต้น

1.3 สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่นและต่อสังคมหรือกลุ่มเป็นส่วนรวม

1.4 ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของงาน ซึ่งจะส่งผลถึงความคิดเห็น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และตั้งสมมติฐานกลายเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล ได้แก่

2.1 การอบรมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอนโดยตรงหรือทางอ้อมให้สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้หรือรับเอาระเบียบ วิธี กฎเกณฑ์ ค่านิยมต่างๆที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

2.2 กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มหรือสังคมใด ก็จะต้องยอมรับหรือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มนั้น หรือสังคมนั้น และในที่สุดก็จะมีความคิดเห็นคล้ายตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้น

2.3 สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความคิดเห็นทั้งด้านบวกและด้านลบ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

Trandis (1971) กล่าวว่า ความคิดเห็นของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้และมีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. การรับรู้ข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. การได้รับประสบการณ์ตรงที่พบด้วยตนเอง หรือจากแรงสะท้อนใจ
3. การถูกบังคับให้ปฏิบัติตามโดยไม่เต็มใจ

นวม (2535) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ไว้ว่า

1. การติดต่อสื่อสาร วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือ เป็นสื่อสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ
2. การติดต่ออย่างใกล้ชิด ความใกล้ชิด ทำให้คนเรียนรู้สภาพที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย ความเข้าใจผิดหายไป
3. อิทธิพลส่วนบุคคล อิทธิพลเหล่านี้เกิดจากบุคลิกภาพ และคุณสมบัติทางด้านจิตใจที่แสดงออกทางกายกรรม วลีกรรม บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่ดีย่อมมีอิทธิพลเหนือทัศนคติคนอื่นได้ง่าย
4. การตัดสินใจของกลุ่ม ถ้ากลุ่มสนใจตัดสินใจไปแล้ว ความคิดเห็นของคนในกลุ่มย่อมคล้อยตามไปด้วย

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร อิทธิพลส่วนบุคคล การถูกบังคับให้ปฏิบัติตามโดยไม่เต็มใจ และการตัดสินใจของกลุ่ม

5. การวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างของประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ จึงมีวิธีการวัดความคิดเห็น ดังนี้

1. การฉายภาพ (projective technique) เป็นการวัดโดยสร้างจินตนาการจากภาพ โดยภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมา และสามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นสำคัญ
2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการซักถามบุคคลช่วยให้ได้ข้อมูลที่ขยายครอบคลุมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

3. การส่งแบบสอบถาม (questionnaire) เป็นวิธีการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลาและเงินทุนน้อยกว่าวิธีอื่น โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่ต้องการศึกษาให้ตอบกลับมา แต่มีข้อจำกัดอยู่ว่าผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้

4. การให้เล่าความรู้สึก (self-report) เป็นการวัดโดยให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกตามประสบการณ์ และความสามารถออกมา

Morgan and King (1971) ได้กล่าวถึงการวัดเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคคลสามารถทำได้หลายวิธี ที่ใช้ทั่วไปคือ การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่ง Best (1977) ได้เสนอแนะว่าวิธีการที่ง่ายที่สุดในการบอกถึงความคิดเห็น คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นนั้นจะออกมาในลักษณะเช่นใดและสามารถรวบรวมหรือติดตามความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นได้

พรเพ็ญ (2535) กล่าวถึงการสร้างมาตรวัดทัศนคติมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ที่แพร่หลายมี 4 วิธีคือ

1. วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone's Method) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาณ แล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็นสเกลที่มีช่วงห่างกัน

2. วิธีกัตต์แมน (Guttman's Method) เป็นวิธีการสร้างทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับทัศนคติสูงต่ำแบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของข้อแสดงความคิดเห็น

3. วิธีจำแนก S-D Scale (Semantic Differential Scale) เป็นวิธีการสร้างทัศนคติหรือความคิดเห็นโดยอาศัยคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี-เลว ขยัน-ขี้เกียจ

4. วิธีการวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Method) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีการสร้างมาตรวัดที่ง่าย และประหยัดเวลา ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบ และให้คะแนน 5, 4, 3, 2, 1 หรือ +2, +1, 0, -1, -2 ตามลำดับการให้คะแนนทางบวกหรือทางลบ

สำหรับการวัดความคิดเห็นต่างๆไปนั้น จะต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูง ต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมาก จะใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งจิรนุช (2534) ได้รายงานข้อเสนอแนะของ Best (1977) ว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของ คำตอบในแต่ละข้อ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไร

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย

1. นิยามของการสื่อความหมาย

Tilden เป็นบุคคลแรกที่ได้ให้ความหมายของคำว่า การสื่อความหมาย ในหนังสือ Interpreting Our Heritage ในปี ค.ศ.1957 ระบุว่า การสื่อความหมายเป็นกิจกรรมการให้ความรู้ที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์ โดยการใช้สิ่งของหรือวัตถุดั้งเดิม สิ่งที ประสบด้วยตนเองและตัวกลางที่แสดงไว้มากกว่าการสื่อสารข้อเท็จจริงโดยวิธีธรรมดา และการสื่อ ความหมายนั้นไม่ใช่การสั่งสอน แต่เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังขยายความสนใจและความรู้ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจถึงความจริงที่สำคัญกว่า และอยู่เบื้องหลังข้อเท็จจริงที่ปรากฏ (Tilden, 1967)

ส่วนสุรเชษฐ์ (2547) ให้ความหมายของการสื่อความหมายว่า หมายถึง การนำเทคนิค หรือ วิธีการอันเหมาะสมมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตทาง วัฒนธรรมในลักษณะที่ง่ายต่อความเข้าใจของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและ เป็นการกระตุ้นคนเหล่านั้นให้เกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหน และมีจิตใจอนุรักษ์

นอกจากนี้ Tilden ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นบิดาของการสื่อความหมายธรรมชาติ ได้กำหนด หลักการของการการสื่อความหมายธรรมชาติไว้ 6 ประการดังนี้ (สุรเชษฐ์ และ ดร.ชนัน, 2543)

1. การสื่อความหมายเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะ โดยวิธีแสดงหรือการบรรยายก็ตาม จะต้องจัดทำภายใต้ขอบเขตของความสนใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว
2. ข้อมูลข่าวสารไม่ใช่การสื่อความหมาย การสื่อความหมายจะต้องเป็นการให้ความหมาย ที่อาศัยข้อมูล อย่างไรก็ตามการสื่อความหมายทุกชนิดจะรวมข้อมูลเข้าไปด้วย

3. การสื่อความหมายเป็นศิลปะซึ่งต้องใช้ศิลปะหลายๆ อย่าง ไม่ว่าสิ่งที่เราจะสื่อเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือ สถาปัตยกรรมก็ตาม

4. จุดมุ่งหมายหลักของการสื่อสารความหมายไม่ใช่การสั่งสอนแต่เป็นการกระตุ้นความรู้สึกรหรืออารมณ์

5. การสื่อความหมายควรมีจุดมุ่งหมายในการเสนอความหมายรวม มากกว่าการเสนอความหมายบางส่วน

6. การสื่อความหมายที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก (อาจกล่าวว่าจะจนถึงอายุ 12 ปี) ควรใช้วิธีการที่แตกต่างไปจากที่จัดทำให้กับผู้ใหญ่ เพื่อให้ดีที่สุดอาจแยกโปรแกรมออกจากกัน โดยสิ้นเชิง

2. วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

วัตถุประสงค์หลักของการสื่อความหมายธรรมชาติ คือ การกระตุ้นให้เกิดการกระทำในทางบวกสำหรับสิ่งแวดล้อม (สุรเชษฐ์, 2547) นั่นคือ การป้องกันรักษา ซึ่งมีกระบวนการตามหลักปรัชญาการสื่อความหมายธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่ กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้และเข้าใจ ได้รับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่หรือสิ่งที่ต้องการสื่อ จากนั้นนักท่องเที่ยวจะเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งที่เห็น และตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ที่ไปเยือน และท้ายที่สุดก็จะเกิดความรู้สึกหวงแหน อยากปกป้องรักษา และส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็คือ การปกป้องรักษาทรัพยากร

นอกจากนี้ Sharpe (1967) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และความเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น อีกทั้งยังช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน และประสบการณ์ที่น่าประทับใจ

2. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการ เช่น

2.1 การสื่อความหมายช่วยให้การใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความระมัดระวัง และเกิดความคิดที่ว่าพื้นที่นั้นคือสถานที่พิเศษ ที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

2.2 การสื่อความหมายจะช่วยลดผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว

3. เพื่อเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์สร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่หน่วยงานและพื้นที่

3. ประเภทและชนิดของการสื่อความหมาย

ประเภทของตัวกลางที่ใช้ในการสื่อความหมาย แบ่งเป็น 2 ประเภท (สารรัฐ, 2545; เสรี, 2547; Ham, 1992) ได้แก่

1. Personal Service หรือ Attended Service หมายถึง การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวจะติดต่อโดยตรงกับนักสื่อความหมายโดยผ่านตัวกลาง แบ่งเป็น

1.1 การบริการข้อมูลข่าวสาร โดยทั่วไป (information duty) คือ การบริการตอบคำถาม ต่างจากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานวิชาการหรืองานบริหาร จุดประสงค์หลักของงานในหน้าที่นี้ก็เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และแจกข้อมูลข่าวสาร ส่วนจุดประสงค์รอง คือ เพื่อสร้างความประทับใจในฐานะตัวแทนของหน่วยงาน

1.2 การนำกลุ่ม (conducted activity) เช่น การนำเดินบนทางเดินเท้า เป็นการสื่อความหมายชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์จะนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆ เพื่อศึกษาสิ่งที่น่าสนใจและชมทิวทัศน์ที่สวยงาม กิจกรรมนำเที่ยวจะมีประสิทธิภาพและน่าประทับใจที่สุดก็ต่อเมื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสด้วยประสาททั้ง 5 คือ ได้เห็น ได้จับต้อง ได้ดมกลิ่น ได้ยิน และได้ชิมรสของสิ่งที่กำลังสื่อความหมาย

1.3 การสื่อความหมายโดยการพูด (talks to groups) การพูดบรรยายอย่างนักสื่อความหมาย เป็นรูปแบบของการพูดที่มีพลัง และเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ดีที่สุด การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ เป็นงานที่ทำด้วยหัวใจ ซึ่งต้องใช้ไหวพริบและสติปัญญา โดยให้เกิดความสมดุลระหว่างการนำเสนอ และความสนใจของผู้ฟัง

1.4 การสื่อความหมายประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม (living interpretation) เป็นการสื่อความหมายลักษณะของการแสดงสด โดยการนำความจริงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและประเพณี หรือเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกและเข้าใจ ซึ่งรูปแบบของการนำเสนอจะเป็นการจัดแสดง การสาธิต หรือการนำไปศึกษาในสถานที่จริง เช่น

นำนักท่องเที่ยวไปศึกษาในสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซากปรักหักพังของโบราณสถานในพื้นที่

2. Non-personal Service หรือ Unattended Service หมายถึง การสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล ซึ่งนักท่องเที่ยวจะสัมผัสตัวกลาง โดยไม่ผ่านนักสื่อความหมาย แบ่งเป็น

2.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) เป็นสถานที่ที่นับว่าเป็นศูนย์กลางของการสื่อความหมายในพื้นที่ และมักเป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ กฎระเบียบที่บังคับใช้ แหล่งนันทนาการ และนิทรรศการต่างๆ รวมถึงการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ ด้วย เช่น มีห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องจัดนิทรรศการ ห้องสมุด นอกจากนี้ยังมีส่วนของที่นั่งพัก น้ำดื่มบริการ ห้องน้ำห้องสุขา ที่ติดต่อสอบถาม ร้านขายของที่ระลึก ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของศูนย์บริการจะต้องเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวผ่านมากที่สุด สามารถเข้าถึงได้สะดวกก่อนที่จะถึงบริเวณแหล่งนันทนาการ และมักเป็นจุดเชื่อมต่อทางเดินเท้าไปยังแหล่งนันทนาการในพื้นที่ได้

2.2 โสตทัศนอุปกรณ์ (audio visual) ได้แก่ เครื่องเสียง สไลด์ วีดีโอ โทรทัศน์ โดยทั่วไปในพื้นที่นันทนาการต่างๆ ถือเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการปฐมนิเทศและให้ความรู้เกี่ยวกับภาพรวมของพื้นที่ และเรื่องราวต่างๆ ภายในเวลาไม่มาก

2.3 ตัวกลางโดยการเขียน (written material)

2.3.1 แผ่นป้ายบรรยาย (labels) เป็นตัวกลางที่แสดงหรือนำเสนอข้อมูลด้วยภาพหรือคำบรรยายที่บันทึกลงบนแผ่นวัสดุ ซึ่งเป็นตัวกลางที่ให้ข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ โดยเป็นทั้งเครื่องหมายสำหรับการสื่อความหมายธรรมชาติ และเป็นตัวกลางที่ช่วยในการบริหารจัดการ โดยตรงและโดยอ้อม ใช้กันมากในพื้นที่นันทนาการเพื่อบอกชื่อสถานที่ อธิบายเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจเป็นข้อความสั้นๆ ก็ได้ ชนิดของแผ่นป้ายสื่อความหมายมี 3 ชนิด ได้แก่

ก. ป้ายสัญลักษณ์ (symbol sign) เป็นตัวกลางที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารให้แก่ผู้มาเยือนเข้าใจถูกต้องตรงกัน เช่น เครื่องหมายบอกทิศทาง สัญลักษณ์แสดงห้องสุขา

ร้านอาหาร บริเวณปิกนิก หรือสัญลักษณ์แสดงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วยอย่างหนึ่ง

ข. ป้ายให้ข้อมูล (informative sign) จะนำเสนอเป็นคำบรรยาย หรืออาจมีภาพประกอบด้วย ข้อมูลเป็นคำสั้นๆแสดงถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรงไปตรงมา เช่น ป้ายเตือนภัย หรือป้ายข้อห้าม ป้ายบอกบริเวณหรือพื้นที่ แผนที่/แผนผัง ป้ายบอกกฎระเบียบในพื้นที่ ป้ายทางเข้า เป็นต้น ซึ่งป้ายให้ข้อมูลนี้ส่วนใหญ่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและควบคุมนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันรักษาแหล่งท่องเที่ยวและช่วยป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดกับนักท่องเที่ยวด้วย

ค. ป้ายนิทรรศการ (exhibit sign) เป็นการถ่ายทอดข้อมูลด้วยคำบรรยาย เป็นหลัก พร้อมภาพหรือวัตถุจำลองหรือของจริง มีทั้งป้าย 2 มิติ และ 3 มิติ เน้นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ โดยมีเค้าโครงเรื่อง (Theme) ที่เป็นเรื่องราวอย่างมีลำดับและชัดเจน

2.3.2 สื่อสิ่งพิมพ์ (publication) เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ เป็นที่นิยมมากในการสร้างสื่อชนิดนี้ขึ้นมาใช้ เนื่องจากทำได้ง่ายและสะดวก ประหยัดเวลาของนักสื่อความหมายและสามารถให้ข้อมูลได้ในรายละเอียด ช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น แผ่นพับ (brochure) แผ่นปลิว (leaflet) โปสเตอร์ (poster) จุลสาร (booklet) สิ่งพิมพ์เหล่านี้อาจมีจุดประสงค์ทั้งเป็นการบริการข้อมูลข่าวสารในเรื่องราวต่างๆหรือเป็นสิ่งพิมพ์เพื่อการสื่อความหมายก็ได้

2.4 นิทรรศการในร่ม (indoor exhibition) เป็นการจัดนิทรรศการภายในตัวอาคาร เช่น นิทรรศการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำเสนอเรื่องราวต่างๆไปที่น่าสนใจหรือเป็นจุดเด่นในพื้นที่และอื่นๆ โดยการจัดนิทรรศการสามารถจัดแบ่งส่วนต่างๆในห้อง ตามเฉลี่ยงทางเดินในตัวอาคาร ในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวผ่านไปมา โดยเรื่องราวที่จัดนำเสนอควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สะดุดตา มีความต่อเนื่องกัน

2.5 นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibition) เป็นนิทรรศการที่มีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เข้าชมโดยง่าย ส่วนใหญ่มักจัดในบริเวณที่มีคนผ่านไปมาจำนวนมาก บริเวณที่คนไปรวมตัวกัน เช่น จุดชมวิว ลานจอดรถ ปากทางเข้าถ้ำ ซึ่งหัวข้อหรือเรื่องราวที่ปรากฏมักเกี่ยวข้องกับจุดเด่นของพื้นที่นั้นๆ อันจะสร้างความสนใจ และสามารถอธิบายสิ่งที่เห็นให้นักท่องเที่ยวกระจ่างได้

2.6 กิจกรรมที่ดำเนินด้วยตนเอง (self-guided activity) ได้แก่ เส้นทางเดินเท้าสื่อความหมาย เส้นทางรถยนต์สื่อความหมาย เป็นกิจกรรมที่มีไว้ให้นักท่องเที่ยว สามารถช่วยตัวเองได้โดยไม่ต้องอาศัยนักสื่อความหมาย แต่มีตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินกิจกรรม เช่น แผ่นพับป้ายสื่อความหมาย โดยกิจกรรมดังกล่าวมักจะใช้ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และนักสื่อความหมายไม่เพียงพอในการให้บริการ

2.7 การสื่อความหมายนอกฤดูกาลหรือนอกสถานที่ (off-site, off-season media) เป็นการสื่อความหมายแก่บุคคลนอกพื้นที่ และจัดทำในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยว โดยกลุ่มเป้าหมายอาจเป็นชุมชนโดยรอบพื้นที่ที่ไม่มีโอกาสได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่นั้นทางการ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยาย จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ หรือกิจกรรมค่ายตามหมู่บ้าน วัด หรือ โรงเรียน

4. ประโยชน์ของการสื่อความหมาย

สุรเชษฐ์ และดรชณี (2543) ได้สรุปประโยชน์ของการสื่อความหมายไว้ดังนี้ คือ

1. ประโยชน์ต่อพื้นที่นันทนาการ คือ เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ลดการทำลายทรัพย์สินและผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นต่อพื้นที่ ช่วยปกป้องสภาพแวดล้อมของพื้นที่นันทนาการ ทำให้เกิดกลุ่มผู้รัก ห่วงแหนในพื้นที่ และมีการสนับสนุนมากขึ้น
2. ประโยชน์ต่อหน่วยงานจัดการ คือ ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อหน่วยงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ทั้งหน่วยงานจัดการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และช่วยให้เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ของตนมากขึ้น
3. ประโยชน์ต่อผู้มาเยือน ซึ่งรวมทั้งนักท่องเที่ยวและสาธารณชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ คือ เพิ่มพูนประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงภาพรวมของทรัพยากรธรรมชาติ เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจของนักท่องเที่ยว กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ดีกว่าตนเองเป็นเจ้าของ กระตุ้นให้สาธารณชนร่วมในกระบวนการรักษาสีเขียว

แหล่งนันทนาการ

1. การจำแนกประเภทของแหล่งนันทนาการ

แหล่งนันทนาการ เป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548) ได้จัดแบ่งแหล่งนันทนาการออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ (natural recreation areas) แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ (semi-natural recreation areas) และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (historical recreation areas) ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้แบ่งแหล่งนันทนาการออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งนันทนาการทางศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งนันทนาการที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

การจำแนกประเภทของแหล่งนันทนาการแต่ละประเภทใหญ่ อาจจำแนกได้โดยลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสิ่งดึงดูดใจหลัก เช่น น้ำตก ถ้ำ ทุ่งหญ้า ชายหาด วัด แหล่งโบราณคดี หรือชุมชนหัตถกรรม เป็นต้น สำหรับแหล่งที่มีสิ่งดึงดูดใจไม่ถาวร ปีหนึ่งๆ จะมีกิจกรรมเฉพาะหรือมีเทศกาล ประเพณีนั้น โดยทั่วไปไม่ได้จัดเป็นแหล่งนันทนาการ หากแต่ชุมชนหรือพื้นที่นั้นมีสิ่งดึงดูดใจอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้แม้ไม่มีงานเทศกาลดังกล่าว อาจจัดเป็นแหล่งนันทนาการได้ รายละเอียดของแต่ละประเภทของแหล่งนันทนาการแต่ละแห่งยังมีลักษณะเฉพาะซึ่งพิจารณาได้โดย (ดร.ชนัน, 2547)

1. ขนาดของแหล่งนันทนาการ ขนาดของพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ทำให้ใช้เวลาในการท่องเที่ยวมากขึ้นหรือน้อยลงด้วยขนาดการรองรับการท่องเที่ยว กลุ่มขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่ มีขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) มากหรือน้อย

2. ที่ตั้ง / กลุ่ม ตั้งอยู่โดดเดี่ยวเป็นเอกเทศ หรือรวมกลุ่มกันอยู่ภายในแหล่งนันทนาการขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตเมือง อยู่ในเขตชนบท หรืออยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น

3. ความเข้มข้น

- เป็นพื้นที่สงวน อนุรักษ์ หรือพัฒนา
- มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ กำลังเปลี่ยนแปลง หรือมีสภาพดั้งเดิม
- มีอยู่ทั่วไป หาง่าย หรือหายาก มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดดเด่น แปลกแตกต่างจากที่อื่น
- มีความสวยงาม ความประทับใจ ความระลึกถึงอดีต เป็นต้น

4. เขตพื้นที่ หมายถึง ขอบเขตความเป็นเจ้าของ ผู้ครอบครอง ผู้ดูแล และรับผิดชอบ เช่น อุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยาน เขื่อน/อ่างเก็บน้ำ สวนสัตว์/สวนสัตว์เปิด สวนสาธารณะ สวนเกษตร รีสอร์ท เขตชุมชน เมือง การปกครอง เขตโบราณสถาน พื้นที่ที่มีการครอบครองของเอกชน หน่วยงาน องค์กร เขตธรณีสงฆ์ เป็นต้น

5. ชนิดและประเภท จำแนกตามคุณลักษณะของทรัพยากรนั้นหากามีหลากหลาย อาจจำแนกตามลักษณะที่ใกล้เคียงกันได้ ดังนี้

5.1 แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

- ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร
- ทะเล หาดทราย ชายหาด หาดหิน ทะเลสาบ
- เกาะ แก่ง
- บ่อน้ำร้อน น้ำพุร้อน บ่อน้ำมัน
- เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สวนสัตว์เปิด
- อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ

- อ่างเก็บน้ำ เขื่อน
- แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)
- ปะการังและธรรมชาติใต้ทะเล

5.2 แหล่งนันทนาการประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา

- ชุมชน โบราณ
- โบราณสถาน/โบราณวัตถุ
- พิพิธภัณฑ์
- วัด สำนักสงฆ์ ปุชนิยสถาน
- ศาสนสถาน
- กำแพงเมือง คูเมือง
- อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน

5.3 แหล่งนันทนาการประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

- งานประเพณี
- ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตของชาวเล เป็นต้น
- ศูนย์วัฒนธรรม
- สินค้าพื้นเมืองและแหล่งผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน
- ไร่ นา สวน พืชผัก ผลไม้

- เหมือง
- โรงละคร โรงภาพยนตร์ สถานที่จัดการแสดงทางวัฒนธรรม
- บริเวณเมืองที่ทันสมัย

5.4 แหล่งนันทนาการที่ให้ความบันเทิง

- กีฬาทางบก
- กีฬาทางน้ำ
- แหล่งบันเทิงยามราตรี
- สวนสนุก สวนน้ำ

2. แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ (natural recreation area)

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ถือเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างความพึงพอใจ และความสุขจากการพักผ่อนหย่อนใจ การชื่นชมธรรมชาติในรูปแบบของนันทนาการให้แก่มนุษย์และสังคม ซึ่ง นภวรรณ และคณะ (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติ อันได้แก่ ทุ่งหญ้า ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ เกาะ ชายหาด ลำน้ำ หรือแอ่งน้ำธรรมชาติ บ่อน้ำร้อน ธรณีสัณฐาน และอื่นๆ ที่มีคุณค่าด้านความงาม มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการได้โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ซึ่งในประเทศไทยพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีสถานภาพเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย อันได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

วิวัฒน์ชัย (2532) กล่าวว่า แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ เป็นแหล่งนันทนาการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีภูมิทัศน์สวยงาม แปลกตา เป็นรมณีย์สถาน น่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชมได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ชายทะเล เกาะ แก่ง ภูมิทัศน์และภูมิศาสตร์อื่นๆ นอกจากนี้

ยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์ได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วนให้ความสวยงามของ
ธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน สถานที่ตากอากาศต่างๆ

สุรเชษฐ์ และศิริลักษณ์ (2535) กล่าวว่า พื้นที่ธรรมชาตินับว่าเป็นห้องปฏิบัติการสำหรับ
การเรียนรู้ เป็นพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติ เพื่อการศึกษาค้นคว้า และยังเป็นสถานที่อำนวยความสะดวก
ด้านนันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่สามารถจะพบเห็นได้ในพื้นที่ลักษณะอื่นๆ ดังนั้น พื้นที่
ธรรมชาติจึงมีความหมายและความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ สังคม และประเทศชาติโดยส่วนรวม

สุทธิศรี (2544) ให้ความหมายว่า แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่
เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลักษณะเด่น แปลก สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจหรือ
แสวงหาความรู้

จากการประชุมการกำหนดแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ณ จังหวัด
เชียงใหม่ ได้แบ่งประเภทของแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติในประเทศไทยออกเป็น 2 ประเภท
คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544ก)

1. แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติทางบก หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรม
ชาติ มีลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่บนดิน และมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่
แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ได้แก่ ภูเขา น้ำพุร้อน น้ำพุ ธรณีสัณฐาน บ่อน้ำร้อน ธารน้ำร้อน ถ้ำ น้ำตก
ทะเลสาบ(น้ำจืด) หนอง บึง แก่ง พรุ ชากฟอสซิล

2. แหล่งนันทนาการธรรมชาติทางทะเล หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตาม
ธรรมชาติ มีลักษณะที่ตั้งตามภูมิศาสตร์อยู่บริเวณชายทะเล หรือกลางทะเล และมีนักท่องเที่ยว
เดินทางไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ได้แก่ ภูเขา ธรณีสัณฐานเฉพาะ
รูปแบบ ถ้ำธารลอด ถ้ำ ทะเลสาบ (น้ำเค็ม) อ่าว เกาะ หาดทราย ปะการัง ฟอสซิลทะเล แหล่งดำน้ำ

นอกจากนี้แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ อาจแบ่งย่อยออกตามประเภทของทรัพยากร
ธรรมชาติ ได้ 2 อย่าง คือ (สมพร, 2538)

1. ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาได้ตามกระบวนการธรรมชาติ (renewable) ทรัพยากร
ประเภทนี้เมื่อใช้แล้วก็เสริมสร้างใหม่ได้ โดยการคืนรูปตามกระบวนการธรรมชาติ แต่อาจสูญสิ้น
ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หน้าผา ถ้ำ น้ำตก หาดทราย เกาะ ฯลฯ

2. ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ และไม่มีการสูญเสีย เช่น แสงแดด อากาศ กระแสน้ำ พลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานลม ฯลฯ

ประเทศไทยมีแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544ข)

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติทางบกของประเทศไทยมีจำนวน 1,038 แห่ง โดยอยู่ในภาคเหนือมากที่สุด จำนวน 353 แห่ง รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จำนวน 240 226 และ 219 แห่ง ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติทางบกส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเหนือ เนื่องจากมีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน จึงมีแหล่งนันทนาการประเภทธรรมชาติทางบกเป็นจำนวนมาก เช่น น้ำตก ถ้ำ

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติทางทะเลของประเทศไทยมีจำนวน 305 แห่ง โดยอยู่ในภาคใต้มากที่สุด จำนวน 198 แห่ง กระจายตัวอยู่บริเวณคาบสมุทรทั้งฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งอ่าวไทย และภาคกลาง จำนวน 107 แห่ง กระจายตัวบริเวณชายทะเลอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดตราดจรดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติของประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค

ภาค	แหล่งนันทนาการทาง ธรรมชาติทางบก	แหล่งนันทนาการทาง ธรรมชาติทางทะเล	รวม
ภาคเหนือ	353	0	353
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	226	0	226
ภาคกลาง	240	107	347
ภาคใต้	219	198	417
รวม	1,038	305	1,343

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544ข)

ในการจำแนกแหล่งนันทนาการทางธรรมชาตินั้น นภวรรณ และคณะ (2548) ได้จำแนกตามระบบนิเวศหลักออกเป็น 9 ประเภท คือ 1) น้ำตก 2) ลำน้ำและแก่งต่างๆ 3) ถ้ำ 4) น้ำพุร้อน 5) ธรณีสัณฐาน 6) จุดชมวิว 7) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 8) เกาะ และ 9) ชายหาด โดยได้จัดทำฐานข้อมูลแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติทั่วประเทศ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 1,504 แหล่ง

โดยจุดเด่นของแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติอยู่ที่สิ่งดึงดูดใจตามธรรมชาติ และการตัดขาดจากโลกภายนอก ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่มีโอกาสได้สัมผัสที่บ้าน เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง นอกเหนือจากแนวโน้มความต้องการใช้เวลาว่าง เพื่อแสวงหาความเพลิดเพลินและประกอบกิจกรรมพักผ่อน ตลอดจนศึกษาเรียนรู้สิ่งต่างๆภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้น ทำให้ในปัจจุบันความต้องการในการไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในหมู่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังจะสังเกตได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติในปีงบประมาณ 2548 มีทั้งสิ้น 10,685,874 ล้านคน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

3. แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ (semi-natural recreation area)

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีการดัดแปลง จัดการพื้นที่ให้มีความคล้ายคลึงกับสภาพธรรมชาติ หรือก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจในลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่เกิดจากการปรุงแต่ง มีความสะดวกสบาย สามารถเข้าถึงเพื่อประกอบกิจกรรมได้ง่าย เช่น สวนสัตว์ รีสอร์ทต่างๆ เป็นต้น

สำหรับแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติประเภทสวนสัตว์ คือ สถานที่รวบรวมสัตว์มาไว้ในที่เลี้ยง หรือให้สัตว์ดำรงชีวิตอยู่ในบริเวณที่สามารถควบคุมดูแลได้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์สัตว์ที่หายากตลอดจนเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งอาจมีการเก็บค่าเข้าชมหรือค่ากิจกรรม แต่ต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อกิจการละครสัตว์หรือค้าขายสัตว์ (องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย, 2547)

ในการจัดตั้งสวนสัตว์ที่มีอยู่ทั่วโลกกว่า 1,000 แห่ง (อรชุดา, 2546) มีวัตถุประสงค์เดียวกัน 3 ประการ คือ ประการแรก เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมสัตว์ชนิดต่างๆ ไว้เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์ ประการที่สอง เพื่อเป็นสถานที่แสดงชนิดของสัตว์ป่าให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสัตว์ และประการสุดท้าย เพื่อเป็นสวนสัตว์เลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางชนิดให้

ดำรงเผ่าพันธุ์ไว้หรือเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีประโยชน์ในแง่อาหารต่อไป ซึ่งสวนสัตว์ที่มีอยู่ทั่วโลกสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ (เอกชัย, 2545)

1. สวนสัตว์ (zoo) เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าไว้ในบริเวณที่จำกัด เช่น กรง คอก บ่อ ตู้ โดยมีชนิดและจำนวนของสัตว์ป่ามากพอสมควร และเปิดให้ประชาชนเข้าเพื่อการศึกษาหรือพักผ่อนหย่อนใจ ตัวอย่างสวนสัตว์ในประเทศไทยที่รู้จักกันดี เช่น สวนสัตว์ดุสิต (เขาดิน) และสวนสัตว์เชียงใหม่ เป็นต้น

2. สวนสัตว์เปิด (open zoo) เป็นสถานที่และบริเวณเลี้ยงสัตว์ป่าขนาดกว้างขวาง โดยสัตว์ป่าไม่ได้ถูกกักไว้ในบริเวณที่คับแคบ หากเป็นกรงก็จะเป็นกรงขนาดใหญ่ หรือเป็นคอกที่มีขนาดกว้างขวางและมีพันธุ์พืชขึ้นอยู่เพื่อให้กลมกลืนกับสภาพถิ่นที่อยู่มากที่สุดหรือมีการตกแต่งสถานที่ด้วยไม้ประดับและแบ่งบริเวณกันระหว่างสัตว์กับผู้ชม ตัวอย่างสวนสัตว์เปิดในประเทศไทย เช่น สวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี

3. ซาฟารี (safari) เป็นสวนสัตว์ขนาดใหญ่ที่ปล่อยให้สัตว์ขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณกว้างปะปนกันคล้ายคลึงธรรมชาติ อาณาเขตกว้างขวางจนเกือบไม่เห็นบริเวณรั้วกั้น ในการเข้าชมภายในซาฟารีจะต้องใช้พาหนะที่เหมาะสม หรืออยู่ในการควบคุมการรักษาความปลอดภัยอย่างรัดกุม โดยเฉพาะบางบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ดุร้าย เช่น สิงโต เสือโคร่ง เป็นต้น สวนสัตว์ประเภทนี้มีในแอฟริกาและประเทศไทยที่จัดทำโดยเอกชน คือ ซาฟารีเวิลด์

4. สวนสัตว์ที่จัดแสดงเฉพาะประเภทของสัตว์ ซึ่งมีทั้งสัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง แมลงหรือสัตว์น้ำส่วนมากจะมีชื่อเรียกเฉพาะลงไป เช่น สวนงู ฟาร์มจระเข้ อะควาเรียม (สถานที่แสดงพันธุ์ปลาทะเลหรือปลาน้ำจืด) สวนผีเสื้อ สวนนก เป็นต้น อย่างไรก็ตามการที่จะเรียกชื่อสวนสัตว์ประเภทใดนั้นจะต้องมีสัตว์ประเภทนั้นไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสัตว์ทั้งหมด สวนสัตว์ประเภทนี้เป็นสถานที่ร่ม มีขอบเขตจำกัด มีการตกแต่งเลียนแบบธรรมชาติ และสวยงาม

การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์นอกจากจะนำเสนอในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาแล้ว ยังมีการดูแลสัตว์ในสภาพความเป็นอยู่ตามธรรมชาติในรูปแบบของสวนสัตว์ ซึ่งประโยชน์ของสวนสัตว์จะให้ทั้งความเพลิดเพลินในแง่ของแหล่งท่องเที่ยวและยังช่วยรักษาพันธุ์สัตว์ รวมทั้งเป็นแหล่งรักษาพันธุ์สัตว์ที่หายาก สำหรับสวนสัตว์ในประเทศไทยที่สังกัดหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรีและอยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การสวนสัตว์ฯ มีจำนวน 5 แห่ง คือ สวนสัตว์

คูสิต (เขาคินวนา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร สวนสัตว์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สวนสัตว์เขาเขียว จังหวัดชลบุรี สวนสัตว์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และสวนสัตว์สงขลา จังหวัดสงขลา

ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วจะแบ่งประเภทของสัตว์ที่นำมาจัดแสดงออกเป็น สัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์เลื้อยคลาน

4. แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (historical recreation area)

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นก่อนสมัยประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์ เป็นผลงานทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และจิตรกรรม มีความงดงาม เป็นสุนทรียะศิลป์ (ความรู้สึกรู้สึกที่เห็นคุณค่าของความงาม งามวิจิตร งามตระการและอลังการ) เป็นสถานที่ที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น ชนรุ่นหลังเกิดความภาคภูมิใจ ความหวงแหน ได้แก่ วัดวาอาราม แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งซากบรรพชีวิตรหรือฟอสซิล อุทยานประวัติศาสตร์

นถาวรณ และคณะ (2541) กล่าวว่า แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่ที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ หรือแหล่งชุมชน ที่ปรากฏหลักฐานทางกายภาพที่หลงเหลือ เช่น ภาพเขียนโบราณบนผนังถ้ำ ซากโครงกระดูกและเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ฯลฯ และการปฏิบัติกิจกรรมที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคก่อนที่ตกทอดมาถึงยุคปัจจุบัน เช่น ศิลปะการแสดง ศิลปะการแต่งกาย ฯลฯ ที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ให้คงอยู่ และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์

ดร.ชนิ (2547) ได้รายงานว่ แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หมายถึง พื้นที่นันทนาการประเภทที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลัง การจัดการและการพัฒนาจึงเป็นไปอย่างประณีต เพื่อบูรณะ ซ่อมแซมให้คงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของพื้นที่

โบราณสถาน หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย (กรมศิลปากร, 2533)

โบราณสถานแห่งชาติสามารถจำแนกประเภทออกได้ดังนี้ (กรมศิลปากร, 2533)

1. โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ (national historic landmarks) หมายถึง โบราณสถานใดก็ตาม (อาจมาในรูปแบบของอาคาร แหล่งโบราณคดี สิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรม อนุสาวรีย์ย่านประวัติศาสตร์ หรือรูปแบบใดก็ได้) ที่มีความสำคัญสูงสุด หากชาติขาดซึ่งโบราณสถานนั้นไปจะเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากโบราณสถานนั้นๆ เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่น พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พระธาตุคอกยสุเทพ พระธาตุพนม พระธาตุนครศรีธรรมราช เมืองสุโขทัย เมืองอยุธยา เป็นต้น
2. อนุสาวรีย์แห่งชาติ (national historic monuments) หมายถึง อนุสรณ์สถานที่ได้สร้างขึ้นเพื่อบุคคลหรือเรื่องราวที่ประชาชนจะต้องร่วมรำลึกด้วยกัน อนุสาวรีย์แห่งชาติอาจมีได้มีอายุเก่าแก่เนื่องจากการจัดสร้างขึ้นภายหลัง แต่อนุสาวรีย์ได้เป็นตัวแทนของเรื่องราวหรือบุคคลที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์หรือเป็นที่เคารพอย่างสูงในชาติ อนุสาวรีย์แห่งชาติ เช่น องค์พระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ ศาลหลักเมือง เจดีย์ยุทธหัตถี อนุสาวรีย์สมเด็จพระปิยมหาราช (พระบรมรูปทรงม้า) เป็นต้น
3. อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ (national historic buildings) หมายถึง อาคารและสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมอันทรงไว้ซึ่งคุณค่าอย่างสูงทางศิลปะสถาปัตยกรรม วิศวกรรม แสดงถึงการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ ในยุคอดีตซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญระดับชาติ อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ เช่น พระที่นั่งอนันตสมาคม สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ) สวนในพระราชวังโบราณ อยุธยา สนามหลวง เป็นต้น
4. ย่านประวัติศาสตร์ (national historic districts) หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตได้พื้นที่หนึ่งด้วยความหนาแน่นทางสถาปัตยกรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การวางผังเมือง หรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีอาคาร สิ่งก่อสร้าง ถนนหนทาง และ/หรือองค์ประกอบอื่นๆ ให้พื้นที่รวมอยู่ด้วยทั้งสิ้น โดยรูปแบบหรือเนื้อหาเรื่องราวความสำคัญของพื้นที่ทำให้อินทรีย์กันอยู่ได้หนึ่งในลักษณะต่อไปนี้

4.1 ย่านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม (historic/architectural districts) เป็นบริเวณพื้นที่ที่ประกอบด้วยอาคารทางประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและการพัฒนาผังเมือง อาจปรากฏในรูปของย่านพักอาศัย ย่านใจกลางเมือง ย่านอาคารราชการ เป็นต้น ตัวอย่างย่านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม เช่น เกาะรัตนโกสินทร์ ย่านใจกลางเมืองสงขลาอันประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ กำแพงเมือง จวนเจ้าเมือง วัดวาอาราม รวมเข้าด้วยกัน เป็นต้น

4.2 ย่านประวัติศาสตร์พาณิชย์กรรม (commercial historic districts) เป็นบริเวณที่ประกอบด้วยอาคารประวัติศาสตร์เชิงพาณิชย์เป็นหลักสำคัญ บ่อยครั้งจะปรากฏในรูปของย่านใจกลางเมืองเช่นกัน ตัวอย่าง ย่านประวัติศาสตร์พาณิชย์กรรม เช่น ย่านประวัติศาสตร์พาณิชย์กรรมภูเก็ต ย่านประวัติศาสตร์พาณิชย์กรรมบ้านหม้อ เป็นต้น

4.3 ย่านประวัติศาสตร์อุตสาหกรรม (industrial historic districts) เป็นบริเวณพื้นที่ที่ประกอบด้วยกลุ่มอาคารหรือสิ่งก่อสร้างทางอุตสาหกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์พัฒนาการของความเจริญทางอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจะปรากฏในรูป หมู่บ้านอุตสาหกรรมย่านอุตสาหกรรมของเมืองอุตสาหกรรมนั้นๆ หรือนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

4.4 ย่านประวัติศาสตร์ชนบท (rural historic districts) เป็นพื้นที่ในชนบทที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบทางประวัติศาสตร์ของการดำเนินชีวิตในชนบทอันประกอบด้วยอาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น รูปแบบของพื้นที่ในการประกอบเกษตรกรรม หรือกิจกรรม เช่น หมู่บ้านในชนบทอันประกอบด้วยบ้านเรือนท้องถิ่น การประกอบกิจกรรมพื้นบ้าน และพื้นที่ทำไร่ในารูปแบบเช่นในอดีต หมู่บ้านชาวเขา และหมู่บ้านชาวประมง เป็นต้น

4.5 พื้นที่ทางโบราณคดี (archaeological historic districts) เมื่อแหล่งโบราณคดีหลาย ๆ แหล่งมาอยู่รวมกันหรืออยู่ใกล้เคียงกัน จนสามารถกำหนดพื้นที่กว้างขวางพอประมาณหรือขนาดใหญ่ตามความเหมาะสมครอบคลุมได้พื้นที่หนึ่ง เพื่อแสดงความสัมพันธ์หรือต่อเนื่องกัน พื้นที่ที่กำหนดได้นั้นจัดเป็นเขตพื้นที่ทางโบราณคดีเขตหนึ่ง หากมันไม่สามารถกำหนดออกมาได้ในลักษณะเป็นเมืองโบราณ เช่น กลุ่มเตาเผาเครื่องเคลือบโบราณ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ในอ่าวพังงา เป็นต้น

5. อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ (national historic districts) พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตให้พื้นที่หนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ องค์กรประกอบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รวมกับ

สภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและโดยธรรมชาติอันมนุษย์ใช้งาน (เช่น แม่น้ำ หรือภูเขาในพื้นที่นั้น) อันจะทำให้สาระทางประวัติศาสตร์และการควบคุม/พิทักษ์รักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้ดำรงไว้ได้ อุทยานประวัติศาสตร์จึงสามารถครอบคลุมพื้นที่มากกว่าพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ หรือนครประวัติศาสตร์

อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึง พื้นที่ใดๆที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ถนนหนทาง และสภาพแวดล้อมพิเศษ ควรรักษาไว้ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ (สำนักโบราณคดี, 2545)

1. อาคารสถาปัตยกรรม ซากโบราณสถาน ที่อยู่อาศัย วัฒนาอาราม
2. สภาพแวดล้อมของโบราณสถาน ที่อยู่รายรอบอาคาร รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น สระน้ำ คลอง ถนน หรือสวนป่าประวัติศาสตร์
3. การผสมผสานกันระหว่างการก่อสร้างของมนุษย์และธรรมชาติแวดล้อม

ในความหมายของอุทยานประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าเป็นการเน้นที่โบราณสถานเป็นหลัก และสภาพแวดล้อม ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์เข้าไปมีส่วนในการตกแต่งเพิ่มเติมเป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้ต้องมีการผสมผสานกันอย่างกลมกลืน และสามารถที่จะรักษาสภาพอันเป็นของแท้และดั้งเดิมนั้นไว้ได้

การอนุรักษ์โบราณสถานตามแนวทางของ “อุทยานประวัติศาสตร์” นั้น มุ่งเน้นที่จะให้ “โบราณสถาน” และ “คน” อยู่ร่วมกัน โดยมีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี เป็นส่วนเชื่อมโยง โดยเห็นคุณค่าและความสำคัญซึ่งกันและกันที่นับเป็นความสอดคล้อง และเหมาะสมกับสถานะของสังคมโลกในปัจจุบัน ที่ทุกอย่างต้องมีการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวมิได้

รัฐบาลได้เห็นชอบให้บรรจุแผนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็น โครงการปฏิบัติงานไว้เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีเป้าหมายซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยรวมของชาติ โดยมีอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งแรก ต่อมา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) กรมศิลปากรได้รับการสนับสนุนให้ขยายโครงการอุทยานประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก

หลายแห่งตามแหล่งโบราณสถานที่สำคัญๆ ทั่วประเทศ ทั้งนี้เนื่องการสหประชาชาติได้ยกย่อง และประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นมรดกโลกในปี พ.ศ. 2534 ปัจจุบันมีอุทยานประวัติศาสตร์ จำนวน 10 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศไทยทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี และอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี (สำนักโบราณคดี, 2545)

6. นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ หมายถึง เมืองและนครซึ่งยอมกำหนดขอบเขตการตั้งถิ่นฐานได้ อาจจะใช้กำแพงเมือง คูน้ำ หรือคันดิน อันแสดงถึงหลักฐานความเป็นเมืองหรือนครซึ่งมีแบบอย่างทางวัฒนธรรม อำนาจของผังเมือง และ/หรือชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นได้ในปัจจุบันอันโดดเด่นและมีคุณค่ายิ่งกว่าเมืองใด นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ ได้แก่ เมืองสุโขทัย เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน เป็นต้น

7. ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ (trace of national Historic sites) หมายถึง แหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งของชาติในช่วงเวลานั้นในอดีต

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย น้ำตกเอราวัณ สวนสัตว์ดุสิต อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ซึ่งที่ตั้งปรากฏตามภาพที่ 1 ถึง ภาพที่ 3

1. น้ำตกเอราวัณ

1.1 ประวัติและความสำคัญ

น้ำตกเอราวัณเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติการประชุมเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2502 ให้กระทรวงเกษตร(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบัน) ดำเนินการจัดตั้งป่า

เทือกเขาสลับ ท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2515 โดยใช้บริเวณน้ำตกเอราวัณเป็นศูนย์กลางการสำรวจ พบว่าบริเวณป่าเทือกเขาสลับ จังหวัดกาญจนบุรีมีธรรมชาติที่สวยงามเป็นพิเศษและมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตหวงห้ามที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอวังขนาย อำเภอบ้านทวน และอำเภอวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการณ์ให้เป็นที่ไปตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว กรมป่าไม้จึงได้รายงานให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แจ้งให้กระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ขอเพิกถอนพื้นที่เขตหวงห้ามที่ดินบางส่วนที่เป็นป่าเทือกเขาสลับ เพื่อเป็นที่อุทยานแห่งชาติ และได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาสลับในท้องที่ตำบลไทรโยค ตำบลท่าเสา ตำบลลุ่มสุ่ม อำเภอไทรโยค ตำบลหนองเป็ด ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ และตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2518 นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 12 ของประเทศ และต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “อุทยานแห่งชาติเอราวัณ” เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อน้ำตกที่ไหลจากหน้าผาสูงที่มีลักษณะเหมือนหัวช้างเอราวัณในวรรณคดี และตามความนิยมและคุ้นเคยของประชาชนที่รู้จักน้ำตกเอราวัณเป็นอย่างดี (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2536)

1.2 ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีพื้นที่ครอบคลุมอำเภอเมือง อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ภูมิประเทศทั่วไปเป็นภูเขาสูงสลับพื้นที่ราบ และเป็นป่าเบญจพรรณที่ไม่รกร้างเสียเป็นส่วนใหญ่ ที่ทำการอุทยานฯ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ โดยมีเนื้อที่ประมาณ 550 ตารางกิโลเมตร หรือ 343,735 ไร่

1.3 เส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่

สำหรับการเดินทางไปเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ สามารถใช้ได้ 2 เส้นทาง คือ

1. เริ่มจากจังหวัดกาญจนบุรีไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 ถึงเขตการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เขื่อนศรีนครินทร์ ข้ามสะพานไปยังตลาดเขื่อนศรีนครินทร์ แล้วเลยเข้าไปในที่ทำการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ รวมระยะทางทั้งสิ้น 66 กิโลเมตร

2. ถ้าเดินทางจากอุทยานแห่งชาติไทรโยค จะมีเส้นทางบ้านวังใหญ่อยู่ตอนใต้ของ น้ำตกไทรโยคน้อยประมาณ 6 กิโลเมตร แล้วไปออกบ้านโป่งปัด บริเวณเขื่อนท่าทุ่งนา ระยะทาง ประมาณ 21 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนนหมายเลข 3199 อีกประมาณ 28 กิโลเมตร

1.4 ลักษณะทางนิเวศวิทยา

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2536) ได้สำรวจลักษณะทางนิเวศวิทยาบริเวณอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ น้ำ พืชพรรณและสัตว์ป่า สรุปได้ดังนี้

1.4.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศอันเป็นที่ตั้งของน้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ มี ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาสูงชันอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 165-996 เมตร สลับกับพื้นที่ราบ โดย ภูเขาส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินปูน ในแถบตะวันออกของพื้นที่จะยกตัวสูงขึ้นเป็นแนว โดยเฉพาะ บริเวณใกล้น้ำตกเอราวัณจะมีลักษณะเป็นหน้าผา ในพื้นที่ด้านตะวันออกนี้จะมีลำห้วยที่สำคัญคือ ห้วยม่องไล่ และห้วยอมตะลา ซึ่งไหลมาบรรจบกันกลายเป็นน้ำตกเอราวัณ ซึ่งเป็นน้ำตกหินปูน ขนาดใหญ่และมีความสวยงาม เดิมมีชื่อว่า “น้ำตกสะด่องม่องถ่าย” ตามชื่อลำห้วยม่องถ่าย ซึ่งเป็น ต้นน้ำของน้ำตกที่เกิดจากยอดในเทือกเขาสลอบ สายน้ำจะไหลมาตามชั้นหินเป็นระยะทางประมาณ 1,500 เมตร แบ่งออกเป็นชั้นใหญ่ๆได้ 7 ชั้น น้ำตกชั้นที่ 7 มีก้อนหินเหนือน้ำตกลักษณะคล้ายเศียร ช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อน้ำตก ในช่วงฤดูฝนสายน้ำไหลพุ่งตกลงมาจากเศียรช้างอย่างรุนแรง และมีปริมาณน้ำมากมองเห็นได้ในระยะไกล ในยามปกตินักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมน้ำตกได้ ครบทุกชั้น แต่ยมน้ำหลากอาจเที่ยวชมได้ถึงแค่ชั้นที่ 2

1.4.2 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของอุทยานแห่งชาติเอราวัณแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ระหว่าง เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มกราคม และฤดูร้อน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน อุทยานแห่งชาติเอราวัณได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และ ตะวันออกเฉียงเหนือช่วยพัดพาให้เกิดฝน แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตเงาฝน ทำให้มีปริมาณฝนตก ไม่มากนัก และอากาศค่อนข้างร้อน

1.4.3 พืชพรรณและสัตว์ป่า

สภาพป่าของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ประกอบด้วย

ป่าเบญจพรรณ มีร้อยละ 81.05 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ขึ้นปกคลุมตั้งแต่ระดับความสูง 100 - 800 เมตร จากระดับน้ำทะเล พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa* Craib.) ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata* Wall.) รกฟ้า (*Terminalia alata* Heyne ex Roth.) ฯลฯ มีไผ่ชนิดต่างๆ ขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปหรือบางแห่งขึ้นเป็นกลุ่ม ได้แก่ ไผ่ป่า (*Bambusa arundinacea* (Retz) Willd.) ไผ่รวก (*Thyrsostachys siamensis* Gramble) นอกจากนี้ยังมีพวกไม้เลื้อยและพืชพื้นล่าง ได้แก่ เสี้ยวเครือ (*Bauhinia glauca* (Wall.ex Benth.) Benth.) นมแมว (*Rauwenhoffia siamensis* Scheff.) เล็บเหยี่ยว (*Marumia dimorpha* Craib) และเอื้องหมายนา (*Costus speciosus* Smith.) เป็นต้น

ป่าเต็งรัง มีร้อยละ 1.68 กระจายอยู่ในระดับความสูง 100 - 800 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณทุ่งยวม หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ อว.8 (ลำต้น) และบริเวณใกล้เขื่อนทุ่งนา พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ เต็ง (*Shorea obtusa* Wall.) รัง (*Shorea siamensis* Miq.) แดง (*Xylocarpa xylocarpa* Taub.) ก่อแพะ (*Quercus kerrii* Craib) มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* Linn.) ฯลฯ พืชพื้นล่างได้แก่ หญ้าขน (*Brachiaria mutica* (Forsk.) Syapf) หญ้าหางเสือ (*Aristida balansae* Henr.) เล็บแมว (*Vigna dolichoides* Bak.) เป็นต้น

ป่าดิบแล้ง มีร้อยละ 14.35 อยู่บนสันเขาทอดเป็นแนวยาวตรงใจกลางของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และอยู่ต่ำถัดลงมาในระดับความสูงระหว่าง 600-800 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และอยู่ในบริเวณที่ชุ่มชื้นตามที่ราบริมห้วย พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ ยางโตน (*Polyalthia viridis* Craib.) ยมหิน (*Chukrasia tubularis* Juss.) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.) ฯลฯ พืชพื้นล่างได้แก่ หวายขม (*Calamus duepenhorstii* Miq.) เข็มขาว (*Ixora ebarbata* Craib.) และเนียมฤาษี (*Fagraea carnosae* Jack) เป็นต้น

จากการสำรวจแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ สัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก นก และสัตว์น้ำอื่นๆ รวมทั้งปลานานาชนิด ที่สำคัญและมักจะพบเห็น ได้แก่ ช้างป่า (*Elephas maximus*) หมูป่า (*Ursus thibetanus*) เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) เก้ง (*Muntiacus muntjak*) กวางป่า

(*Cervus unicolor*) หมูป่า (*Sus scrofa*) ชะนีธรรมดา (*Hylobates lar*) ค่างแว่นถิ่นเหนือ
(*Semnoptithecus phayrei*) ไก่ป่า (*Gallus gallus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกเค้าดิน
(*Actitis hypoleucos*) นกเขาใหญ่ (*Streptopelia chinensis*) นกกระจู๋ใหญ่ (*Centropus simensis*)
นกตะขาบทุ่ง (*Coracias benghalensis*) นกหัวขวานด่างแคะ (*dendrocopos canicapillus*) เป็นต้น

2. สวนสัตว์ดุสิต

2.1 ประวัติและความสำคัญ

สวนสัตว์ดุสิต แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของพระราชอุทยานสวนดุสิต ซึ่งประชาชนทั่วไปเรียกว่า "เขาดินวนา" พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าให้สร้างขึ้นเป็นสวนพฤกษชาติสำหรับส่วนพระองค์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2481 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 คณะรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นว่าสวนสัตว์ดุสิตหรือเขาดินวนาถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าโดยไร้ประโยชน์ จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานให้เทศบาลนครกรุงเทพ ดำเนินการจัดสร้างเป็นสวนสัตว์ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน และได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานกวางดาวกับสัตว์อื่นๆ อีก 2-3 ชนิด จากสวนอัมพรมาเลี้ยงไว้ในเขาดินวนา ตั้งชื่อสวนสัตว์นี้ว่า "สวนสัตว์ดุสิต" อยู่ในการดำเนินงานของเทศบาลนครกรุงเทพ ซึ่งเนื้อที่เป็นที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีพื้นที่ทั้งหมด 118 ไร่ (พื้นดิน 85 ไร่ พื้นน้ำ 33 ไร่) มีสัตว์ทั้งหมด 1,598 ตัว แบ่งเป็นสัตว์ปีก 1,018 ตัว สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม 288 ตัว และสัตว์เลื้อยคลาน 292 ตัว มีสัตว์สงวน/คุ้มครอง 31 ชนิด เป็นสวนสัตว์แห่งเดียวที่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการมากกว่า 65 ปี ซึ่งเป็นทั้งแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของคนกรุง และต่างจังหวัดที่แวะเวียนมาเที่ยวชมศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา มีส่วนแสดงสัตว์เลื้อยคลานและเกาะนกเป็นจุดเด่น มีหลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซุกซ่อนอยู่ และที่น่ายินดีก็คือเป็นแหล่งเดียวในโลกที่มีแก๊งเผือก ในปี พ.ศ. 2547 สวนสัตว์ดุสิตมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,746,670 คน จำแนกเป็นผู้ใหญ่จำนวน 1,216,597 คน และเด็กจำนวน 530,073 คน (องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย, 2547) ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้าชมมากคือช่วงปิดภาคเรียนระหว่างเดือนตุลาคม-เดือนพฤศจิกายน และระหว่างเดือนมีนาคม-เดือนเมษายน จะเห็นได้ว่าตั้งแต่เริ่มเปิดกิจการสวนสัตว์ดุสิตก็มีนักท่องเที่ยวเข้าชมเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องเพราะสวนสัตว์ดุสิตมีลักษณะและสภาพที่เอื้อประโยชน์หลายประการ คือ (ปรีชานี, 2544)

1. สวนสัตว์ดุสิตตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป โดยเฉพาะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านการอนุรักษ์สัตว์และสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนเมืองรุ่นใหม่

2. สวนสัตว์ดุสิตเป็นแหล่งให้การศึกษาทางธรรมชาติวิทยา เป็นสถานที่รวบรวมสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองตาม พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ยังมีสัตว์

ชนิดพันธุ์ที่หายาก สัตว์ใกล้สูญพันธุ์ สัตว์จากต่างภูมิภาค และต่างประเทศ รวมทั้งสัตว์ป่านานาชนิดที่พบในป่าหรือตามสถานที่อนุรักษ์เท่านั้น เช่น ละมั่งพันธุ์ไทย กวางดาว สมเสร็จ ค่างห้าสี เป็นต้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์แต่ละชนิด และให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสัตว์ พร้อมกับได้รับความเพลิดเพลินไปด้วยในขณะเดียวกัน

สำหรับสภาพแวดล้อมภายในสวนสัตว์ดุสิต โดยการจัดแบ่งพื้นที่และการจัดแสดงของสวนสัตว์ดุสิต แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแสดงสัตว์ ส่วนพื้นที่สำหรับการพักผ่อน (พื้นที่ 50%) และส่วนพื้นที่บริการ นอกจากนี้ภายในสวนสัตว์ดุสิตยังมีสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอีกมากมาย ได้แก่ มีวิทยากรนำชมสวนสัตว์ โรงพยาบาลสัตว์ หน่วยรักษาความปลอดภัยบริการประชาชน หน่วยปฏิบัติการพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ประชาชน หน่วยเพาะพันธุ์ไม้ จำหน่ายพันธุ์ไม้และปุ๋ยในราคาถูก สนามเด็กเล่นพร้อมเครื่องเล่นที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้แก่เด็ก บริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม เรือจักรยานนาวาและเรือพาย (องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย, 2547)

2.2 ที่ตั้ง

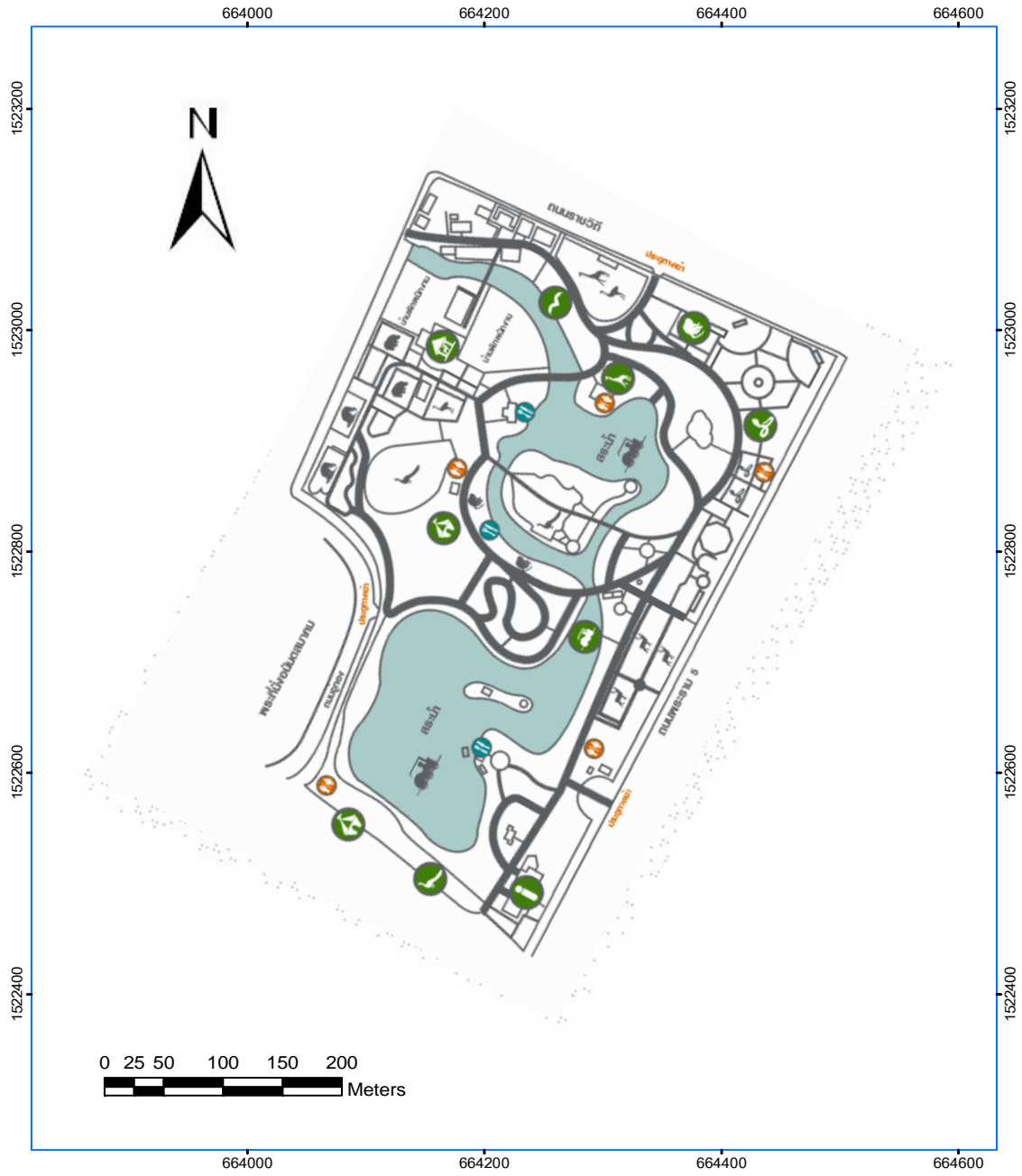
ปัจจุบันสวนสัตว์ดุสิตตั้งอยู่ที่เลขที่ 71 ถนนพระราม 5 เขตดุสิต จังหวัด กรุงเทพมหานคร

2.3 เส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่

เส้นทางที่ 1 จากท่าเนียบรัฐบาล ถนนพินธุโลภ ด้านสำนักงาน ก.พ. ตรงขึ้นสะพานชมัยมรุเชษฐลงสะพานเลี้ยวซ้าย เข้าถนนพระราม 5 ตรงไปประมาณ 200 เมตร เลี้ยวซ้ายเข้าสู่สวนสัตว์ดุสิต ซึ่งอยู่ตรงข้ามพระราชวังสวนจิตรลดา

เส้นทางที่ 2 จากลานพระบรมรูปทรงม้า เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนศรีอยุธยาตรงมาผ่านวัดเบญจมบพิตร ด้านซ้ายมือตรงขึ้นสะพานศรีอยุธยา ลงสะพานเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนพระราม 5 ตรงไปประมาณ 100 เมตร เลี้ยวซ้ายเข้าสู่สวนสัตว์ดุสิต

เส้นทางที่ 3 จากลานพระบรมรูปทรงม้าด้านหลัง หันหน้าเข้าสู่พระที่นั่งอนันตสมาคม เลี้ยวซ้ายตามถนนประมาณ 100 เมตร ด้านขวาคือสวนสัตว์ดุสิต (องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย, 2548)

ภาพที่ 2 แผนที่สวนสัตว์คูสิต

3. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

3.1 ประวัติและความสำคัญ

บริเวณที่ตั้งของจังหวัดสุโขทัยเป็นบริเวณที่ราบตอนล่างของภาคเหนือ ได้ค้นพบหลักฐานการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว ตามหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในเขตอำเภอศรีนคร อำเภอบ้านด่านลานหอย และอำเภอคีรีมาศ ซึ่งแสดงถึงหลักฐานทางชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชนเหล่านี้คงอยู่ต่อเนื่องกันและตั้งเป็นบ้านเมืองขึ้นในเวลาต่อมา

จนกระทั่งประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 (พ.ศ. 1100 เป็นต้นมา) ชุมชนบริเวณนี้ได้มีการติดต่อกับดินแดนอื่นแถบบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมแบบทวารวดี โดยได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีที่วัดชมชื่น อำเภอศรีสัชนาลัย

หลักฐานทางศิลปกรรมในเขตเมืองเก่าสุโขทัยที่ศาลตาผาแดง และปราสาทเขาปู่จางในเขตอำเภอคีรีมาศ เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการเข้ามาของวัฒนธรรมเขมรโบราณในราวพุทธศตวรรษที่ 18 (พ.ศ.1700 เป็นต้นมา) และน่าจะเป็นการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานเป็นเมืองในวัฒนธรรมเขมรในบริเวณที่ราบเชิงเขาหลวงเป็นครั้งแรก จนราวกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ปรากฏเรื่องราวการตั้งตนเป็นอิสระ เพื่อปกครองสุโขทัยของกลุ่มชน ซึ่งต่อมาเป็นบรรพชนของคนไทยในปัจจุบัน

อาณาจักรสุโขทัยเริ่มต้นประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีนาวนำถม และเริ่มชัดเจนมากขึ้นในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ่อขุนบางกลางหาว พ.ศ. 1781-1822) อาณาจักรสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช 1841 อำนาจของอาณาจักรสุโขทัยในช่วงรัชสมัยของพระองค์มีนัยสำคัญมาก ได้ทรงแผ่อำนาจเขตออกไปโดยรอบ วัฒนธรรมไทยได้เจริญขึ้นทุกสาขา ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งเจริญทั้งด้านประวัติศาสตร์ การสงคราม ภูมิศาสตร์ กฎหมาย ประเพณี การปกครอง การเศรษฐกิจ การสังคม ปรัชญา พระพุทธศาสนา การประดิษฐ์อักษรไทย และอื่นๆ ราชวงศ์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พระร่วงหรือสุโขทัย) ได้ปกครองอาณาจักรสุโขทัยสืบต่อมาเป็นเวลา 200 ปี ก็ถูกรวมเข้ากับอาณาจักรอยุธยา

ในการประชุม ณ เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนีเซีย เมื่อ พ.ศ.2534 คณะกรรมการมรดกโลกแห่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย

กำแพงเพชร เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เนื่องจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงผลงานทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น นับเป็นตัวแทนของศิลปกรรมไทยยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดของการสร้างประเทศ สมเด็จพระเพทราชาสุโขทัย สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอย่างเป็นทางการเมื่อวันจันทร์ ที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 (สำนักโบราณคดี, 2546)

3.2 ที่ตั้ง

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (เมืองเก่าสุโขทัย) ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตรงข้ามพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง อยู่ห่างจากเมืองสุโขทัยซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไปทางทิศตะวันตก 12 กิโลเมตร ถนนจรดวิถีถ่อง ทางหลวงหมายเลข 12 สายสุโขทัย-ตาก และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 447 กิโลเมตร

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองเก่าสุโขทัยและโบราณสถานแต่ละแห่งที่อยู่ภายในบริเวณมีเนื้อที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 43,750 ไร่ (สำนักโบราณคดี, 2546)

3.3 การคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่

เดินทางด้วยรถยนต์ ตามทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านนครสวรรค์ กำแพงเพชร เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 101 ผ่านอำเภอพรานกระต่าย อำเภอคีรีมาศ ระยะทาง 440 กิโลเมตร

เดินทางด้วยรถยนต์ทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดนครสวรรค์ พิชญ์โลก เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 12 (ถนนสิงห์วัฒน์) ระยะทาง 430 กิโลเมตร

รถไฟ เลือกลงทางสายเหนือลงรถที่สถานีพิชญ์โลก จากนั้นนั่งรถประจำทางไปสุโขทัย 58 กิโลเมตร

เครื่องบิน กรุงเทพฯ พิชญ์โลก จากนั้นเดินทางต่อด้วยรถยนต์ สู่อำเภอสุโขทัย

3.4 แหล่งท่องเที่ยว

สุโขทัยในอดีตเคยเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีกำแพงเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นกำแพงพูนดิน 3 ชั้น มีประตูเมือง 4 ประตู ทิศเหนือเรียกประตูศาลหลวง ทิศใต้เรียกประตูนะโม ทิศตะวันออกเรียกประตูกำแพงหักและทิศตะวันตกเรียกว่าประตูอ้อ ภายในเมืองมีตระพังหรือสระน้ำขนาดใหญ่ 4 แห่ง คือ ตระพังเงิน ตระพังทอง ตระพังสอ และตระพังตระกวน โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีทั้งภายในและภายนอกกำแพงเมือง ซึ่งรวมทั้งหมดมีไม่น้อยกว่า 125 แห่ง โบราณสถานที่สำคัญ มีดังนี้

3.4.1 โบราณสถานภายในกำแพงเมือง สํารวจพบแล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 35 แห่ง ที่สำคัญคือ

พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 ตั้งอยู่ริมถนนจรดวิถีถ่อง ทางทิศเหนือของวัดมหาธาตุ ลักษณะพระบรมรูปพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นพระบรมรูปหล่อด้วยโลหะทองเหลืองผสมทองแดงรมดำ ขนาด 2 เท่าขององค์จริง สูง 3 เมตร ประทับนั่งห้อยพระบาทบนแท่นมณีศิลาบาตร พระหัตถ์ขวาทือคัมภีร์ พระหัตถ์ซ้ายอยู่ในท่าทรงสั่งสอนประชาชน แท่นด้านซ้ายมีพานวางพระขรรค์ไว้ข้างๆ ลักษณะพระพักตร์เหมือนอย่างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยตอนต้นที่ถ่ายทอดความรู้สึกว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชมีน้ำพระทัยเมตตากรุณา ยุติธรรม มีความเด็ดขาดในการปกครองแบบพ่อปกครองลูกที่ด้านข้างมีภาพแผ่นจำหลักจารึกเหตุการณ์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระองค์ตามที่อ้างถึงในจารึกสุโขทัย

กำแพงเมืองสุโขทัย ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองเก่า ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึก เรียกว่าตรีบูร มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง 1,300 เมตร ยาว 1,800 เมตร กำแพงชั้นในเป็นศิลาแลงก่อบนคันดิน กำแพง 2 ชั้นนอกเป็นคูน้ำสลับกับคันดิน นอกจากทำหน้าที่ป้องกันข้าศึกแล้วคูน้ำยังใช้ระบายน้ำไม่ให้ไหลท่วมเมืองอีกด้วย ระหว่างกึ่งกลางแต่ละด้านมีประตูเมืองและป้อมหน้าประตูด้วย

วัดมหาธาตุ ตั้งอยู่กลางเมือง เป็นวัดใหญ่ และวัดสำคัญของกรุงสุโขทัย มีพระเจดีย์มหาธาตุทรงดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นศิลปะแบบสุโขทัยแท้ ตั้งเป็นเจดีย์ประธาน ล้อมรอบด้วยเจดีย์ 8 องค์ บนฐานเดียวกัน คือ ปรากฏศิลาแลงตั้งอยู่ที่ทิศทั้ง 4 และเจดีย์ทรงปราสาทก่อด้วยอิฐที่ได้รับอิทธิพลมาจากล้านนา จากการสำรวจ พบว่าบริเวณวัดมหาธาตุมีเจดีย์แบบต่าง ๆ

มากถึง 200 องค์ วิหาร 10 แห่ง ชุ่มพระ (มณฑป) 8 ชุ่ม พระอุโบสถ 1 แห่ง ตรีเพิง 4 แห่ง ด้านตะวันออกบนเจดีย์ประธานมีวิหารขนาดใหญ่ก่อด้วยศิลาแลง มีแท่นซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำริดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ พระศรีศากยมุนี ปัจจุบันได้รับการเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพมหานคร ที่ด้านเหนือและด้านใต้ของเจดีย์มหาธาตุมีพระพุทธรูปยืนภายในชุ่มพระ เรียกว่า “พระอัญญาரச”

วัดชนะสงคราม ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัดมหาธาตุใกล้กับโบราณสถานซึ่งเรียกว่าหลักเมือง เดิมเรียกว่า วัดราชบูรณะ มีลักษณะเด่นคือเจดีย์ทรงระฆังกลมขนาดใหญ่ เป็นเจดีย์ประธาน และมีวิหาร โบสถ์ เจดีย์รายต่าง ๆ

เนินปราสาทพระร่วง หรือเขตพระราชวังในสมัยสุโขทัย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกติดกับวัดมหาธาตุ มีโบราณสถานแห่งหนึ่งเรียกว่า เนินปราสาท พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสันนิษฐานว่าบริเวณนี้เคยเป็นฐานปราสาทราชวังของกษัตริย์เมืองสุโขทัย กรมศิลปากรได้ขุดแต่งบูรณะ เมื่อ พ.ศ. 2526 พบฐานอาคารแบบฐานบัวค้ำ บัวหงาย มีลักษณะเป็นฐานสูงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 27.50 X 51.50 เมตร มีบันไดที่ด้านหน้าและด้านหลัง

วัดตระพังเงิน (คำว่า “ตระพัง” หมายถึง สระน้ำ หรือหนองน้ำ) เป็นโบราณสถานสำคัญ ตั้งอยู่บริเวณขอบตระพังเงินด้านทิศตะวันตกของวัดมหาธาตุ ห่างจากวัดมหาธาตุ 300 เมตร โบราณสถานนี้ไม่มีกำแพงแก้ว ประกอบด้วยเจดีย์ทรงดอกบัวตูมเป็นประธาน ลักษณะเด่นของเจดีย์ทรงดอกบัวตูม คือ มีจระนำ (หมายถึง ชื่อชุ่มท้ายวิหาร หรือท้ายโบสถ์ มักเป็นช่องตัน) ที่เรือนธาตุทั้งสี่ด้านประดิษฐานพระพุทธรูปยืน และพระพุทธรูปปางลีลา วิหารประกอบอยู่ด้านหน้า และทางด้านตะวันออกของเจดีย์เป็นเกาะมีโบสถ์ตั้งอยู่กลางน้ำ

วัดสระศรี เป็นวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวัดมหาธาตุ เป็นโบราณสถานสำคัญอยู่บริเวณกลางสระน้ำที่มีขนาดใหญ่ ชื่อว่า สระพังตระกวน และสิ่งสำคัญของวัดประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงลังกา ด้านหน้าวิหารขนาดใหญ่ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย มีเจดีย์ขนาดเล็ก ศิลปศรีวิชัยผสมลังกา ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ มีชุ่มพระพุทธรูป 4 ทิศ ด้านหน้ามีเกาะกลางน้ำขนาดย่อมเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถขนาดเล็ก วัดแห่งนี้ได้ชื่อว่าเป็นจุดที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม

วัดศรีสวาย ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของวัดมหาธาตุ ห่างออกไปประมาณ 350 เมตร โบราณสถานที่สำคัญตั้งอยู่ในกำแพงแก้ว ประกอบด้วยปราสาท 3 องค์ รูปแบบศิลปะลพบุรี ลักษณะของปราสาทค่อนข้างเพรียว ตั้งอยู่บนฐานเตี้ยๆ ลวดลายปูนปั้นบางส่วนเหมือนลายบนเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์หยวน ได้พบทับหลังสลักเป็นรูปนารายณ์บรรทมสินธุ์ ชิ้นส่วนของเทวรูปและศิวิลิ่งค์ ที่แสดงให้เห็นว่าเคยเป็นเทวสถานในศาสนาฮินดูมาก่อน แล้วแปลงเป็นพุทธสถานโดยต่อเติมวิหารขึ้นที่ด้านหน้า แล้วเป็นวัดในพุทธศาสนาภายหลัง

ศาลตาผาแดง มีลักษณะเป็นโบราณสถานตามแบบศิลปะเขมร ก่อด้วยศิลาแลง สมัยนครวัด (พ. ศ. 1650-1700) ต่อมากรมศิลปากรได้ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะศาลนี้ ได้พบชิ้นส่วนเทวรูปและเทวสตรีประดับด้วยเครื่องตกแต่ง ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง

3.4.2 โบราณสถานนอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ สํารวจพบแล้วมีทั้งสิ้น 16 แห่ง ที่สำคัญคือ

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นอาคารทรงไทยสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย อยู่ใกล้วัดพระพายหลวง ภายในอาคารเป็นศูนย์ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมทั้งจัดแสดงแบบจำลองของโบราณสถานต่างๆ ในเขตเมืองเก่าสุโขทัย นักท่องเที่ยวควรเริ่มต้นชมอุทยานฯ จากจุดนี้เพื่อจะได้เห็นภาพรวมของสุโขทัยในอดีต

แหล่งโบราณคดีเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย (เตาทุเรียง) อยู่ใกล้วัดพระพายหลวง บริเวณแนวคูเมืองเก่าที่เรียกว่า “แม่โจน” เป็นเตาเผาถ้วยชามสมัยสุโขทัย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 ค้นพบเตาโดยรอบ 49 เตา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณคันคูแม่น้ำโจนด้านทิศเหนือ 37 เตา ด้านทิศใต้ข้างกำแพงเมือง 9 เตา และด้านทิศตะวันออก 3 เตา เตาเผาเครื่องสังคโลกมีลักษณะคล้ายประทุน เกลียนขนาดกว้าง 1.50-2.00 เมตร ยาว 4.5 เมตร เครื่องปั้นดินเผาที่พบบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นประเภทถ้วยชาม มีขนาดใหญ่ น้ำยาเคลือบปูน สีเทาแกมเหลือง มีลายเขียนสีดำ ส่วนใหญ่ทำเป็นรูปดอกไม้ ปลา และจักร

วัดพระพายหลวง เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากวัดมหาธาตุ ผังวัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคูน้ำล้อมรอบ 3 ชั้น คูชั้นนอกเรียกว่า คูแม่โจน วัด

พระพายหลวงเป็นศูนย์กลางของชุมชน โบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดของวัด คือ พระปรารค์ 3 องค์ เป็นปรารค์ประธานของวัด ก่อด้วยศิลาแลง ศิลปะเป็นเขมรแบบบายน สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ด้านหน้าของวัดเป็นอาคารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น 4 อริยาบถ คือนั่ง นอน ยืน เดิน

วัดศรีชุม ตั้งอยู่ห่างจากวัดพระพายหลวงไปทางทิศตะวันตก 800 เมตร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระอจนะ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง 11.30 เมตร ลักษณะของวิหารสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมลักษณะคล้ายมณฑป แต่หลังคาพังทลายลงมาหมดแล้ว เหลือเพียงผนังทั้งสี่ด้าน ผนังแต่ละด้านก่ออิฐถือปูนอย่างแน่นหนา ผนังทางด้านใต้มีช่องให้คนเข้าไปภายใน และเดินขึ้นไปตามทางบันไดแคบๆ ถึงผนังด้านข้างขององค์พระอจนะหรือสามารถขึ้นไปถึงสันผนังด้านบนได้ ภายในช่องกำแพงตามฝาผนังมีภาพเขียนเก่าแก่แต่เลอะเลือนเกือบหมด ภาพเขียนนี้มีอายุเกือบ 700 ปี นอกจากนี้แล้วบนเพดานช่องบันไดยังมีแผ่นหินชนวนขนาดใหญ่แกะสลักลวดลายเรื่องชาดกต่างๆ มีจำนวนทั้งหมด 50 ภาพ เมื่อเดินตามช่องทางบันไดขึ้นไปจะโผล่บนหลังคาวิหารมองเห็นทิวทัศน์อันงดงามของเมืองเก่าสุโขทัยได้โดยรอบ

3.4.3 โบราณสถานนอกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออก สํารวจพบแล้วมีทั้งสิ้น 18 แห่ง ที่สำคัญคือ

วัดช้างรอบ อยู่ห่างจากประตูออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2.4 กิโลเมตร มีโบราณสถานที่สำคัญประกอบด้วย เจดีย์ทรงกลมแบบลังกาฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีช้างโผล่ครั้งตัว มีจำนวน 24 เชือก พระอุโบสถอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธาน และมีเจดีย์ราย 5 องค์ ล้อมรอบเจดีย์ประธาน และโบสถ์

วัดสะพานหิน วัดนี้ตั้งอยู่บนเนินเขา สูงประมาณ 200 เมตร บริเวณทางเดินขึ้นโบราณสถานมีทางเดินปูลาดด้วยหินชนวนจากดินเขาขึ้นไปเป็นระยะทาง 300 เมตร สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระประธานเป็นพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ เป็นที่ประดิษฐานพระปางประทานอภัย สูง 12.50 เมตร เรียกว่า “พระอัฐารศ”

เขื่อนศรีนครินทร์ หรือท่านบพระร่วง ตั้งอยู่บริเวณเมืองเก่า ท่านบนี้เป็นเขื่อนดิน (คันดิน) สำหรับกั้นน้ำอยู่ระหว่างซอกเขาคือ เขาพระบาทใหญ่และเขากิ้วอ้ายมา ที่สร้างขึ้นเพื่อกักน้ำและชักน้ำไปตามคลองส่งน้ำมาเข้ากำแพงเมืองเข้าสู่สระตระพังเงิน ตระพังทอง เพื่อนำไปใช้ใน

เมืองและพระราชวังในสมัยโบราณ ซึ่งในปัจจุบันกรมชลประทานได้ปรับปรุงบูรณะ และซ่อมแซม
ขึ้นใหม่

3.4.4 โบราณสถานนอกกำแพงเมืองด้านทิศใต้ สํารวจพบแล้วทั้งสิ้น 23 แห่ง ที่สำคัญ
คือ

มณฑปเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโดยมีการใช้วัสดุทั้งอิฐ หินชนวน ศิลาแลง
ในการก่อสร้าง สิ่งที่น่าสนใจในวัดคือ กำแพงแก้วที่ล้อมรอบมณฑปจัตุรมุข สร้างจากหินชนวนที่
มีขนาดใหญ่และหนา โดยมีการสกัดและบากหินเพื่อทำเป็นกรอบและซุ้มทรงเลียนแบบเครื่องไม้
และยังได้พบศิลาจารึกที่วัดนี้หลักที่ 58 จารึกในปี พ. ศ. 2057 กล่าวว่าเจ้าธรรมรังสีสร้าง
พระพุทธรูปในวัดนี้

วัดเจติยสี่ห้อง ตั้งอยู่ทางตะวันออกของวัดเชตุพน ห่างไปประมาณ 100 เมตร
โบราณสถานที่น่าสนใจ คือ ที่ฐานเจติยประธานมีภาพปูนปั้นประดับโดยรอบปั้นเป็นรูปบุคคล รูป
บุรุษและสตรี สวมอาภรณ์ และเครื่องประดับ ในมือถือภาชนะ มีพรรณพฤกษายอก โผล่พื้นออกมา
ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนั้นมีปูนปั้นรูปช้างและสิงห์ประดับรูปบุคคล องค์เจติย
ประธานเป็นทรงระฆังกลมที่ได้รับการบูรณะ ส่วนยอดเจติยได้หักพังลง

3.4.5 โบราณสถานนอกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตก สํารวจพบแล้ว มีทั้งสิ้น 23 แห่ง
ที่สำคัญคือ

วัดช้างล้อม เป็นโบราณสถานที่สำคัญ มีเจติยทรงกลมแบบลังกาเป็นประธานของ
วัด รอบฐานเจติยประดับด้วยปูนปั้นเป็นรูปช้าง โผล่ครึ่งตัว ด้านหน้ามีฐานวิหารก่อด้วยอิฐ และยังมี
ฐานกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐล้อมรอบ

วัดตระพังทองกลาง อยู่ริมถนนจรดวิถีถ่อง หากเดินทางมาจากจังหวัดสุโขทัยวัด
ตระพังทองกลางอยู่ริมซ้ายมือ ศิลปกรรมที่สำคัญคือ มณฑปรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสก่อด้วยอิฐ ผนังด้าน
นอกประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น ตอนพระพุทธรูปเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ ตอนประธานเทศนา
โปรดพระพุทธรูปดากับกษัตริย์ศากยราช และตอนเสด็จโปรดนางพิมพา นับเป็นศิลปกรรมชิ้นเอก
ของสุโขทัย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คารากร (2532) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์มากที่สุด มี 3 อันดับคือ เครื่องหมายและแผ่นป้าย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและสื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่) ตามลำดับ ส่วนสื่อที่มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด 3 อันดับคือ เครื่องหมายและแผ่นป้าย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แผ่นพับ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดทำสื่อชนิดต่างๆเพิ่มขึ้นอีก 5 ประเภท คือ รายการโทรทัศน์ จัดรูปแบบภายในศูนย์บริการให้เหมาะสม ทันสมัย เพิ่มจำนวนแผ่นพับให้มากขึ้นกว่าเดิม วารสาร และโปสเตอร์ และพบว่านักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติ และตัวแปรทั้ง 4 ดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสื่อในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และพบว่ามีนักท่องเที่ยวร้อยละ 53.6 เข้าใจความหมายและวัตถุประสงค์ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความหมายและวัตถุประสงค์ของเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติและการศึกษาธรรมชาติ กลุ่ม

อิสระ (2533) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติในการให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพพื้นที่และนันทนาการแก่นักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีในอุทยานแห่งชาติภูกระดึงมากที่สุด 4 อันดับ คือ เครื่องหมายและแผ่นป้าย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติและสื่อบุคคล(เจ้าหน้าที่) สื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในแง่ของการให้ความรู้ความเข้าใจสภาพพื้นที่และนันทนาการแก่นักท่องเที่ยว คือ เครื่องหมายและแผ่นป้าย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 50 เท่านั้นที่เข้าใจความหมายและวัตถุประสงค์ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของเส้นทางศึกษาธรรมชาติและการนำศึกษาธรรมชาติ ส่วนสื่อต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการให้อุทยานแห่งชาติภูกระดึงจัดทำขึ้น 5 อันดับ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เครื่องหมายและแผ่นป้าย แผ่นพับ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่) และโทรทัศน์ ตามลำดับ

จิรวลัย (2534) ทำการศึกษาประเมินความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อความหมายของผู้มาพักผ่อนสวนหลวง ร.9 โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาประเมินชนิดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อความหมายตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ชนิดของสื่อที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด 5 อันดับ คือ เครื่องหมายและแผ่นป้าย แผ่นพับ นิทรรศการ ทางเดินศึกษาธรรมชาติและโปสเตอร์ นอกจากนี้ก็พบว่า อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การมาเยือน ยานพาหนะที่ใช้ในเดินทาง ประเภทกลุ่มและจำนวนสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อความหมายที่แตกต่างกันด้วย

บุญบง (2534) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของตัวกลางในการสื่อความหมายการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และมีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ 1-3 ชั่วโมง เครื่องหมายและแผ่นป้ายเป็นสื่อที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุด รองลงมา คือ เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ และโปรแกรมสื่อความหมายทั้ง 2 ประเภทนี้ก็มีประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด สำหรับความคิดเห็นในการรักษาสภาพแวดล้อมนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในการช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมและยังพบว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุ ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกันนั้น จะมีความเข้าใจในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีความเข้าใจในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

ยุพรศ (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติประจำเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ เส้นทางที่ทำการ “อุทยาน-มอสิงโต” และศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อคู่มือที่สร้างขึ้น โดยทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวเดินป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีความรู้ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปจำนวน 40 คน ทดลองแบบกลุ่มเดียว ไม่มีกลุ่มควบคุม (pretest-posttest design) ทดสอบก่อนและหลังการใช้คู่มือผลการวิจัยปรากฏว่าคุณภาพของคู่มืออยู่ในเกณฑ์ดี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คู่มือมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้คู่มือโดยการอ่านบางส่วนและแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มมีความคิดเห็นต่อคู่มือที่สร้างขึ้นว่ามีความน่าสนใจและพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ฉลอง (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผลการศึกษาพบว่า คู่มือที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติและประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มืออยู่ในเกณฑ์ความพึงพอใจระดับมาก และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าคู่มือมีความน่าสนใจ ควรที่จะพัฒนาและจัดทำคู่มือขึ้นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

ชลลดา (2543) ได้ศึกษาแนวทางการสื่อความหมายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยการศึกษาสถานภาพของสื่อ วิธีการสื่อความหมาย ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาในส่วนของนักท่องเที่ยว พบว่า สื่อที่ได้พบและได้ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ เครื่องหมาย แผ่นป้ายและสัญลักษณ์ ส่วนข้อเสนอแนะที่ต่อการจัดการสื่อความหมายในพื้นที่ คือ ควรจะมีการเพิ่มปริมาณ และเนื้อหาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติให้มากขึ้น

รุ่งกานต์ (2543) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การสื่อความหมายของโปสเตอร์ในการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระหว่างปี 2530-2542 ผลการวิจัยพบว่า นโยบายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นในแต่ละปี จะมีความสัมพันธ์กับการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาที่ปรากฏบนสื่อโปสเตอร์ส่วนการสื่อความหมายทางคำจะเป็นการสื่อความหมายแบบนัยตรง (denotation) และนัยแฝง (connotation) ซึ่งส่วนมากจะเป็นการสื่อความหมายแบบนัยแฝง เพื่อดึงดูดและทำให้เกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น สำหรับการสื่อความหมายทางภาพเป็นการสื่อความหมายแบบนัยตรง (literal) และแบบสัญลักษณ์ (symbolic) ซึ่งพบว่าเป็นแบบสัญลักษณ์มากที่สุดและเป็นวิธีการสื่อสารด้วยภาพที่โยงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับสถานการณ์ (association) ปรากฏว่า สื่อโปสเตอร์มีการใช้จุดเข้าใจทางด้านอารมณ์ (emotion appeal) ซึ่งจะเน้นเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น อาหารไทย และศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นส่วนมากเพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวได้เห็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสวยงามของไทย และจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์ นิเทศศาสตร์ และกลุ่มผู้ใช้โปสเตอร์ พบว่ามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและสนับสนุนกับงานวิจัยนี้ว่า โปสเตอร์ในแต่ละปีได้แสดงให้เห็นถึงความสวยงามในด้านของศิลปะ ประเพณีความเป็นไทย รวมทั้งการสื่อความหมายทางคำและภาพซึ่งส่วนใหญ่การสื่อผ่านทางภาพนั้นเป็นการสื่อความหมายแบบโยงความสัมพันธ์สินค้ากับสถานการณ์ หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีความคิดเห็นว่าเป็นการสื่อให้เข้าใจได้ง่ายและยังเป็นจุดเข้าใจที่ทำให้โปสเตอร์มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ศิริพร (2543) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากการใช้คู่มือ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้คู่มือ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานได้เป็นอย่างดี และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มืออยู่ในระดับมาก แต่คิดว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของความคมชัดของภาพประกอบ ควรลดขนาดของรูปเล่มลงเล็กน้อย และเห็นด้วยกับการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่องของการอนุรักษ์โบราณสถานสมบัติของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป และต้องการให้มีคู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานเพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้มีจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานและควรมีการพัฒนาให้มีฉบับภาษาสากลควบคู่กันไปด้วย เนื่องจากเห็นว่ารูปแบบโดยรวมของคู่มือมีความน่าสนใจ

มณฑาทิพย์ (2545) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวแหล่งศิลปกรรมในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เมื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังการอ่านคู่มือท่องเที่ยวแหล่งศิลปกรรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าหลังจากการใช้สื่อต่างๆ แล้ว ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น หรือมีความรู้เพิ่มจากเดิม และนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อคู่มือท่องเที่ยวแหล่งศิลปกรรมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อคู่มือว่ามีความน่าสนใจ เมื่ออ่านแล้วมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสม ควรได้รับการเผยแพร่ หากปรับปรุงแก้ไขเรื่องความสม่ำเสมอของตัวอักษรและความคงทนของการเข้าเล่ม โดยแสดงความคิดเห็นทั่วไปว่า คู่มือท่องเที่ยวแหล่งศิลปกรรมที่สร้างขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวและการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวได้

วิภาดา (2545) ได้ศึกษา การวิเคราะห์กิจกรรมนันทนาการและประสิทธิภาพของโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด และคาดหวังที่จะใช้ ป้ายให้ข้อมูล และเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมากที่สุด แต่โปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติที่ได้ให้บริการจริง คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติบนบก(เส้นทางศึกษาธรรมชาติหาดไม้งาม) และมีความพึงพอใจในระดับสูง ส่วนความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของโปรแกรมสื่อความหมายประเภทเส้นทางศึกษา

ธรรมชาติบนบกและเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้นี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ายู่ในระดับดี หลังจากใช้บริการโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว พบว่าส่วนใหญ่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สำหรับคำแนะนำเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่นั้น นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ควรปรับปรุงในพื้นที่ ปรับปรุงศูนย์บริการให้มีความน่าสนใจ ดึงดูดการเข้าไปใช้ประโยชน์ให้มากกว่าเดิม ควรเพิ่มเนื้อหาสาระในสื่อแต่ละชนิดให้มากกว่าเดิม

ปริชา (2546) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับ โปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับชนิดของสื่อ การเดินศึกษาธรรมชาติอยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ และให้ความสำคัญในหัวข้อเรื่องความรู้เรื่องพืชพรรณป่าไม้อยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ หัวข้อเรื่องความรู้ คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งแตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ ประสบการณ์ ทัศนศึกษา ขนาดกลุ่มเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการทัศนศึกษาและระดับความรู้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ไม่แตกต่างกัน และพบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 40 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติอยู่ในระดับต่ำ

ปริญา (2547) ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผลการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์ที่ประดิษฐานอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอย่างดี ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารจากทางเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ของแหล่งส่วนด้านความคิดเห็นต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่ง พบว่า ควรจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นทีสะดุดตาแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้พบเห็น และควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลที่เข้าไปให้เพียงพอ ซึ่งปัจจุบันมีน้อยไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ตลอดจนหนังสือนำชม เอกสารแผ่นพับ คู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

สุภาพร (2547) ทำการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้มาเยือนต่อโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คาดหวังที่จะเดินทางมาเพื่อพักผ่อน ชม/ศึกษาธรรมชาติมากที่สุด และคาดหวังจะใช้ป่าให้ข้อมูล และนิทรรศการมากที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างระบุว่าสื่อทั้ง 2 ชนิดนี้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพดี ทำให้มีความพึงพอใจเฉลี่ยในระดับมาก และพบว่าทั้งความคาดหวังต่อกิจกรรมและความคาดหวังต่อการบริการสื่อความหมาย มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสบการณ์การมาเยือนที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อสื่อสิ่งพิมพ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ขนาดของกลุ่มเดินทางและระยะเวลาอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีผลระดับความพึงพอใจต่อสื่อความหมายทุกชนิดไม่แตกต่างกัน

Knapp and Benton (2004) ทำการสำรวจในอุทยานแห่งชาติ 5 แห่งในสหรัฐอเมริกา โดยทำการสำรวจจากนักสื่อความหมายว่า มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ทำให้การสื่อความหมายประสบความสำเร็จ ซึ่งจากผลการศึกษาสรุปได้ 4 ข้อ คือ 1) การสื่อความหมายต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยว โดยจะต้องรู้ว่านักท่องเที่ยวเป็นใคร ต้องการอะไร 2) ต้องสื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ 3) โปรแกรมสื่อความหมายจะต้องมีองค์ประกอบที่จำเป็นพื้นฐานที่ควรจะมี 4) โปรแกรมสื่อความหมายจะต้องมีส่วนช่วยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้น

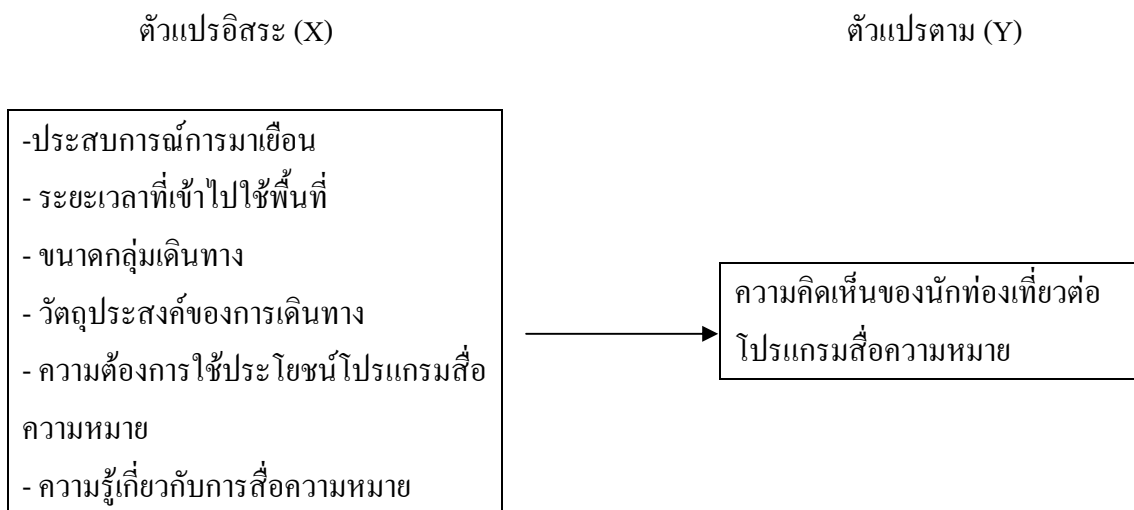
กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables) คือ ตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ประสบการณ์การมาเยือน ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดกลุ่มเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ความต้องการใช้ประโยชน์ โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย

2. ตัวแปรตาม (dependent variables) คือ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ โปรแกรม สื่อความหมายในด้านชนิดของสื่อ องค์ประกอบของสื่อ และคุณภาพของสื่อ

จากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สามารถนำมาจำลองกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ประสบการณ์ในการมาเยือน ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดกลุ่มเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบฟอร์มการสำรวจประเภทและลักษณะของโปรแกรมสื่อความหมาย
2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยคำถามในแบบสอบถามประกอบด้วย คำถามปลายปิด (close-ended-question) และคำถามปลายเปิด (open-ended-question) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและประสบการณ์การมาเยือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย

ตอนที่ 4 ลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

3. คอมพิวเตอร์และ โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล และอุปกรณ์สำนักงาน
4. กล้องถ่ายรูปหรืออุปกรณ์บันทึกภาพ

วิธีการ

1. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจำแนกประเภทแหล่งนันทนาการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเลือกพื้นที่ศึกษา

2. การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

2.1 พื้นที่เป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการเชิงธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

2.2 การคัดเลือกพื้นที่ตัวแทน สำหรับแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ ดำเนินการโดยนำตัวเลขสถิตินักท่องเที่ยวปีล่าสุด คือปีงบประมาณ 2548 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2547 ถึง 30 กันยายน 2548) ของอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศมาเป็นฐานหรือจุดเริ่มต้นในการพิจารณา โดยจะคำนึงถึงอุทยานแห่งชาติที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 10 อันดับแรก จากนั้นนำข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวย้อนหลัง 10 ปี ของอุทยานแห่งชาติทั้ง 10 อุทยานดังกล่าวมาหาค่าเฉลี่ยของแต่ละอุทยานแห่งชาติ จากนั้นนำอุทยานแห่งชาติเหล่านั้นมาเรียงตามสถิตินักท่องเที่ยวที่เฉลี่ยแล้ว ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 10 ปี (ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2539-2548) ของอุทยานแห่งชาติ 10 แห่ง ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด

รายชื่ออุทยานแห่งชาติ	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
1. อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย	2,758,425
2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	689,762
3. อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	578,628
4. อุทยานเขื่อนลำน้ำตกพลิว	569,111
5. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ	417,981
6. อุทยานเขื่อนลำน้ำตกทรายขาว	410,714
7. อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด	295,604
8. อุทยานเขื่อนลำน้ำกก	286,204
9. อุทยานเขื่อนลำน้ำตาตโคตร	284,107
10. อุทยานเขื่อนลำน้ำไทรทอง	277,972

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2548)

แหล่งนันทนาการที่ธรรมชาติ ได้แก่ สวนสัตว์ จะพิจารณาสวนสัตว์ที่สังกัดหน่วยงานของ
สำนักนายกรัฐมนตรีและอยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การสวนสัตว์ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 แห่ง
ได้แก่

1. สวนสัตว์ดุสิต (เขาดินวนา) จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. สวนสัตว์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
3. สวนสัตว์เขาเขียว จังหวัดชลบุรี
4. สวนสัตว์นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
5. สวนสัตว์สงขลา จังหวัดสงขลา

สำหรับแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ นำรายชื่ออุทยาน
ประวัติศาสตร์ที่มีทั้ง 10 แห่งในประเทศไทยมาใช้ในการพิจารณา ได้แก่

1. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
2. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดอยุธยา
3. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
4. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี
5. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
6. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
7. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์
8. อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา
9. อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี

10. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

หลังจากนั้นก็ทำการคัดเลือกพื้นที่จากแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) โดยเปิดโอกาสให้ทุกหน่วยประชากรของแหล่งนั้นทนทานการทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีการจับฉลาก ได้ตัวแทนของแหล่งนั้นทนทานการทางธรรมชาติ แหล่งนั้นทนทานการกึ่งธรรมชาติและแหล่งนั้นทนทานการทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. แหล่งนั้นทนทานการทางธรรมชาติ คือ น้ำตกเอราวัณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
2. แหล่งนั้นทนทานการกึ่งธรรมชาติ คือ สวนสัตว์ดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. แหล่งนั้นทนทานการทางประวัติศาสตร์ คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

3. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

3.1 การกำหนดประชากรเป้าหมายและหน่วยในการวิเคราะห์

การศึกษานี้กำหนดให้นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นประชากรเป้าหมาย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และหน่วยในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือปัจเจกบุคคล (individual)

3.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างในลักษณะ โกวต้า พื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง แหล่งละ 200 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 600 ตัวอย่าง และจะทำการแจกแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวที่พบเห็นทุกกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน และชี้แจงวัตถุประสงค์ รวมทั้งทำความเข้าใจในการตอบแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวจนครบตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด

4. การสร้างและทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1.1 นิยามหรือให้ความหมายตัวแปรตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 สร้างแบบสอบถามครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ต้องการประเมิน ซึ่งกำหนดไว้ตามกรอบแนวคิด ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจเอกสาร

4.2 การทดสอบเครื่องมือ

ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตลอดจนข้อความที่ง่ายต่อการเข้าใจ จากนั้นทำการปรับแก้ให้ถูกต้องเหมาะสม

การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม เริ่มจากนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการทดสอบกับนักท่องเที่ยงที่ไปเยือนพื้นที่จริง จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลที่ได้มาทำการหาค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (reliability coefficient) โดยใช้วิธีการของ Cronbach ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของแบบสอบถามในส่วนของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงต่อโปรแกรมสื่อความหมาย เท่ากับ 0.942 หมายถึง มีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับสูง รายละเอียดปรากฏตามตารางผนวกที่ ค1

ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายได้ทดสอบความสอดคล้องภายในโดยวิธีการของ Kuder-Richardson โดยใช้สูตร K.R.21 ดังนี้ (พวงรัตน์, 2543)

$$r_{11} = \frac{n}{n-1} \cdot 1 - \frac{x(x-1)}{nS_t^2}$$

เมื่อ r_{11} หมายถึง ค่าความเชื่อมั่น
 n หมายถึง จำนวนข้อ

x หมายถึง คะแนนเฉลี่ย

S_t^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ดังนั้น

$$r_{tt} = \frac{25}{(25-1)} \cdot 1 - \frac{16.53(25-16.53)}{25(11.08)}$$

$$= 0.51$$

การทดสอบความสอดคล้องภายในของความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายได้ค่า 0.51 ซึ่งหมายถึง มีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับปานกลาง

การคำนวณค่าความยาก (difficulty) ของสเกลความรู้ หมายถึง สัดส่วนระหว่างผู้ที่ตอบคำถามในแต่ละข้อถูกต้องต่อจำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด มีสูตรดังนี้ (พวงรัตน์, 2543)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P หมายถึง ความยากของคำถามแต่ละข้อ

R หมายถึง จำนวนผู้ตอบคำถามถูกในแต่ละข้อ

N หมายถึง จำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด

เกณฑ์ความยาก กำหนดไว้ระหว่าง 0.20 – 0.80

คำถามที่มีค่า p ต่ำกว่า 0.20 แสดงว่า คำถามข้อนั้นยากเกินไป

คำถามที่มีค่า p ต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นค่อนข้างยาก

คำถามที่มีค่า p เท่ากับ 0.50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นมีความยากปานกลาง

คำถามที่มีค่า p สูงกว่า 0.50 แสดงว่า คำถามข้อนั้นค่อนข้างง่าย

คำถามที่มีค่า p สูงกว่า 0.80 แสดงว่า คำถามข้อนั้นง่ายเกินไป

รายละเอียดค่าความยากเป็นรายชื่อของคำถามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายปรากฏตามตารางผนวกที่ ค2

สำหรับค่าความยากโดยรวมของคำถามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของ
นักท่องเที่ยวนั้น สามารถคำนวณได้จาก

$$\text{ค่าความยากเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลรวมของค่าความยากของคำถามแต่ละข้อ}}{\text{จำนวนคำถามทั้งหมด}}$$

ผลการวิเคราะห์ค่าความยากโดยรวมของคำถามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของ
นักท่องเที่ยวนั้น มีค่าความยากเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 นั่นคือ ค่อนข้างง่าย

นำผลการทดสอบล่องหน้า มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ง่ายต่อ
การนำไปใช้ และสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การเก็บข้อมูลในภาคสนาม

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลแต่ละแหล่งในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ. 2549 ทั้งในวันธรรมดา วันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่ม
ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยวมากที่สุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การให้ค่าคะแนนตัวแปร

6.1.1 ประสิทธิภาพการมาเยือน: กำหนดระดับในการวัดแบบช่วง (interval scale) ใช้
จำนวนจริงจากจำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวเคยเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณแหล่งนั้นหนาแน่นการที่เป็น
พื้นที่ศึกษา โดยไม่ต้องจัดกระทำกับข้อมูลก่อนการวิเคราะห์

6.1.2 ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่: กำหนดระดับในการวัดแบบช่วง (interval scale) ใช้
จำนวนจริงจากระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณแหล่งนั้นหนาแน่นการที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยไม่ต้อง
จัดกระทำกับข้อมูลก่อนการวิเคราะห์

6.1.3 ขนาดของกลุ่มเดินทาง: กำหนดระดับในการวัดแบบช่วง (interval scale) ใช้จำนวนจริงจากจำนวนสมาชิกในกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณแหล่งนันทนาการที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยไม่ต้องจัดกระทำกับข้อมูลก่อนการวิเคราะห์

6.1.4 วัตถุประสงค์ของการมาเยือน: กำหนดระดับในการวัดแบบสเกลอันดับ (ordinal scale) ใช้ค่าคะแนนจริงตามที่นักท่องเที่ยวระบุ โดยการตรวจให้ค่าคะแนนตามระดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว จำนวน 23 รายการ จากระดับความสำคัญมากที่สุด ไปจนถึง ไม่มีความสำคัญ ดังนี้

ไม่มีความสำคัญ	ให้ค่าคะแนนเป็น	0
ระดับความสำคัญน้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนนเป็น	1
ระดับความสำคัญน้อย	ให้ค่าคะแนนเป็น	2
ระดับความสำคัญปานกลาง	ให้ค่าคะแนนเป็น	3
ระดับความสำคัญมาก	ให้ค่าคะแนนเป็น	4
ระดับความสำคัญมากที่สุด	ให้ค่าคะแนนเป็น	5

6.1.5 ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย: กำหนดระดับในการวัดแบบสเกลอันดับ (ordinal scale) ใช้ค่าคะแนนจริงตามที่นักท่องเที่ยวระบุ โดยการตรวจให้ค่าคะแนนตามระดับความต้องการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย จากระดับความต้องการมากที่สุด ไปจนถึง ไม่ต้องการ ดังนี้

ไม่ต้องการ	ให้ค่าคะแนนเป็น	0
ต้องการน้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนนเป็น	1
ต้องการน้อย	ให้ค่าคะแนนเป็น	2
ต้องการปานกลาง	ให้ค่าคะแนนเป็น	3
ต้องการมาก	ให้ค่าคะแนนเป็น	4
ต้องการมากที่สุด	ให้ค่าคะแนนเป็น	5

6.1.6 ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย: ใช้ค่าคะแนนจริงที่นักท่องเที่ยวตอบคำถามโดยประเมินเป็นตอบถูกหรือผิดในแต่ละข้อย่อย จำนวน 25 ข้อ ข้อที่ตอบถูกได้ 1 คะแนน ข้อที่

ตอบผิดได้ 0 คะแนน และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปรผลคะแนน เพื่อแบ่งระดับความรู้เป็น 3 ระดับ ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้วจะได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{25 - 0}{3} = 8.33$$

สามารถแบ่งระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวดังนี้

มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายน้อย	ค่าคะแนน	0 – 8.33
มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายปานกลาง	ค่าคะแนน	8.34 – 16.67
มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายมาก	ค่าคะแนน	16.68 – 25.00

6.1.7 ความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายความหมาย: กำหนดระดับในการวัดแบบสเกลอันดับ (ordinal scale) ใช้ค่าคะแนนจริงตามที่นักท่องเที่ยวระบุ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการให้คะแนนแบบมาตราประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	1
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	5

6.2 การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล แยกย่อยออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

6.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistic) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา

6.2.2 การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เป็นเทคนิคที่จะจัดกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือ Factor เดียวกัน ตัวแปรที่อยู่ใน Factor เดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์นั้นอาจจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไปในทางตรงกันข้ามก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละ Factor จะไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก ในเทคนิคนี้จะใช้ค่าสหสัมพันธ์ (correlation) วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ควรเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ ระดับการวัดแบบสเกลอันดับ (interval scales) หรือเป็นสเกลอัตราส่วน (ratio scales) โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยในการจำแนกกลุ่มวัตถุประสงค์ในการเดินทาง โดยใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้ในการอธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูล (กัลยา, 2548)

1. Eigenvalues หมายถึง ค่าความผันแปรหรือความแปรปรวนทั้งหมดในตัวแปรเดิมที่สามารถอธิบายได้ โดยหาได้จากผลบวกค่า Factor loading ยกกำลังสองของตัวแปรในกลุ่มหนึ่งๆ
2. Percentage of Variance หมายถึง เปอร์เซ็นต์ที่แต่ละกลุ่มสามารถอธิบายความผันแปรได้ หาได้จากสัดส่วนของค่า Eigenvalues ของกลุ่มหนึ่งๆ กับจำนวนตัวแปรทั้งหมด คูณ 100
3. Cumulative of Percentage หมายถึง ผลบวกสะสมของเปอร์เซ็นต์ของความผันแปร ซึ่งสามารถบอกได้ว่าการจำแนกกลุ่มในครั้งนี้ จำนวนกลุ่มที่จัดใหม่ทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรทั้งหมดได้ที่เปอร์เซ็นต์
4. Factor loading หมายถึง ค่าที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรกับกลุ่มแต่ละกลุ่ม ถ้าค่า Factor loading ของตัวแปรกลุ่มใดมีค่ามาก (เข้าสู่ +1 หรือ -1) และของ Factor อื่นๆ มีค่า Factor loading ต่ำ (เข้าใกล้ศูนย์) จะจัดตัวแปรให้อยู่ในกลุ่มที่มีค่า Factor loading สูง

6.2.3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบหาลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ถ้า X และ Y มีความสัมพันธ์กันมาก แสดงว่า ถ้า X มีค่าเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อค่าของ Y เป็นอย่างมาก โดยนำมาทดสอบสมมติฐาน ทดสอบความมีอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ได้แก่ ประสบการณ์ในการมาเยือน ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดกลุ่มเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ความต้องการใช้ประโยชน์ โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ผลการทดสอบสมมติฐานโดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปจะได้ค่าสถิติต่างๆ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การทดสอบนัยสำคัญของสมการถดถอย โดยใช้ค่าสถิติ F ดังนี้

$$F = \frac{\text{MS. ของ Regression}}{\text{MS. ของ Residual}}$$

โดยที่ MS. ของ Regression = ความแปรปรวนที่เป็นผลมาจากตัวแปรอิสระ

MS. ของ Residual = ความแปรปรวนที่เกิดจากตัวแปรอื่นๆ
นอกเหนือไปจากตัวแปรอิสระ

2. Sig. (significant) คือ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกำหนดไว้ที่ค่า p น้อยกว่า .05 โดยถ้าหากค่า Sig. ที่ได้มีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวกำหนด หรือค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ (coefficient of determination) แทนค่าด้วย R^2 หาได้จากสูตร

$$R^2 = \frac{\text{SSR}}{\text{SST}}$$

โดยที่ SSR = ผลรวมกำลังสองของการกระจายที่อธิบายได้

SST = ผลรวมกำลังสองของการกระจายที่อธิบายทั้งหมด

SSE = ผลรวมกำลังสองของการกระจายที่อธิบายไม่ได้

$$SSR = SST - SSE$$

ในทางปฏิบัติใช้ R^2 แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระ (X) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Y) โดยคูณด้วย 100 เพื่อคำนวณออกมาในรูปร้อยละและไม่มีหน่วยเพราะเป็นอัตราส่วนระหว่างค่าการกระจาย 2 ค่า คือ R^2 บอกให้ทราบว่า การกระจายของข้อมูลทั้งหมดนั้นจะสามารถอธิบายจากค่า X ได้ร้อยละเท่าใด หรือ X มีอิทธิพลต่อ Y ร้อยละเท่าใด

4. สัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐาน (Beta) โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 1 เท่ากันทุกข้อมูล แทนค่าด้วย Beta ของแต่ละปัจจัยซึ่งบอกให้ทราบว่าปัจจัยนั้น (X) มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Y) มากน้อยเพียงใด

ผลและวิจารณ์

การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากแหล่งนันทนาการ 3 ประเภทที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตกเอราวัณ ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ ได้แก่ สวนสัตว์ดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาจำแนกออกได้เป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการไปเยือน ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และวัตถุประสงค์ของการเดินทาง

ตอนที่ 3 ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 55.0 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมาอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.5 และน้อยที่สุด คือ มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.0 โดยมีอายุเฉลี่ย 29 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 88.0 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็น

ร้อยละ 47.0 รองลงมาคือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 19.0 และน้อยที่สุด คือ สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือประกอบอาชีพรับราชการ และเป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.5 เท่ากัน และน้อยที่สุด คือ ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.0 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยของรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 15,749 บาท

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 65.0 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 35.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมาอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0 และน้อยที่สุด คือ มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 26 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 54.5 ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 45.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 23.0 และน้อยที่สุด คือ สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.5 เท่ากัน ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมาคือประกอบอาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 25.0 และน้อยที่สุด คือ ประกอบอาชีพเกษตรกรและแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.5 เท่ากัน ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 71.0 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.0 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยของรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 10,806 บาท

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 56.5 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 43.5 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็น

ร้อยละ 20.0 และน้อยที่สุด คือ มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 27 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 73.5 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 26.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาคือสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 18.0 และน้อยที่สุด คือ สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาคือประกอบอาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 33.0 และน้อยที่สุด คือ ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.0 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยของรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 12,894 บาท

ซึ่งจากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาในแต่ละประเภทของแหล่งนันทนาการก็พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 15-29 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนและวัยทำงาน โดยเฉพาะแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติและประวัติศาสตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา อาจเนื่องมาจากแหล่งนันทนาการทั้ง 2 ประเภทนี้นอกจากจะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านธรรมชาติและประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมด้วย ส่วนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่มีธรรมชาติที่สวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียด พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท

รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว ปรากฏตามตารางที่ 3 ถึง ตารางที่ 8

ตารางที่ 3 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเพศ

n = 600

เพศ	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
ชาย	45.0 (90)	35.0 (70)	43.5 (87)
หญิง	55.0 (110)	65.0 (130)	56.5 (113)

ตารางที่ 4 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอายุ

n = 600

อายุ	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
15 – 29 ปี	61.5 (123)	69.5 (139)	67.0 (134)
30 – 39 ปี	24.5 (49)	20.0 (40)	20.0 (40)
40 – 49 ปี	10.0 (20)	10.0 (20)	10.5 (21)
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	4.0 (8)	0.5 (1)	2.5 (5)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	29.14	26.69	27.62
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	9.01	8.04	8.98

ตารางที่ 5 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามที่อยู่ปัจจุบัน

n = 600

ที่อยู่ปัจจุบัน	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของแหล่ง นันทนาการ	12.0 (24)	54.5 (109)	26.5 (53)
จังหวัดอื่นที่ไม่ใช่ที่ตั้งของแหล่ง นันทนาการ	88.0 (176)	45.5 (91)	73.5 (147)

ตารางที่ 6 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับการศึกษา

n = 600

ระดับการศึกษา	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
ประถมศึกษา	2.0 (4)	4.5 (9)	3.5 (7)
มัธยมศึกษาตอนต้น	8.5 (17)	11.0 (22)	6.5 (13)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19.0 (38)	23.0 (46)	18.0 (36)
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	12.0 (24)	12.0 (24)	14.5 (29)
ปริญญาตรี	47.0 (94)	45.0 (90)	52.5 (105)
สูงกว่าปริญญาตรี	11.5 (23)	4.5 (9)	5.0 (10)

ตารางที่ 7 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามอาชีพ

n = 600

อาชีพ	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
รับราชการ	19.5 (39)	8.0 (16)	13.5 (27)
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3.5 (7)	5.0 (10)	4.0 (8)
พนักงานบริษัท	41.0 (82)	25.0 (50)	33.0 (66)
ธุรกิจส่วนตัว	15.0 (30)	16.5 (33)	13.5 (27)
เกษตรกร	0.5 (1)	2.5 (5)	0.5 (1)
นักเรียน/นักศึกษา	19.5 (39)	40.5 (81)	33.5 (67)
แม่บ้าน	1.0 (2)	2.5 (5)	2.0 (4)

ตารางที่ 8 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามรายได้

n = 600

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
ต่ำกว่า 10,000 บาท	52.0 (104)	71.0 (142)	62.5 (125)
10,001 – 20,000 บาท	30.0 (60)	21.0 (42)	25.0 (50)
20,001 – 30,000 บาท	11.5 (23)	5.0 (10)	7.5 (15)
30,001 – 40,000 บาท	1.5 (3)	1.0 (2)	2.0 (4)
มากกว่า 40,000 บาท	5.0 (10)	2.0 (4)	3.0 (6)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	15,749.30	10,806.65	12,894.60
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	14,485.68	8,573.30	12,161.17

ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการไปเยือน ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และวัตถุประสงค์ของการเดินทาง

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวแปรวัตถุประสงค์ของการเดินทางด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่าสามารถจัดกลุ่มตัวแปรวัตถุประสงค์ของการเดินทางจากเดิมซึ่งมี 23 ตัวแปร ออกได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่ 1 คือ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย กลุ่มที่ 2 คือ วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด กลุ่มที่ 3 คือ วัตถุประสงค์เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย กลุ่มที่ 4 คือ วัตถุประสงค์เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พอใจ กลุ่มที่ 5 คือ วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกลุ่มที่ 6 คือ วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รายละเอียดปรากฏตามตารางผนวกที่ ค3

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมา คือ เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 41.5 และน้อยที่สุด คือ เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 7-9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 4-6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.0 และน้อยที่สุด คือ ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 7-9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 3.0 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และน้อยที่สุด คือมีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 16-20 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ตามลำดับ สำหรับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74) และน้อยที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05) ตามลำดับ

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 25.5 และน้อยที่สุด คือ เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 7-9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาคือ ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 4-6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 41.5 และน้อยที่สุด คือใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 7-9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 6.0 และไม่มียกท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่มากกว่า 9 ชั่วโมง ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และน้อยที่สุด คือมีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 16-20 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับสำหรับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64) และน้อยที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06) ตามลำดับ

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 33.0 และน้อยที่สุด คือเคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 7-9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาคือ ใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ประมาณ 4-6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 34.0 และน้อยที่สุด คือใช้ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่มากกว่า 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 1-5 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 และน้อยที่สุด คือมีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 16-20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ สำหรับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66) และน้อยที่สุด คือ วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44) ตามลำดับ

ซึ่งผลการศึกษาในแต่ละประเภทแหล่งนันทนาการ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว 1-3 ครั้ง ยกเว้นแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของกมล (2548) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนน้ำตกเอราวัณ ส่วนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ เนื่องจากแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเมือง การเดินทางสะดวก สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ประหยัดเวลา ดังนั้นจึงเป็นที่นิยมของคนเมืองที่มีเวลาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับที่ Clawson (1959) กล่าวว่า iva คนจะเดินทางไปใช้บริการของแหล่งนันทนาการที่ใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าที่จะเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการที่ใช้เวลาในการเดินทางมาก สำหรับการระยะเวลาอยู่ในพื้นที่นั้นพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่น้อย คือ ประมาณ 1-3 ชั่วโมง อาจเป็นเพราะว่ายังมีแหล่งนันทนาการอื่นๆอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาอีกหลายแหล่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ต้องการที่จะเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการเหล่านั้นด้วย ทำให้มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ศึกษาน้อย ส่วนเวลาที่เหลือก็จะได้ไปยังแหล่งนันทนาการอื่นๆได้อย่างทั่วถึง ส่วนงานวิจัยของกมล (2548) ก็พบว่า น้ำตกเอราวัณเป็นส่วนหนึ่งของรายการท่องเที่ยว ไม่ใช่แหล่งนันทนาการที่เป็นจุดหมายหลักของกลุ่มตัวอย่าง จึงเป็นข้อจำกัดในด้านระยะเวลาในการประกอบกิจกรรมอยู่ในแหล่ง ส่วนการให้ความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางนั้น หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ของการเดินทางของนักท่องเที่ยว พบว่า

นักท่องเที่ยวนักเดินทางที่มาจากแหล่งนันทนาการและแต่ละประเภทให้ความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางที่เหมือนกัน คือ เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับที่ เสรี (2547) กล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติ หรือแหล่งนันทนาการต่างๆ มีเหตุผลแตกต่างกันไป แต่ส่วนมากก็มาเพื่อพักผ่อน หาความเพลิดเพลิน คลายความเครียด ซึ่งงานวิจัยในแหล่งนันทนาการอื่นๆ ในอดีต เช่นงานวิจัยของดารากร (2532) ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ งานวิจัยของอิสระ (2533) ในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง งานวิจัยของบุษบง (2534) ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว งานวิจัยของวัชร (2536) ในสวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร งานวิจัยของวิภาดา (2545) ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ งานวิจัยของรัตนา (2546) ในอุทยานแห่งชาติแม่วังก์และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และงานวิจัยของสุภาพร (2547) ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก ก็พบว่า ในการเดินทางมาเยือนพื้นที่นั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าลักษณะทางกายภาพของแหล่งนันทนาการเอื้อสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย ลดความเครียดได้

รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์ในการไปเยือน ลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง และวัตถุประสงค์ของการเดินทางของนักท่องเที่ยวนักเดินทางปรากฏตามตารางที่ 9 ถึง ตารางที่ 12

ตารางที่ 9 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์ในการไปเยือนพื้นที่

n = 600

ประสบการณ์ในการไปเยือน	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
ไม่เคย	45.5 (91)	25.5 (51)	33.0 (66)
1 – 3 ครั้ง	41.5 (83)	45.5 (91)	41.0 (82)
4 – 6 ครั้ง	10.0 (20)	17.5 (35)	14.5 (29)
7 – 9 ครั้ง	1.0 (2)	3.5 (7)	4.5 (9)
มากกว่า 9 ครั้ง	2.0 (4)	8.0 (16)	7.0 (14)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	1.52	3.40	3.29
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	2.06	4.68	7.90

ตารางที่ 10 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่

n = 600

ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
1 – 3 ชั่วโมง	58.0 (116)	52.5 (105)	56.5 (113)
4 – 6 ชั่วโมง	27.0 (54)	41.5 (83)	34.0 (68)
7 – 9 ชั่วโมง	3.0 (6)	6.0 (12)	6.0 (12)
มากกว่า 9 ชั่วโมง	12.0 (24)	-	3.5 (7)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	6.28	3.63	4.14
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	9.14	1.73	4.03

ตารางที่ 11 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามจำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทาง

n = 600

จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
1 – 5 คน	42.5 (85)	61.0 (122)	51.5 (103)
6 – 10 คน	30.0 (60)	32.0 (64)	33.0 (66)
11 – 15 คน	11.0 (22)	4.5 (9)	4.0 (8)
16 – 20 คน	3.0 (6)	0.5 (1)	2.5 (5)
มากกว่า 20 คน	13.5 (27)	2.0 (4)	9.0 (8)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	10.94	8.93	9.52
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	12.12	27.25	17.03

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ของการเดินทาง
แต่ละกลุ่ม

n = 600

ตัวแปรอิสระ	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
	(ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)	(ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)	(ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)
1. วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถ และสมรรถภาพร่างกาย	3.29 (0.75)	3.35 (0.93)	3.16 (0.89)
2. วัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน คลาย ความเครียด	4.37 (0.65)	4.13 (0.71)	4.24 (0.70)
3. วัตถุประสงค์เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย	3.43 (0.86)	3.19 (1.03)	3.25 (0.91)
4. วัตถุประสงค์เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงจาก สิ่งที่จำเจ	3.05 (1.06)	3.06 (1.08)	3.04 (1.06)
5. วัตถุประสงค์เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม	3.74 (0.66)	3.64 (0.79)	3.66 (0.67)
6. วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรม	3.32 (0.76)	3.57 (0.74)	2.44 (0.74)

ตอนที่ 3 ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

สำหรับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายกำหนดให้นักท่องเที่ยวระบุระดับความต้องการ ตั้งแต่ระดับความต้องการมากที่สุด จนถึงไม่ต้องการ จำนวน 6 ระดับ ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย คิดเป็นร้อยละ 25.0 รองลงมาคือเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 20.5 และแผ่นป้ายบรรยาย และคู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 17.0 เท่ากัน ตามลำดับ โปรแกรม

สื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมาก คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ แผ่นป้ายบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 42.5 และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 37.5 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง คือ นิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาคือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 50.5 และนิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 47.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับน้อย คือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 18.5 รองลงมาคือ นิทรรศการในอาคาร และ นิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 17.0 เท่ากัน และคู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 12.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด คือ คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 7.0 เท่ากัน รองลงมาคือ นิทรรศการในอาคาร และ นิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 5.0 เท่ากัน และ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการใช้ประโยชน์ คือ นิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 4.5 รองลงมาคือ โสตทัศนูปกรณ์ และนิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 4.0 และสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว พบว่า โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มาก คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75) รองลงมา คือ แผ่นป้ายบรรยาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55) และ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ นิทรรศการในอาคาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85) ตามลำดับ

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาคือ คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 26.0 เท่ากัน และแผ่นป้ายบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 23.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมาก คือ แผ่นป้ายบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 37.5 และนิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 37.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมา

มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 32.5 และนิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 32.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับน้อย คือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.5 รองลงมาคือ นิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 15.0 และสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 13.5 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด คือ คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 4.0 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.5 และนิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการใช้ประโยชน์ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 3.5 รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 3.0 และเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย โสตทัศนูปกรณ์ นิทรรศการในอาคาร และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 2.5 เท่ากัน ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว พบว่า โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มาก คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87) รองลงมาคือ แผ่นป้ายบรรยาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69) และ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41) ตามลำดับ

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษา พบว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาคือ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 23.5 และคู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 22.0 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับมาก คือ แผ่นป้ายบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย คิดเป็นร้อยละ 40.0 และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 38.5 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง คือ นิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 38.0 และนิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 37.5 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์ในระดับน้อย คือ นิทรรศการกลางแจ้ง คิดเป็นร้อยละ 16.5 รองลงมาคือ โสตทัศนูปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 16.0 และนิทรรศการในอาคาร คิด

เป็นร้อยละ 14.5 ตามลำดับ โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด คือ กลุ่มมัธยมศึกษา/ประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 5.5 รองลงมาคือสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 4.5 และนิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ นิทรรศการในอาคาร คิดเป็นร้อยละ 4.5 รองลงมาคือสื่อสิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 4.0 และเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มาก คือ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87) รองลงมาคือ แผ่นป้ายบรรยาย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68) และโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ นิทรรศการในอาคาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11) ตามลำดับ

จากผลการศึกษาระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากที่สุดในแหล่งนันทนาการทั้ง 3 ประเภท อาจเป็นเพราะนอกจากจะเป็นโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งนันทนาการด้วย ซึ่งงานวิจัยของจิรวัดย์ (2534) ก็พบว่า เครื่องหมาย เป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากที่สุด ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ นิทรรศการในอาคาร และจากผลการศึกษาของบุษบง (2534) ก็พบว่า นิทรรศการเป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่กลุ่มตัวอย่างที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้วต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุดและเป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพต่ำสุด และโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย ซึ่ง ปิยะทิพย์ (2539) กล่าวว่า ข้อจำกัดของโปรแกรมสื่อความหมายประเภทบุคคล คือ มีรอบระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ ไม่สามารถใช้ได้ทุกเวลา แต่ Ham (1992) สรุปตามหลักการเชิงทฤษฎีว่า การสื่อสารด้วยบุคคลมักจะมีที่น่าสนใจและดึงดูดใจมากกว่าสื่อประเภทที่ไม่ต้องใช้บุคคล

รายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากตามตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย

n=600

ระดับความต้องการที่มีต่อชนิดของสื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)		
แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ								
1. เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย	9.0 (18)	36.5 (73)	37.5 (75)	11.0 (22)	3.5 (7)	2.5 (5)	3.29	1.06
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	13.0 (26)	37.5 (75)	38.5 (77)	7.5 (15)	2.0 (4)	1.5 (3)	3.47	0.98
3. โสตทัศนอุปกรณ์	7.5 (15)	15.5 (31)	50.5 (101)	18.5 (37)	4.0 (8)	4.0 (8)	2.92	1.08
4. นิทรรศการในอาคาร	6.5 (13)	13.0 (26)	54.0 (108)	17.0 (34)	5.0 (10)	4.5 (9)	2.85	1.07
5. นิทรรศการกลางแจ้ง	5.0 (10)	22.0 (44)	47.0 (94)	17.0 (34)	5.0 (10)	4.0 (8)	2.93	1.07
6. แผ่นป้ายบรรยาย	17.0 (34)	42.5 (85)	26.5 (53)	9.0 (18)	2.5 (5)	2.5 (5)	3.55	1.11
7. คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์	17.0 (34)	31.0 (62)	30.0 (60)	12.0 (24)	7.0 (14)	3.0 (6)	3.30	1.26

ตารางที่ 13 (ต่อ)

n=600

ระดับความต้องการที่มีต่อชนิดของสื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
8. สื่อสิ่งพิมพ์	13.5 (27)	27.0 (54)	39.0 (78)	10.0 (20)	7.0 (14)	3.5 (7)	3.19	1.21
9. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์	20.5 (41)	32.0 (64)	34.5 (69)	9.5 (19)	2.0 (4)	1.5 (3)	3.55	1.07
10. สัญลักษณ์ เครื่องหมาย	25.0 (50)	43.0 (86)	20.5 (41)	7.5 (15)	2.0 (4)	2.0 (4)	3.75	1.10
<u>แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ</u>								
1. เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย	16.0 (32)	33.5 (67)	34.5 (69)	10.0 (20)	3.5 (7)	2.5 (5)	3.41	1.13
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	20.5 (41)	37.5 (75)	26.0 (52)	12.0 (24)	2.0 (4)	2.0 (4)	3.56	1.12
3. โสตทัศนอุปกรณ์	17.5 (35)	30.0 (60)	32.5 (65)	15.5 (31)	2.0 (4)	2.5 (5)	3.38	1.15
4. นิทรรศการในอาคาร	13.0 (26)	35.5 (71)	32.0 (64)	15.0 (30)	2.0 (4)	2.5 (5)	3.35	1.10

ตารางที่ 13 (ต่อ)

n=600

ระดับความต้องการที่มีต่อชนิดของสื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
5. นิทรรศการกลางแจ้ง	18.0 (36)	37.0 (74)	29.0 (58)	12.5 (25)	2.5 (5)	1.0 (2)	3.52	1.06
6. แผ่นป้ายบรรยาย	23.0 (46)	39.0 (78)	28.5 (57)	5.5 (11)	2.0 (4)	2.0 (4)	3.69	1.07
7. คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์	26.0 (52)	29.5 (59)	27.0 (54)	10.5 (21)	4.0 (8)	3.0 (6)	3.54	1.26
8. สื่อสิ่งพิมพ์	20.0 (40)	28.5 (57)	31.0 (62)	13.5 (27)	3.5 (7)	3.5 (7)	3.37	1.24
9. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์	26.0 (52)	36.0 (72)	23.0 (46)	9.0 (18)	3.5 (7)	2.5 (5)	3.64	1.20
10. สัญลักษณ์ เครื่องหมาย	33.0 (66)	33.0 (66)	26.0 (52)	5.5 (11)	1.5 (3)	1.0 (2)	3.87	1.05
<u>แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์</u>								
1. เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย	11.5 (23)	37.5 (75)	33.0 (66)	11.5 (23)	3.0 (6)	3.5 (7)	3.32	1.13

ตารางที่ 13 (ต่อ)

n=600

ระดับความต้องการที่มีต่อชนิดของสื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	16.5 (33)	36.0 (72)	30.5 (61)	12.0 (24)	3.0 (6)	2.0 (4)	3.45	1.11
3. โสตทัศนอุปกรณ์	13.5 (27)	25.5 (51)	38.0 (76)	16.0 (32)	3.0 (6)	4.0 (8)	3.18	1.19
4. นิทรรศการในอาคาร	12.0 (24)	23.5 (47)	41.5 (83)	14.5 (29)	4.0 (8)	4.5 (9)	3.11	1.19
5. นิทรรศการกลางแจ้ง	12.5 (25)	28.5 (57)	37.5 (75)	16.5 (33)	2.0 (4)	3.0 (6)	3.24	1.12
6. แผ่นป้ายบรรยาย	20.5 (41)	42.5 (85)	27.0 (54)	7.0 (14)	1.0 (2)	2.0 (4)	3.68	1.03
7. คู่มือศึกษารวมชาติ/ประวัติศาสตร์	22.0 (44)	30.5 (61)	27.0 (54)	12.0 (24)	5.5 (11)	3.0 (6)	3.42	1.27
8. สื่อสิ่งพิมพ์	15.5 (31)	32.0 (64)	35.0 (70)	9.0 (18)	4.5 (9)	4.0 (8)	3.33	1.21

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ระดับความต้องการที่มีต่อชนิดของสื่อ							n = 600	
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)		
9. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์	23.5 (47)	38.5 (77)	25.5 (51)	7.5 (15)	2.5 (5)	2.5 (5)	3.65	1.41
10. สัญลักษณ์ เครื่องหมาย	30.0 (60)	40.0 (80)	21.5 (43)	6.0 (12)	1.0 (2)	1.5 (3)	3.87	1.04

ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวน

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยงที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ พบว่า คำถามที่นักท่องเที่ยงส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 24) ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็น โปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 8) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยง เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยงสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆในพื้นที่ได้ทั้งหมด (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 90.0 และคำถามข้อที่ 25) การสื่อความหมายเป็นการสื่อสารที่มีขบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 89.5 ตามลำดับ สำหรับคำถามที่นักท่องเที่ยงส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 11) การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นการสื่อความหมาย (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 23) การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพลิดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหากับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 84.5 และคำถามข้อที่ 14) สัญลักษณ์ และเครื่องหมายสำหรับการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีรูปแบบหลากหลาย (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 74.5 ตามลำดับ

ส่วนระดับความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยง พบว่า นักท่องเที่ยงส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.5 ของจำนวนนักท่องเที่ยงกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.62 จากจำนวนคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยงที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ พบว่า คำถามที่นักท่องเที่ยงส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 24) ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็น โปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 91.0 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 21) วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย คือ ช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่จัดการพื้นที่ (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 87.0 และคำถามข้อที่ 8) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยง เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยงสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆในพื้นที่ได้ทั้งหมด (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 86.5 ตามลำดับ สำหรับคำถามที่นักท่องเที่ยงส่วนใหญ่ตอบผิด

มากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 23) การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพติดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหากับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 87.5 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 11) การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นการสื่อความหมาย (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 85.5 และคำถามข้อที่ 14) สัญลักษณ์ และเครื่องหมายสำหรับการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวควรมีรูปแบบหลากหลาย (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 80.5 ตามลำดับ

ส่วนระดับความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 85.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.49 จากจำนวนคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ พบว่า คำถามที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 24) ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็น โปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 25) การสื่อความหมายเป็นการสื่อสารที่มีขบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 89.5 และคำถามข้อที่ 8) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้ทั้งหมด (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 87.0 ตามลำดับ สำหรับคำถามที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุด คือ คำถามข้อที่ 11) การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นการสื่อความหมาย (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 89.0 รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 23) การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพติดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหากับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 87.5 และคำถามข้อที่ 15) การสื่อความหมายจัดเป็นการให้ความรู้แบบเป็นทางการ เช่นเดียวกับการสอน (ตอบว่าถูก) คิดเป็นร้อยละ 74.5 ตามลำดับ

ส่วนระดับความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.53 จากจำนวนคำถามทั้งสิ้น 25 ข้อ

สำหรับผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวนพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเยือนแหล่งนันทนาการและแต่ละประเภท มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยในแหล่งนันทนาการอื่นๆในอดีต เช่น งานวิจัยของปรีชา (2546) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายอยู่ในระดับต่ำ

รายละเอียดด้านความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวนปรากฏตามตารางที่ 14 ถึง ตารางที่ 15

ตารางที่ 14 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย

n = 600

คำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	ประเภทของแหล่งนันทนาการ					
	ธรรมชาติ		กึ่งธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์	
	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
1. โปรแกรมสื่อความหมายประกอบด้วยบริการบริการโดยบุคคลและบริการโดยไม่ใช่บุคคล	81.0 (162)	19.0 (38)	77.0 (154)	23.0 (46)	81.0 (162)	19.0 (38)
2. โปรแกรมการสื่อความหมายที่ดี ควรแยกออกจากกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่	66.5 (133)	33.5 (67)	70.5 (141)	29.5 (59)	71.0 (142)	29.0 (58)
3. นิทรรศการจะมีเฉพาะในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น	62.5 (125)	37.5 (75)	57.0 (114)	43.0 (86)	63.0 (126)	37.0 (74)
4. สไลด์ประกอบเสียง จัดเป็นโปรแกรมสื่อความหมายประเภทไม่ต้องใช้นักสื่อความหมาย	50.0 (100)	50.0 (100)	52.5 (105)	47.5 (95)	49.5 (99)	50.5 (101)
5. การนำกลุ่ม เป็นการสื่อความหมายที่ทำได้เฉพาะในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	49.0 (98)	51.0 (102)	38.0 (76)	62.0 (124)	51.5 (103)	48.5 (97)
6. บทบาทของนักสื่อความหมาย คือ การตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยว	42.0 (84)	58.0 (116)	23.0 (46)	77.0 (154)	37.0 (74)	63.0 (126)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

n=600

คำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	ประเภทของแหล่งนันทนาการ					
	ธรรมชาติ		กึ่งธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์	
	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
7. ป้ายให้ข้อมูลไม่จำเป็นต้องมีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีเพียงแค่ภาษาไทย หนึ่งก็เพียงพอ	76.5 (153)	23.5 (47)	64.5 (129)	35.5 (71)	71.0 (142)	29.0 (58)
8. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถทราบข่าวสารต่างๆ ใน พื้นที่ได้ทั้งหมด	90.0 (180)	10.0 (20)	86.5 (173)	13.5 (27)	87.0 (174)	13.0 (26)
9. ทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ควรตัดผ่านจุดอันตรายต่างๆ เช่น หน้าผาสูงชันหรือ บริเวณที่มีพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายบ้าง	42.0 (84)	58.0 (116)	34.5 (69)	65.5 (131)	42.0 (84)	58.0 (116)
10. การสื่อความหมาย เป็นกิจกรรมการให้การศึกษาแก่ผู้เข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ เท่านั้น	54.5 (109)	45.5 (91)	46.0 (92)	54.0 (108)	51.5 (103)	48.5 (97)
11. การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นการสื่อความหมาย	8.5 (17)	91.5 (183)	14.5 (29)	85.5 (171)	11.0 (22)	89.0 (178)
12. การสื่อความหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ควรให้เนื้อหาสาระมากเกินไปกว่า 5 หัวข้อเรื่อง	63.5 (127)	36.5 (73)	61.0 (122)	39.0 (78)	64.5 (129)	35.5 (71)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

n=600

คำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	ประเภทของแหล่งนันทนาการ					
	ธรรมชาติ		กึ่งธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์	
	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
13. ทุกสถานที่ที่มีเรื่องราว สามารถนำมาใช้สื่อความหมายได้	87.5 (175)	12.5 (25)	82.5 (165)	17.5 (35)	84.5 (169)	15.5 (31)
14. สัญลักษณ์ และเครื่องหมายสำหรับการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีรูปแบบหลากหลาย	25.5 (51)	74.5 (149)	19.5 (39)	80.5 (161)	28.5 (57)	71.5 (143)
15. การสื่อความหมายจัดเป็นการให้ความรู้แบบเป็นทางการเช่นเดียวกับการสอน	29.0 (58)	71.0 (142)	25.0 (50)	75.0 (150)	25.5 (51)	74.5 (149)
16. ป้ายแผ่นพับ นิทรรศการ ถือเป็นสื่อสารทางเดียว	67.0 (134)	33.0 (66)	63.0 (126)	37.0 (74)	67.5 (135)	32.5 (65)
17. การสื่อความหมายที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้รับสื่อได้ใช้ประสาทสัมผัสด้วยตาหู ฟัง หรือมือคลำ	58.5 (171)	14.5 (29)	82.0 (164)	18.0 (36)	83.0 (166)	17.0 (34)
18. ป้ายข่าวสารต่างๆ เอกสารคำเตือนในพื้นที่ จัดเป็นโปรแกรมสื่อความหมายสำหรับการบริหารจัดการ	74.5 (149)	25.5 (51)	79.5 (159)	20.5 (41)	77.0 (154)	23.0 (46)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

n = 600

คำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	ประเภทของแหล่งนันทนาการ					
	ธรรมชาติ		กึ่งธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์	
	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
19. การเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องมีนักสื่อความหมายนำทางไปด้วยทุกครั้ง	42.5 (85)	57.5 (115)	31.5 (63)	68.5 (137)	40.0 (80)	60.0 (120)
20. จุดเริ่มต้นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ ที่ดีควรอยู่ห่างไกลจากลานจอดรถ หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	42.5 (85)	57.5 (115)	34.5 (69)	65.5 (131)	42.0 (84)	58.0 (116)
21. วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย คือ ช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่จัดการพื้นที่	83.5 (167)	16.5 (33)	87.0 (174)	13.0 (26)	84.0 (168)	16.0 (32)
22. การสื่อความหมายไม่สามารถลดผลกระทบจากกิจกรรมของผู้มาเยือนต่อทรัพยากรในพื้นที่ได้	42.5 (85)	57.5 (115)	30.5 (61)	69.5 (139)	48.0 (96)	52.0 (104)
23. การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพลิดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหากับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี	15.5 (31)	84.5 (169)	12.5 (25)	87.5 (175)	12.5 (25)	87.5 (175)
24. ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็นโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว	91.5 (183)	8.5 (17)	91.0 (182)	9.0 (18)	91.5 (183)	8.5 (17)

ตารางที่ 14 (ต่อ)

n=600

คำถามเกี่ยวกับการสื่อความหมาย	ประเภทของแหล่งนันทนาการ					
	ธรรมชาติ		กึ่งธรรมชาติ		ประวัติศาสตร์	
	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด	ตอบถูกต้อง	ตอบผิด
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
25. การสื่อความหมายเป็นการสื่อสารที่มีขบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร	89.5 (179)	10.5 (21)	86.0 (172)	14.0 (28)	98.5 (179)	10.5 (21)

ตารางที่ 15 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายเป็นราย
แหล่ง

n = 600

ระดับความรู้เกี่ยวกับการ การสื่อความหมาย	ประเภทแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)	ร้อยละ (จำนวน)
มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย น้อย (0 – 8.33 คะแนน)	1.0 (2)	1.0 (2)	1.0 (2)
มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย ปานกลาง (8.33 – 16.67 คะแนน)	71.5 (143)	85.0 (170)	70.0 (140)
มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย มาก (16.68 – 25 คะแนน)	27.5 (55)	14.0 (28)	29.0 (58)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	14.62	13.49	14.53
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	3.03	2.60	3.09

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไป
เยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่า
เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 33.0
รองลงมาคือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล คิดเป็นร้อยละ 32.5 เจ้าหน้าที่สื่อ
ความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี และภาพที่นำเสนอใน
โสตทัศนูปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 31.5 เท่ากัน
ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อประเภท
ต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ
61.0 รองลงมาคือสภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์
คิดเป็นร้อยละ 60.5 และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและ
คำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 58.0 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวนำส่วนใหญ่ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลิน ประทับใจ และประเด็นที่ว่าระยะเวลาที่โตศทัศนูปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน คิดเป็นร้อยละ 27.5 เท่ากัน รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 26.5 และการจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 26.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวนำส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการ นักท่องเที่ยวยังพอ คิดเป็นร้อยละ 4.0 รองลงมาคือ เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และประเด็นที่ว่าสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 3.5 เท่ากัน และจำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 3.0 ตามลำดับ และนักท่องเที่ยวนำส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และประเด็นที่ว่ารูปลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา คิดเป็นร้อยละ 1.5 เท่ากัน รองลงมาคือ สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์ ประเด็นที่ว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ประเด็นที่ว่าการจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม ประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลิน ประทับใจ ประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีธรรมาจริยธรรมที่ดี ประเด็นที่ว่าเนื้อหาที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ประเด็นที่ว่าข้อความที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลือนราง ประเด็นที่ว่าสื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่ และประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล คิดเป็นร้อยละ 0.5 เท่ากัน ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยวนำที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย พบว่า นักท่องเที่ยวนำส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16) รองลงมา คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14) และประเด็นที่นักท่องเที่ยวนับด้วยน้อยที่สุด คือ การจัดแสงสว่างภายใน ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการ นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 เท่ากัน) ตามลำดับ

หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายใน ด้านองค์ประกอบของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับองค์ประกอบของสื่อที่มีในพื้นที่ใน ทางบวก คือ เห็นว่าองค์ประกอบของสื่อแต่ละชนิดมีความเหมาะสมดีแล้ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00) ส่วนความคิดเห็นในด้านคุณภาพของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับคุณภาพของสื่อที่มีในพื้นที่ ในทางบวกเช่นกัน คือ เห็นว่าสื่อที่มีในพื้นที่มีคุณภาพดี ทั้งในด้านการให้ความรู้และความ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02)

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไป เยือนแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่า ขนาดของกลุ่มศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูล อย่างชัดเจน สุภาพ และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็น สากล และประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง คิด เป็นร้อยละ 39.0 เท่ากัน และสภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 38.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าการจัดวาง สื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมาคือ จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความเหมาะสม กับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 56.5 และภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้อง กับเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 54.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าสัญลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่ การเก็บรักษา คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถ ช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ คิดเป็นร้อยละ 24.0 และมีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอย บริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 23.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย กับประเด็นที่ว่าขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ เข้าไปใช้ประโยชน์ และประเด็นที่ว่าสื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับ

สภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 4.0 เท่ากัน รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์ ประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล และประเด็นที่ว่าระยะเวลาที่ไต่ตักสนูปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน คิดเป็นร้อยละ 3.5 เท่ากัน และประเด็นที่ว่าการจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม ประเด็นที่ว่าการจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม ประเด็นที่ว่าสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และประเด็นที่ว่าข้อความที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลือนราง คิดเป็นร้อยละ 3.0 เท่ากัน ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่าสภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 1.5 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลินประทับใจ ประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ประเด็นที่ว่าเนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ประเด็นที่ว่าเนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ว่ารูปลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา ประเด็นที่ว่าขนาดของกลุ่มศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา คิดเป็นร้อยละ 1.0 เท่ากัน ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าภาษาที่ใช้บรรยายในไต่ตักสนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) รองลงมา คือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) และประเด็นที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และประเด็นที่ว่ารูปลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 เท่ากัน) ตามลำดับ

หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายใน ด้านองค์ประกอบของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับองค์ประกอบของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวก คือ เห็นว่าองค์ประกอบของสื่อแต่ละชนิดมีความเหมาะสมดีแล้ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10)

ส่วนความคิดเห็นในด้านคุณภาพของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับคุณภาพของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวกเช่นกัน คือ เห็นว่าสื่อที่มีในพื้นที่มีคุณภาพดี ทั้งในด้านการให้ความรู้และความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10)

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุกภาพ และมีบรรยากาศไม่ตรีที่ดี คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาคือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล คิดเป็นร้อยละ 33.0 และภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย คิดเป็นร้อยละ 32.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าสภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดใจให้เข้าไปใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมาคือ การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 63.0 และสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 60.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลินประทับใจ คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา คิดเป็นร้อยละ 26.5 และมีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 26.0 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 5.5 รองลงมาคือ การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และประเด็นที่ว่าเนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 4.0 เท่ากัน และประเด็นที่ว่าเนื้อหาที่น่าสนใจในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และสื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ที่ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 3.0 เท่ากัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นที่ว่ารูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา คิดเป็นร้อยละ 1.5 รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17) รองลงมา คือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการ ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) และประเด็นที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85) ตามลำดับ

หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในด้านองค์ประกอบของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับองค์ประกอบของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวก คือ เห็นว่าองค์ประกอบของสื่อแต่ละชนิดมีความเหมาะสมดีแล้ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02) ส่วนความคิดเห็นในด้านคุณภาพของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับคุณภาพของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวกเช่นกัน คือ เห็นว่าสื่อที่มีในพื้นที่มีคุณภาพดี ทั้งในด้านการให้ความรู้และความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02)

ซึ่งผลการศึกษาถึงระดับความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมของนักท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล เป็นประเด็นความคิดเห็นที่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ เห็นด้วยมากที่สุดเหมือนกัน อาจเป็นเพราะว่านอกจากจะเป็นโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งนันทนาการด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยของอิสระ (2533) และบุญบง (2534) ก็พบว่าเครื่องหมาย สัญลักษณ์และแผ่นป้ายสื่อความหมายเป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่างภาษา ก็สามารถรับรู้และเข้าใจได้ด้วยตนเอง และเข้าใจได้ถูกต้องตรงกัน ส่วนในแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า ภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย อาจเป็นเพราะว่าสภาพพื้นที่ของแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติไม่ใช่สภาพธรรมชาติที่จริง ดังนั้น โสตทัศนูปกรณ์จึงเป็นสื่อที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เห็นภาพและได้ยินเสียงจากธรรมชาติที่แท้จริง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ เพลิดเพลิน เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในด้านองค์ประกอบของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับองค์ประกอบของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวก คือ เห็นว่าองค์ประกอบของสื่อแต่ละชนิดมีความเหมาะสมดีแล้ว ส่วนความคิดเห็น ในด้านคุณภาพ

ของสื่อ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับคุณภาพของสื่อที่มีในพื้นที่ในทางบวกเช่นกัน คือ เห็นว่าสื่อที่มีในพื้นที่มีคุณภาพดี ทั้งในด้านการให้ความรู้และความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์

รายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ปรากฏตามตารางที่ 16 ถึง ตารางที่ 17

ตารางที่ 16 ร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ							
1. สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์	24.5 (49)	60.5 (121)	12.5 (25)	2.0 (4)	0.5 (1)	4.06	0.70
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและ คำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	29.5 (59)	58.0 (116)	10.5 (21)	1.5 (3)	0.5 (1)	4.14	0.70
3. ขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยว ที่เข้าไปใช้ประโยชน์	27.0 (54)	53.0 (106)	18.5 (37)	1.5 (3)	-	4.05	0.72
4. การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความ เหมาะสม	19.0 (38)	57.5 (115)	21.0 (42)	2.5 (5)	-	3.39	0.70
5. การจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	18.0 (36)	53.5 (107)	26.0 (52)	2.0 (4)	0.5 (1)	3.86	0.74
6. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถ ให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลิน ประทับใจ	27.5 (55)	43.0 (86)	27.5 (55)	1.5 (3)	0.5 (1)	3.95	0.81

ตารางที่ 16 (ต่อ)

n=600

ประเด็นความคิดเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	$\bar{X}$	SD
	อย่างยิ่ง		และไม่เห็น		อย่างยิ่ง		
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
7. บุคลิกท่าทาง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ	24.0 (48)	50.0 (101)	24.0 (48)	1.5 (3)	- (-)	3.97	0.74
8. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีธรรมาภิบาลที่ดี	31.5 (63)	44.5 (89)	21.5 (43)	2.0 (4)	0.5 (1)	4.04	0.81
9. มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	25.5 (51)	42.5 (85)	26.5 (53)	4.0 (8)	1.5 (3)	3.86	0.90
10. สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	20.5 (41)	61.0 (122)	17.0 (34)	1.5 (3)	- (-)	4.00	0.66
11. จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์	18.0 (36)	57.5 (115)	21.5 (43)	3.0 (6)	- (-)	3.90	0.71
12. ภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	25.0 (50)	54.5 (109)	19.0 (38)	2.0 (4)	- (-)	4.03	0.71

ตารางที่ 16 (ต่อ)

n=600

ประเด็นความคิดเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	$\bar{X}$	SD
	อย่างยิ่ง		และไม่เห็น		อย่างยิ่ง		
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
13. เนื้อหาที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน	24.5 (49)	55.5 (111)	17.0 (34)	2.5 (3)	0.5 (1)	4.01	0.75
14. เนื้อหาที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย	29.0 (58)	54.5 (109)	15.5 (31)	1.0 (2)	-	4.11	0.69
15. ข้อความที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลื่อนราง	27.0 (54)	51.5 (103)	19.0 (38)	2.0 (4)	0.5 (1)	4.02	0.77
16. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการเรียงลำดับต่อเนื่องกันและมีความเชื่อมโยงเป็น หนึ่งเดียวกัน	25.5 (51)	49.0 (98)	24.0 (48)	1.5 (3)	-	3.98	0.75
17. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	25.0 (50)	51.5 (103)	21.5 (43)	2.0 (4)	-	3.99	0.74
18. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและ ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	31.0 (62)	45.0 (90)	20.5 (41)	3.5 (7)	-	4.03	0.81

ตารางที่ 16 (ต่อ)

n=600

ประเด็นความคิดเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	$\bar{X}$	SD
	อย่างยิ่ง		และไม่เห็น		อย่างยิ่ง		
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
19. สื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่	26.0 (52)	51.5 (103)	21.0 (42)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.01	0.75
20. รูปลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา	25.0 (50)	49.0 (98)	22.5 (45)	2.0 (4)	1.5 (3)	3.94	0.83
21. ขนาดของกลุ่มมือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับ ความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา	28.5 (57)	54.0 (108)	17.0 (34)	0.5 (1)	-	4.10	0.68
22. เนื้อหาในกลุ่มมือศึกษาธรรมชาติมีความถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงของ พื้นที่	29.5 (59)	48.0 (97)	21.0 (42)	1.0 (2)	-	4.06	0.74
23. สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้	21.0 (42)	57.0 (114)	18.5 (37)	3.5 (7)	-	3.95	0.73
24. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล	32.5 (65)	53.0 (106)	13.0 (26)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.16	0.72

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
25. เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เกือบนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง	33.0 (66)	47.0 (94)	18.5 (37)	1.5 (3)	- (-)	4.11	0.75
26. ระยะเวลาที่โสตทัศนอุปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน	24.5 (49)	45.5 (91)	27.5 (55)	2.5 (5)	- (-)	3.92	0.78
27. ภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนอุปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย	29.0 (58)	49.5 (99)	19.5 (39)	2.0 (4)	- (-)	4.05	0.75
28. ภาพที่นำเสนอในโสตทัศนอุปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่	31.5 (63)	49.0 (98)	17.0 (34)	2.5 (5)	- (-)	4.09	0.76
<u>แหล่งบัณฑิตการศึกษาระดับ</u>							
1. สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์	38.0 (76)	48.0 (96)	9.0 (18)	3.5 (7)	1.5 (3)	4.17	0.85
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	33.5 (67)	50.0 (100)	15.5 (31)	1.0 (2)	- (-)	4.16	0.71

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
3. ขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์	31.5 (63)	48.5 (97)	16.0 (32)	4.0 (8)	- (-)	4.07	0.79
4. การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	26.5 (53)	59.0 (118)	11.5 (23)	3.0 (6)	- (-)	4.09	0.70
5. การจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	25.5 (51)	53.5 (107)	17.5 (35)	3.0 (6)	0.5 (1)	4.00	0.77
6. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลิน ประทับใจ	37.0 (74)	38.5 (77)	21.5 (43)	2.0 (4)	1.0 (2)	4.08	0.87
7. บุคลิกท่าทาง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ	29.5 (59)	49.0 (98)	19.5 (39)	1.5 (3)	0.5 (1)	4.05	0.77
8. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	39.0 (78)	41.5 (83)	17.5 (35)	1.5 (3)	0.5 (1)	4.17	0.80

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
9. มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	33.0 (66)	39.0 (78)	23.5 (47)	3.5 (7)	1.0 (2)	3.99	0.89
10. สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	30.5 (61)	52.5 (105)	14.0 (28)	3.0 (6)	-	4.10	0.75
11. จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความ เหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์	25.0 (50)	56.5 (113)	17.0 (34)	1.5 (3)	-	4.05	0.69
12. ภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยให้ เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	33.0 (66)	54.0 (108)	11.5 (23)	1.5 (3)	-	4.18	0.69
13. เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน	34.0 (68)	44.0 (88)	20.5 (41)	1.5 (3)	-	4.10	0.77
14. เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย	33.5 (67)	49.0 (98)	16.0 (32)	1.5 (3)	-	4.14	0.73

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
15. ข้อความที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลือนราง	33.0 (66)	43.5 (87)	20.0 (40)	3.0 (6)	0.5 (1)	4.05	0.83
16. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการเรียงลำดับต่อเนื่องกันและมีความเชื่อมโยงเป็น หนึ่งเดียวกัน	28.5 (57)	52.0 (104)	18.0 (36)	1.5 (3)	-	4.07	0.72
17. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	32.5 (65)	44.0 (88)	20.5 (41)	2.0 (4)	1.0 (2)	4.05	0.84
18. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและ ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	30.0 (60)	48.5 (97)	19.0 (38)	1.5 (3)	1.0 (2)	4.05	0.80
19. สื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่	30.0 (60)	47.0 (94)	18.5 (37)	4.0 (8)	0.5 (1)	4.02	0.83
20. รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา	30.0 (60)	42.5 (85)	25.5 (51)	1.0 (2)	1.0 (2)	3.99	0.83

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n = 600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
21. ขนาดของกลุ่มมือศึกษารรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา	40.0 (80)	44.0 (88)	13.0 (26)	2.0 (4)	1.0 (2)	4.20	0.81
22. เนื้อหาในกลุ่มมือศึกษารรรมชาติมีความถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่	32.5 (65)	49.5 (99)	17.5 (35)	0.5 (1)	-	4.14	0.71
23. สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้	27.5 (55)	47.0 (94)	24.0 (48)	1.5 (3)	-	4.00	0.76
24. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล	39.0 (78)	43.0 (86)	14.5 (29)	3.5 (7)	-	4.17	0.80
25. เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง	39.0 (79)	45.5 (90)	13.0 (26)	2.0 (4)	0.5 (1)	4.21	0.78
26. ระยะเวลาที่โสตทัศนอุปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน	29.5 (59)	48.0 (96)	19.0 (38)	3.5 (7)	-	4.03	0.79

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n=600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
27. ภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย	37.5 (75)	48.0 (96)	14.5 (29)	- (-)	- (-)	4.23	0.68
28. ภาพที่นำเสนอในโสตทัศนูปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่	37.5 (75)	46.0 (92)	16.0 (32)	0.5 (1)	- (-)	4.20	0.72
<u>แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์</u>							
1. สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์	23.5 (47)	65.0 (130)	8.5 (17)	2.5 (5)	0.5 (1)	4.08	0.68
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	30.0 (60)	56.0 (112)	13.5 (27)	- (-)	0.5 (1)	4.15	0.68
3. ขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์	25.0 (50)	53.5 (107)	19.5 (39)	2.0 (4)	- (-)	4.01	0.73
4. การจัดวางสื่อและทิศทางการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	17.5 (35)	63.0 (126)	15.5 (31)	4.0 (8)	- (-)	3.94	0.70

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n=600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
5. การจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	16.5 (33)	57.0 (114)	25.5 (51)	1.0 (2)	- (-)	3.89	0.67
6. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความ เพลิดเพลิน ประทับใจ	27.0 (54)	42.0 (84)	28.5 (57)	2.0 (4)	0.5 (1)	3.93	0.82
7. บุคลิกท่าทาง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ	26.0 (52)	48.5 (97)	24.0 (48)	1.0 (2)	0.5 (1)	3.98	0.77
8. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีธรรมาศัยไมตรีที่ดี	33.5 (67)	40.0 (80)	24.0 (48)	2.5 (5)	- (-)	4.04	0.82
9. มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	25.0 (50)	42.5 (85)	26.0 (52)	5.5 (11)	1.0 (2)	3.85	0.89
10. สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	23.5 (47)	60.5 (121)	14.0 (28)	2.0 (4)	- (-)	4.05	0.67

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n=600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
11. จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความ เหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์	18.5 (37)	60.0 (120)	19.0 (38)	2.5 (5)	-	3.94	0.69
12. ภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยให้ เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	28.0 (56)	57.0 (114)	13.5 (27)	1.5 (3)	-	4.11	0.68
13. เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน	26.5 (53)	53.0 (106)	16.5 (33)	4.0 (8)	-	4.02	0.77
14. เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย	29.0 (58)	54.5 (109)	16.0 (32)	0.5 (1)	-	4.12	0.68
15. ข้อความที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลือนราง	24.5 (49)	54.0 (108)	18.5 (37)	2.5 (5)	0.5 (1)	3.99	0.76
16. เนื้อหาที่น่าสนใจในนิทรรศการเรียงลำดับต่อเนื่องกันและมีความเชื่อมโยงเป็น หนึ่งเดียวกัน	25.0 (50)	54.0 (108)	20.0 (40)	1.0 (2)	-	4.03	0.70

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n=600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
17. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	25.0 (50)	49.5 (99)	24.5 (49)	0.5 (1)	0.5 (1)	3.98	0.75
18. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถช่วยให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	28.5 (57)	44.5 (89)	24.0 (48)	3.0 (6)	-	3.98	0.80
19. สื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่	29.5 (59)	47.5 (95)	20.0 (4)	3.0 (6)	-	4.03	0.78
20. รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา	26.5 (53)	44.5 (89)	26.5 (53)	1.0 (2)	1.5 (3)	3.93	0.84
21. ขนาดของกลุ่มศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา	30.0 (60)	51.0 (102)	18.0 (36)	1.0 (2)	-	4.10	0.72
22. เนื้อหาในกลุ่มศึกษาธรรมชาติมีความถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่	28.0 (56)	49.5 (99)	20.5 (41)	2.0 (4)	-	4.03	0.75

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น						n=600	
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	$\bar{X}$	SD
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ		
	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)	(จำนวน)		
23. สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้	18.5 (37)	56.5 (113)	23.0 (46)	2.0 (4)	- -	3.91	0.70
24. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล	33.0 (66)	53.0 (106)	12.5 (25)	1.5 (3)	- -	4.17	0.70
25. เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง	30.5 (61)	48.0 (96)	19.5 (39)	1.5 (3)	0.5 (1)	4.06	0.78
26. ระยะเวลาที่โสตทัศนูปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน	24.5 (49)	48.0 (96)	25.5 (51)	2.0 (4)	- -	3.95	0.76
27. ภาษาที่ใช้บรรยายในโสตทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย	32.5 (65)	48.0 (96)	18.0 (36)	1.5 (3)	- -	4.11	0.74
28. ภาพที่นำเสนอในโสตทัศนูปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่	29.0 (58)	49.0 (98)	20.0 (40)	1.5 (3)	0.5 (1)	4.04	0.77

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในด้านองค์ประกอบของสื่อและคุณภาพของสื่อ

n = 600

หัวข้อ	ประเภทของแหล่งนันทนาการ		
	ธรรมชาติ	กึ่งธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์
	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน)
องค์ประกอบของสื่อ	4.00 (0.48)	4.10 (0.52)	4.02 (0.48)
คุณภาพของสื่อ	4.02 (0.49)	4.10 (0.54)	4.02 (0.48)

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์การถดถอยพหุ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการ โดยกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้ คือ ประสิทธิภาพในการมาเยือน ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ ขนาดกลุ่มเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ในแต่ละประเภทแหล่งนันทนาการมีดังนี้

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ พบว่า ตัวแปรทุกตัวรวมกันมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 11.960$; $\text{Sig.} = 0.000$) โดยก่อให้เกิดความผันแปรในความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายประมาณ

ร้อยละ 16 ($R^2 = 0.155$) เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมาย ได้แก่ ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ (Beta = -0.160; $t = -2.431$; Sig. = 0.016) วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย (Beta = 0.145; $t = 2.162$; Sig. = 0.032) ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย (Beta = 0.302; $t = 4.514$; Sig. = 0.000) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

ตัวแปรอิสระ	Beta	t	Sig.
1. ประสบการณ์การมาเยือน	-0.001	-0.017	0.987
2. ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่	-0.160	-2.431	0.016
3. ขนาดกลุ่มเดินทาง	0.047	0.707	0.480
4. เพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย	0.087	1.140	0.256
5. เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด	0.027	0.350	0.726
6. เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย	0.145	2.162	0.032
7. เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งที่จำเจ	-0.036	-0.517	0.605
8. เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	-0.044	-0.609	0.544
9. เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	0.105	1.425	0.156
10. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย	0.302	4.514	0.000
11. ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	0.006	0.091	0.928

หมายเหตุ Constant = 18.537; $F = 11.960$; Sig. = 0.000; $R^2 = 0.155$; Adjusted R Square = 0.142

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุดังกล่าว สามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อตัวแปรตาม ได้ดังนี้

1. ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่ มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไปในทิศทางตรงกันข้าม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า Beta = -0.160; $t = -2.431$; Sig. = 0.016 กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาเข้าไปใช้พื้นที่มาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกน้อย

2. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.145$; $t = 2.162$; $Sig. = 0.032$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

3. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.302$; $t = 4.514$; $Sig. = 0.000$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

โดยนักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่มาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกน้อย อาจเป็นเพราะการที่นักท่องเที่ยวมีเวลาอยู่ในพื้นที่นาน จะทำให้มีเวลาสังเกตสภาพพื้นที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องเร่งรีบ จึงทำให้มีเวลาสังเกต และให้ความสนใจรายละเอียดและองค์ประกอบต่างๆของโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ได้มาก ทำให้เห็นส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีโปรแกรมสื่อความหมายเหล่านั้นอย่างละเอียด สามารถแสดงความคิดเห็นได้เป็นอย่างดีว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่เป็นอย่างไร ซึ่งแตกต่างกับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาอยู่ในพื้นที่น้อย ไม่มีเวลาที่จะสนใจและสังเกตโปรแกรมสื่อความหมายที่ได้้อย่างละเอียด เมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายที่มีส่วนใหญ่อีกจะตอบไปในทางที่ดี หรือทางบวก ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของปรีชา (2546) ที่ทำการศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายไม่แตกต่างกัน สำหรับนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก นั้นหมายความว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการความเป็นส่วนตัว ความสงบ จึงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับตัวเอง อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และเลือกประกอบกิจกรรมที่จะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น การประกอบกิจกรรมในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ดูนก ซึ่งโปรแกรมสื่อความหมายมีส่วนช่วยในการประกอบกิจกรรมเหล่านั้น ไม่ว่าจะป็นคู่มือศึกษาธรรมชาติ สัญลักษณ์เครื่องหมายบอกทาง แผ่นป้ายบรรยาย ฯลฯ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมากจะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก หมายความว่า หากนักท่องเที่ยวคนใดต้องการทราบข้อมูลต่างๆของพื้นที่มาก ก็จะทำให้ความสนใจและต้องการใช้

ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่มากตามไปด้วย เนื่องจากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลต่างๆของพื้นที่ตามที่ต้องการหรือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีนั้นดี มีประโยชน์ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ พบว่า ตัวแปรทุกตัวรวมกันมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 8.864$; $Sig. = 0.000$) โดยก่อให้เกิดความผันแปรในความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายประมาณร้อยละ 34 ($R^2 = 0.342$) เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 7 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมาย ได้แก่ ประสบการณ์การมาเยือน (Beta = -0.152; $t = -2.380$; $Sig. = 0.018$) วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย (Beta = -0.223; $t = -2.446$; $Sig. = 0.015$) วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด (Beta = 0.236; $t = 3.353$; $Sig. = 0.001$) วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Beta = 0.170; $t = 2.389$; $Sig. = 0.018$) วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (Beta = 0.195; $t = 2.719$; $Sig. = 0.007$) ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย (Beta = 0.366; $t = 4.976$; $Sig. = 0.000$) และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย (Beta = 0.157; $t = 2.430$; $Sig. = 0.016$) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

ตัวแปรอิสระ	Beta	t	Sig.
1. ประสบการณ์การมาเยือน	-0.152	-2.380	0.018
2. ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่	0.104	1.715	0.088
3. ขนาดกลุ่มเดินทาง	-0.030	-0.491	0.624
4. เพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย	-0.223	-2.446	0.015
5. เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด	0.236	3.353	0.001
6. เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย	-0.057	-0.669	0.505
7. เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งที่จำเจ	-0.017	-0.218	0.827
8. เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	0.170	2.389	0.018
9. เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	0.195	2.719	0.007
10. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย	0.366	4.976	0.000
11. ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	0.157	2.430	0.016

หมายเหตุ Constant = 6.131; F = 8.864; Sig. = 0.000; R² = 0.342; Adjusted R Square = 0.303

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุดังกล่าว สามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อตัวแปรตาม ได้ดังนี้

1. ประสบการณ์การมาเยือน มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไปในทิศทางตรงกันข้าม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า Beta = -0.152; t = -2.380; Sig. = 0.018 กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การมาเยือนมาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกน้อย

2. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไปในทิศทางตรงกันข้าม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า Beta = -0.223; t = -2.446; Sig. = 0.015 กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกน้อย

3. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพักผ่อน คลายความเครียด มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.236$; $t = 3.353$; $Sig. = 0.001$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

4. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.170$; $t = 2.389$; $Sig. = 0.018$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

5. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.195$; $t = 2.719$; $Sig. = 0.007$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

6. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.366$; $t = 4.976$; $Sig. = 0.000$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

7. ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า $Beta = 0.157$; $t = 2.430$; $Sig. = 0.016$ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายมาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

โดยนักทองเทียวที่มีประสบการณ์ในการมาเยือนมากจะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อ
 ความหมายในทางบวกน้อย อาจเพราะว่านักทองเทียวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่แล้ว จึงทำให้มี
 ความรู้ความชำนาญในพื้นที่แล้ว ดังนั้นจึงไม่ค่อยให้ความสนใจ ไม่อ่าน ไม่ดู โปรแกรมสื่อความหมายที่
 มีในพื้นที่ นอกจากนี้ผลการศึกษาของบุษบง (2543) ก็พบว่า ถึงแม้จะมีโปรแกรมสื่อความหมายคิดค้น
 ตามจุดต่างๆ ที่คิดว่านักทองเทียวทุกคนสามารถพบเห็นได้ แต่นักทองเทียวก็ยังตอบว่าไม่ได้ใช้ ไม่สนใจ
 เนื่องจากเคยเดินทางมาเยือนพื้นที่หลายครั้งแล้ว จึงทำให้รู้จักสภาพแวดล้อมในพื้นที่เป็นอย่างดี ใน
 ทำนองเดียวกันนักทองเทียวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพัฒนาความ
 สามารถและสมรรถภาพร่างกาย จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกน้อย อาจเป็น
 เพราะว่าการกิจกรรมที่สามารถพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกายได้ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่
 ดิ้นเดิน ท้าทาย ต้องใช้พลังกำลังในการประกอบกิจกรรมมาก นักทองเทียวจึงให้ความสนใจต่อกิจกรรม
 ที่ทำอยู่มากกว่าที่จะสนใจโปรแกรมสื่อความหมาย ดังนั้นจึงมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมาย
 ในทางบวกน้อย เนื่องจากไม่ได้นำโปรแกรมสื่อความหมายที่มีมาเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบกิจกรรม
 สำหรับนักทองเทียวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความ
 เครียด จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก นั่นหมายความว่า การเดินทางเพื่อ
 การพักผ่อน คลายความเครียด จะทำให้นักทองเทียวมีเวลาเป็นส่วนตัวมาก ประกอบกิจกรรมนันทนาการ
 ต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเร่งรีบ ซึ่งโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่มีส่วนช่วยในการประกอบกิจกรรม
 นันทนาการต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้นจึงเห็นว่า โปรแกรมสื่อความหมายที่มีมีประโยชน์ ส่งผลให้มีความ
 คิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก ส่วนนักทองเทียวที่ให้ความสำคัญมากต่อ
 วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมาย
 ในทางบวกมาก อาจเป็นเพราะว่าบริเวณที่เป็นที่ตั้งของโปรแกรมสื่อความหมาย เช่น ศูนย์บริการ
 นักทองเทียว บริเวณที่มีนันทนาการ ไม่ว่าจะเป็นนันทนาการกลางแจ้ง หรือนันทนาการในอาคาร มักจะ
 เป็นบริเวณที่นักทองเทียวส่วนใหญ่นิยมมารวมตัวกัน ซึ่ง ปิยะทิพย์ (2539) ได้กล่าวถึงข้อดีของ
 โปรแกรมสื่อความหมายประเภทไม่ใช้บุคคลว่าสามารถให้ข้อมูลกับคนหมู่มากได้ตลอดเวลา ซึ่งสามารถ
 ตอบสนองความต้องการให้แก่นักทองเทียวที่ต้องการทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับนักทองเทียวกลุ่มอื่นพร้อม
 กับการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักทองเทียวกลุ่มนี้มี
 ความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก ส่วนนักทองเทียวที่ให้ความสำคัญมากต่อ
 วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จะมีความคิดเห็นต่อ
 โปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก เพราะการสื่อความหมาย (interpretation) เป็นการบริการอย่าง
 หนึ่งให้แก่ผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
 ท้องถิ่นที่ไปเยือน (Sharpe, 1967) ดังนั้นแหล่งนันทนาการส่วนใหญ่จึงนิยมใช้โปรแกรมสื่อความหมาย

ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมตามที่ต้องการ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมากจะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก หมายความว่า หากนักท่องเที่ยวคนใดต้องการทราบข้อมูลต่างๆของพื้นที่มาก ก็จะทำให้ความสนใจและต้องการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่มากตามไปด้วย เนื่องจากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลต่างๆของพื้นที่ตามที่ต้องการหรือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีนั้นดี มีประโยชน์ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก และนักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายมาก จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก อาจเป็นเพราะว่าการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมาย ส่วนใหญ่ก็ยึดตามหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อความหมาย ดังนั้นการมีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย จะทำให้เข้าใจหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อความหมายที่ถูกต้อง สามารถวิเคราะห์โปรแกรมสื่อความหมายที่มีได้เป็นอย่างดี ซึ่งก็จะเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ได้รับการจัดทำโดยยึดหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อความหมายอย่างถูกต้อง จะมีความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายก็ไม่สามารถบอกได้ว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ดีหรือไม่ดี ส่วนงานวิจัยในแหล่งนันทนาการอื่นๆในอดีต เช่นงานวิจัยของปรีชา (2546) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ไม่แตกต่างกัน

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ พบว่า ตัวแปรทุกตัวรวมกันมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 2.891$; $Sig. = 0.002$) โดยก่อให้เกิดความผันแปรในความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายประมาณร้อยละ 15 ($R^2 = 0.145$) เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัว พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด ($Beta = 0.172$; $t = 2.224$; $Sig. = 0.027$) และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย ($Beta = 0.313$; $t = 4.319$; $Sig. = 0.000$) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุสำหรับแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

ตัวแปรอิสระ	Beta	t	Sig.
1. ประสบการณ์การมาเยือน	0.041	0.599	0.550
2. ระยะเวลาที่เข้าไปใช้พื้นที่	-0.059	-0.836	0.404
3. ขนาดกลุ่มเดินทาง	0.001	0.009	0.993
4. เพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย	-0.071	-0.858	0.392
5. เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด	0.172	2.224	0.027
6. เพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย	0.019	0.214	0.831
7. เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งที่ย่ำแย่	-0.057	-0.765	0.445
8. เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	-0.037	-0.496	0.621
9. เพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	-0.112	-1.591	0.113
10. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย	0.313	4.319	0.000
11. ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย	0.014	0.183	0.855

หมายเหตุ Constant = 9.881; F = 2.891; Sig. = 0.002; R² = 0.145; Adjusted R Square = 0.095

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุดังกล่าว สามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อตัวแปรตาม ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพักผ่อน คลายความเครียด มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ โปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า Beta = 0.172; t = 2.224; Sig. = 0.027 กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด จะมีความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

2. ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อ โปรแกรมสื่อความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ปรับเป็นค่ามาตรฐานแล้ว หรือค่า Beta = 0.313; t = 4.319; Sig. = 0.000 กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมาก จะมีความคิดเห็นต่อ โปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญมากต่อวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด จะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก นั่นหมายความว่า การเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด จะทำให้นักท่องเที่ยวมีเวลาเป็นส่วนตัวมาก ประกอบกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเร่งรีบ ซึ่งโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่มีส่วนช่วยในการประกอบกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้นจึงเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีมีประโยชน์ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายมากจะมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก หมายความว่า หากนักท่องเที่ยวคนใดต้องการทราบข้อมูลต่างๆ ของพื้นที่มาก ก็จะทำให้ความสนใจและต้องการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในพื้นที่มากตามไปด้วย เนื่องจากโปรแกรมสื่อความหมายที่มีช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ของพื้นที่ตามที่ต้องการหรือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่าโปรแกรมสื่อความหมายที่มีนั้นดี มีประโยชน์ ส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมายในทางบวกมาก

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมาย รวมทั้งสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทั้ง 3 ประเภท โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในแหล่งนันทนาการอันเป็นที่ตั้งตัวแทนของแหล่งนันทนาการทั้ง 3 ประเภทตามขอบเขตการศึกษาวิจัย คือ น้ำตกเอราวัณ ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ สวนสัตว์ดุสิต และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยและการวิเคราะห์การถดถอยพหุ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ

สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ พบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในทางบวกมากที่สุด คือ ประเด็นที่ว่า เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล รองลงมา คือ ประเด็นที่ว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ส่วนประเด็นที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในทางบวกน้อยที่สุด คือ ประเด็นที่ว่าการจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการ นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

จากการสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย พบว่า ในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติมีโปรแกรมสื่อความหมายทั้ง 2 ประเภท คือ การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้ตัวบุคคล ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โสตทัศนอุปกรณ์ นิทรรศการในอาคาร นิทรรศการกลางแจ้ง แผ่นป้ายบรรยาย คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์

เครื่องหมาย สำหรับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวนั้น พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ แผ่นป้ายบรรยาย ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ นิทรรศการในอาคาร

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อความเป็นส่วนตัว ความสงบสันโดษ และการผจญภัย และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ความผันแปรเท่ากับ 0.155 และปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ

สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนั้นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ พบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวนำมาใช้ในทางบวกมากที่สุด คือ ประเด็นที่ว่าภาษาที่ใช้บรรยายในสื่อทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย รองลงมา คือ ประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ส่วนประเด็นที่นักท่องเที่ยวนำมาใช้ในทางบวกน้อยที่สุด คือ ประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวย่างเพียงพอ และประเด็นที่ว่ารูปลักษณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา

จากการสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย พบว่าในแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติมีโปรแกรมสื่อความหมายทั้ง 2 ประเภท คือ การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้ตัวบุคคล ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวนั้น ซึ่งสื่อทัศนูปกรณ์ นิทรรศการในอาคาร นิทรรศการกลางแจ้ง แผ่นป้ายบรรยาย คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์เครื่องหมาย สำหรับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยวนั้น พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ แผ่นป้ายบรรยาย ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวดำเนินการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประสบการณ์การมาเยือน วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพร่างกาย วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย และความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ความผันแปรเท่ากับ 0.342 และปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ พบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในทางบวกมากที่สุด คือ ประเด็นที่ว่าเครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล รองลงมา คือ ประเด็นที่ว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการ ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ส่วนประเด็นที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยในทางบวกลดน้อยที่สุด คือ ประเด็นที่ว่ามีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

จากการสำรวจประเภทโปรแกรมสื่อความหมาย พบว่าในแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์มีโปรแกรมสื่อความหมายทั้ง 2 ประเภท คือ การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้ตัวบุคคล ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โสตทัศนอุปกรณ์ นิทรรศการในอาคาร นิทรรศการกลางแจ้ง แผ่นป้ายบรรยาย คู่มือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์ เครื่องหมาย สำหรับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ แผ่นป้ายบรรยาย ส่วนโปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด คือนิทรรศการในอาคาร

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด และความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของ

นักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.002 โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ความผันแปรเท่ากับ 0.145 และปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการแหล่งนันทนาการ

แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ (น้ำตกเอราวัณ ในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ)

1. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเยือนพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเดินทางมาเยือนพื้นที่ ดังนั้นการสื่อความหมายที่มีในพื้นที่ควรเน้นในการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการที่กระทำได้ในพื้นที่ ข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกที่แต่ละพื้นที่มีรองรับ โดยนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ตั้งแต่แรกที่เข้าถึงพื้นที่ หรือก่อนที่จะมีการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวและช่วยลดผลกระทบอันจะเกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

2. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรมีการปรับปรุง พัฒนาและดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อคงประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ส่วนนิทรรศการในอาคาร ซึ่งเป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด ควรจะได้รับการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจเพื่อที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์มากขึ้น และเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์

3. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาเยือนพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด คือ เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด ดังนั้นจึงควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หรือจัดสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจในขณะเดียว กันก็จัดให้มี โปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่พักผ่อนนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์

แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติ (สวนสัตว์คู่สิต)

1. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรมีการปรับปรุง พัฒนาและดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อคงประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ส่วนเจ้าหน้าที่สื่อความหมายเป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความสามารถในการสื่อความหมาย เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ในการให้ข้อมูล แนะนำ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาเยือนพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด คือ เพื่อการพักผ่อน คลายความเครียด ดังนั้นจึงควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หรือจัดสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจในขณะเดียว ก็นักจัดให้มีโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่พักผ่อนนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์

แหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ (อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย)

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรมีการปรับปรุง พัฒนาและดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อคงประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ส่วนนิทรรศการในอาคาร ซึ่งเป็น โปรแกรมสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด ควรจะได้รับการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจเพื่อที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์มากขึ้น และเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวในการตอบแบบสอบถาม แต่เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่น้อย ซึ่งเป็นข้อจำกัดและปัญหาด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไปและตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรใช้ประเด็นการศึกษาที่แคบและเฉพาะเจาะจงกว่านี้ คือ ระบุชนิดของสื่อเป็นรายชนิด เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

2. ควรมีการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมสื่อความหมายแต่ละประเภท เพื่อเปรียบเทียบว่าโปรแกรมสื่อความหมายใดมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายมากที่สุด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายต่อไป

3. ควรมีการศึกษาถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมสื่อความหมายเฉพาะเจาะจงแต่ละพื้นที่ เนื่องจากเนื้อหาที่น่าสนใจในสื่อ องค์ประกอบของสื่อ และชนิดของโปรแกรมสื่อความหมายในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน

4. ควรมีการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วย เพื่อนำมาศึกษาถึงความแตกต่างของความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่

5. เนื่องจากการใช้บริการโปรแกรมสื่อความหมายที่มีในแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ จะต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียม ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโปรแกรมสื่อความหมายภายในพื้นที่

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กมล สังข์เลข. 2548. การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแหล่งนันทนาการทาง
ธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 4. บริษัท
ธรรมสารจำกัด, กรุงเทพฯ.

กรมศิลปากร. 2533. ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี.
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. บริษัทหิรัญพัฒน์จำกัด, กรุงเทพฯ.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2547. รายงานสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยาน
แห่งชาติ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536 – 2547. (อัดสำเนา)

_____. 2548. รายงานสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2548.
(อัดสำเนา)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,
กรุงเทพฯ.

_____. 2544 ก. รายงานการประชุมเพื่อหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ
ระหว่างวันที่ 20 – 21 เมษายน 2544 ณ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ.

_____. 2544 ข. การกำหนดแหล่งท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหา
แนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี 2544 แหล่งท่องเที่ยวประเภท
ธรรมชาติทางบก ทางทะเล วัฒนธรรม มนุษย์สร้างขึ้น. กรุงเทพฯ.

จิรนุช ศิริรัตน์พิริยะ. 2534. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแนวนโยบายของรัฐให้เอกชนรับ
สัมปทานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในอุทยานแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จිරวัฒน์ ต่อศรี. 2534. การศึกษาประเมินความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อ
ความหมายของผู้มาพักผ่อนที่สวนหลวง ร.9. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จური จันททรัพย์. 2529. ความคิดเห็นของลูกจ้างประจำเพื่อการส่งเสริมงานสวนสาธารณะของ
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลอง นุ้ยฉิม. 2542. การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ภูหินร่องกล้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชลลดา สิทธิฑูรย์. 2543. แนวทางการพัฒนาการสื่อความหมายธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุทธิธิ์ ชูชาติ. 2544. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะมนุษย์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ลานนาการพิมพ์, เชียงใหม่.
- ดรรรชนี เอมพันธุ์. 2547. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ภาควิชา
อนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- ดารากร เจียมวิจักษ์. 2532. ประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพ
พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์, สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, ดรรรชนี เอมพันธุ์, นัฏฐ พิษกรรม, เล็ก เต็ม
ตระกูล, สมเกียรติ สิงหารูฉติ และสิริพงษ์ ราชศิริ. 2541. คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่ง
อำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. เสนอต่อ การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

- นภวรรณ ฐานะกาญจน์, วันชัย อรุณประภารัตน์, นันทชัย พงษ์พัฒนานุรักษ์, รติกร น่วมภักดี และธีระพงษ์ ชุมแสงศรี. 2548. รายงานฉบับสุดท้าย โครงการระบบสนับสนุนการวางแผนการจัดการแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ระยะที่ 1. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นวม สงวนทรัพย์. 2535. สารัตถจิตวิทยาสังคม. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- บุษบง กฤษณะโยธิน. 2534. ประสิทธิภาพของตัวกลางในการสื่อความหมาย การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปริญา สมเชื่อน. 2547. ความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่าอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ที่มีต่อการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีชา รตนารณ. 2546. ความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีชานี กรอิสรานุกุล. 2544. แนวทางการจัดสภาพที่อยู่อาศัยของสัตว์ในสวนสัตว์คูสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยะทิพย์ พิพิธฉวีธรรม. 2539. การสื่อความหมาย...วิธีการหนึ่งในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. นันทนาการกลางแจ้งและการสื่อความหมายธรรมชาติ. เอกสารการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรด้านการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่). กรุงเทพฯ.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2535. การวัดทัศนคติ. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- มณฑาทิพย์ จันทสิทธิ์. 2545. การสร้างและทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยวแหล่งศิลปกรรมในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุพเรศ วัจยานิยม. 2540. การพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติประจำเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัตนา จันทโย. 2546. การศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่วังก์และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งกานต์ มงคลวีราพันธ์. 2543. การวิเคราะห์การสื่อความหมายของโปสเตอร์ในการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2530 – 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิภาดา ผิวสวัสดิ์. 2545. การวิเคราะห์กิจกรรมนันทนาการและประสิทธิภาพของโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. 2532. การท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องอนุรักษ์เพียงใจ. จุลสารการท่องเที่ยว 8 มกราคม 2532.
- วัชร น้อยพิทักษ์. 2536. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการและรูปแบบการใช้ประโยชน์ในสวนสาธารณะ : กรณีศึกษา ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์สวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริพร สร้อยนาคพงษ์. 2543. การพัฒนาและลองใช้คู่มือท่องเที่ยวโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2536. รายงานฉบับสมบูรณ์ข้อมูลพื้นฐานการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. 2548. แหล่งท่องเที่ยว. แหล่งที่มา:

http://www.Tourism.go.th/stats_tourist.php.html, 18 ตุลาคม 2548.

สำนักโบราณคดี. 2545. อุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. แหล่งที่มา: [http://www.](http://www.thaiparks123.com/historicalpark.htm)

[thaiparks123.com/historicalpark.htm](http://www.thaiparks123.com/historicalpark.htm), 14 ตุลาคม 2548.

สำนักโบราณคดี. 2546. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร.

โรงพิมพ์วิทยา คอมพิวเตอร์-ออฟเซต. สุโขทัย.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส ดั่งสุวรรณ และชิตพงษ์ ธรรมานุสรณ์. 2522. จิตวิทยาสังคม.

ชัยศิริการ พิมพ์, กรุงเทพฯ.

สมพร อิศวิลานนท์. 2538. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลักการและทฤษฎี.

โครงการวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สารัฐ รัตน์ะ. 2545. เอกสารประกอบการเรียนวิชา เทคนิคการสื่อความหมายถึงสิ่งแวดล้อม

(Environmental Interpretation Techniques). ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุชา จันทร์เอม. 2524. จิตวิทยาสังคม. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ

สุภาพร ถ้าวรรณวงศ์. 2547. ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้มาเยือน ต่อโปรแกรมสื่อ

ความหมายธรรมชาติ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส. 2547. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวางแผนโครงการสื่อความหมาย
ธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
 (อัคราณา)
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาสและดร.รชนี เอ็มพันธ์. 2543. เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการอุทยาน
และพื้นที่นันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
 กรุงเทพฯ. (อัคราณา)
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และศิริลักษณ์ ปิ่นเกษร. 2535. **นันทนาการกับป่าไม้ชุมชน.** เอกสารการสอน
 ชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- สุโท เจริญสุข. 2525. **หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์.** สำนักพิมพ์แพรววิทยา, กรุงเทพฯ.
- เสรี เวชชบุษกร. 2547. การสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติ ใน **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
 หลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.** ภาควิชาอนุรักษวิทยา, คณะวนศาสตร์,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัคราณา)
- องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย. 2547. **รายงานประจำปี พ.ศ. 2547.** กรุงเทพฯ.
- องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย. 2548. **สวนสัตว์ดุสิต.** แหล่งที่มา:
http://www.zoothailand.org/dusit/index_ths.html. 25 กันยายน 2548.
- อรชุดา ศรีนุ้ม. 2546. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมสวนสัตว์เชียงใหม่.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิสระ ชาญศรี. 2533. **ประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติในการให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพ
 พื้นที่และนันทนาการแก่นักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกชัย เอื้อธารพิสิฐ. 2545. **สวนสัตว์: มายาคติว่าด้วยธรรมชาติและสัตว์ป่า.** วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. 2520. **สังคมวิทยาประยุกต์**. โรงพิมพ์โอเรียนสตาร์. กรุงเทพฯ.

Best, J.W. 1977. **Research in Education**. 3rd ed., Prentice Hall Inc, New Jersey.

Clawson, M. 1959. **Method of Measuring the Demand for Outdoor Recreation**.

Reprint No. 10. Washington D.C, Washington.

Ham, S. H. 1992. **Environmental Interpretation**. North America Press. Colorado

Knapp, D. and G.M. Benton. 2004. **Elements to Successful Interpretation**. A Multiple Case Study of Five National Park. [http://www.interpnet. Com/JIR/v9n2.htm](http://www.interpnet.Com/JIR/v9n2.htm), April 27, 2006

Morgan, T. and R.A. King. 1971. **Introduction to Psychology**. 5th ed., McGraw–Hill, New York.

Oskamp, S. 1977. **Attitude and Opinion**. Prentice Hall Inc, New Jersey.

Rammer, H. H. 1954. **Introduction to Opinion and Attitude**. Harper and Brother Publisher. New York.

Sharpe, G. W. 1967. **Interpreting the Environment**. John Wiley and Sons Inc. New York.

Tilden, F. 1967. **Interpreting Our Heritage**. 3rd ed. The University of North Carolina Press, Chapel Hill.

Trandis, H. C. 1971. **Attitude and Attitude Chang**. John Willy and Sons Inc. New York.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ศึกษา

น้ำตกเอราวัณ

ก

ข

ค

ง

จ

ฉ

ช

ภาพผนวกที่ ๓ โปรแกรมสื่อความหมายบริเวณน้ำตกเอราวัณ ก-ข. นิทรรศการในอาคาร
 ค. นิทรรศการกลางแจ้ง ง-จ. สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ฉ-ช. แผ่นป้ายบรรยาย

สวนสัตว์ดุสิต

ก

ข

ค

ง

จ

ฉ

ภาพผนวกที่ ก2 โปรแกรมสื่อความหมายในสวนสัตว์ดุสิต ก. สัญลักษณ์ เครื่องหมาย
 ข. โสตทัศนูปกรณ์ ค. นิทรรศการในอาคาร ง. แผ่นป้ายบรรยาย
 จ. สื่อสิ่งพิมพ์ ฉ. เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

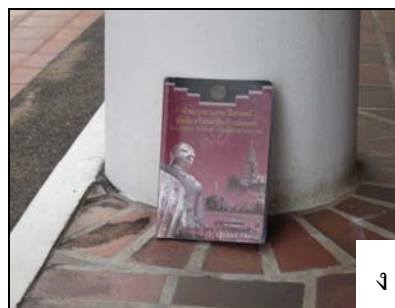
ก

ข

ค

ง

จ

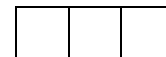
ฉ

ภาพผนวกที่ ๓3 โปรแกรมสื่อความหมายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ก. แผ่นป้ายบรรยาย
 ข. นิทรรศการในอาคาร ค. โสตทัศนูปกรณ์ ง. สื่อสิ่งพิมพ์ จ. เจ้าหน้าที่
 สื่อความหมาย ฉ. สัญลักษณ์เครื่องหมาย

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวยุคต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ
แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์

โดย

นางสาววรัทยา พรหมชู

นิสิตปริญญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ

ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง

1. การสำรวจข้อมูลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวยุคต่อโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งนันทนาการ 3 ประเภท คือ แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ แหล่งนันทนาการกึ่งธรรมชาติและแหล่งนันทนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของผู้วิจัย ข้อมูลต่างๆที่ท่านตอบในแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อตัวท่านหรือบุคคลใดๆผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม
2. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 4 ตอนด้วยกัน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและประสบการณ์การมาเยือน
  - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายและ ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย
  - ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวยุคต่อโปรแกรมสื่อความหมาย
  - ตอนที่ 4 ลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยวยุค
3. วิธีการตอบแบบสอบถาม
  - 3.1 โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน (.....)
  - 3.2 โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่าง.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและประสบการณ์การมาเยือน

1) ท่านเคยเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่

( ) ไม่เคย (ครั้งนี้เป็นครั้งแรก) ( ) เคย (ไม่รวมครั้งนี้) จำนวน.....ครั้ง

2) ในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้นี้ท่านใช้ระยะเวลาอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวประมาณ.....ชั่วโมง

3) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....คน (รวมตัวท่านด้วย)

4) ในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้นี้ ท่านให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (โปรดระบุระดับความสำคัญในทุกวัตถุประสงค์ในการเดินทาง)

วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	ระดับความสำคัญ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีความสำคัญ
1.เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติ						
2.เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม						
3.เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และศึกษาชีวิตสัตว์						
4.เพื่อจะได้มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว/เพื่อน						
5.เพื่อใช้เวลาว่างร่วมกับคนที่มีความสนใจใกล้เคียงกัน						
6.เพื่อจะได้ใกล้ชิดคนสำคัญ						
7.เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะผู้คนใหม่ๆ						
8.เพื่อได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เคยไปเยือนมาก่อน						
9.เพื่อจะได้มีโอกาสผจญภัย เสี่ยงภัยและท้าทาย						
10.เพื่อหาความสงบ วิเวก สันโดษ						
11.เพื่อหาความเป็นส่วนตัว						
12.เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน						
13.เพื่อได้หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่ประจำวัน						

วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	ระดับความสำคัญ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่มีความสำคัญ
14.เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ยกวนในสังคมเมือง						
15.เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ						
16.เพื่อได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ						
17.เพื่อรำลึกถึงความหลัง						
18.เพื่อเปิดโลกทัศน์ มุมมองใหม่ให้ชีวิต						
19.เพื่อหาประสบการณ์นันทนาการจากธรรมชาติ						
20.เพื่อพัฒนาความแข็งแรงทางร่างกาย						
21.เพื่อจะได้มีโอกาสพึ่งพาตนเอง/ทดสอบความสามารถของตนเอง						
22. เพื่อการศึกษา วิจัย						
23.เพื่อสอนหรือนำผู้อื่นประกอบกิจกรรม						
24.อื่นๆ โปรดระบุ.....						

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้ประโยชน์โปรแกรมสื่อความหมายและ ความรู้เกี่ยวกับ การสื่อความหมาย

5) ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ในครั้งนี้นี้ ท่านต้องการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมสื่อความหมายชนิดต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (โปรดระบุระดับความต้องการของท่านในทุกประเภทสื่อ)

ชนิดของสื่อ	ระดับความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ
1.เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย						
2.ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว						
3. โสตทัศนอุปกรณ์						
4.นิทรรศการในอาคาร						
5.นิทรรศการกลางแจ้ง						
6.แผ่นป้ายบรรยาย						

ชนิดของสื่อ	ระดับความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ
7.คู่มือศึกษารวมชาติ/ประวัติศาสตร์						
8.สื่อสิ่งพิมพ์						
9.เส้นทางเดินศึกษารวมชาติ/ประวัติศาสตร์						
10.สัญลักษณ์ เครื่องหมาย						

6) ท่านคิดว่าข้อความต่อไปนี้ถูกหรือผิด

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. โปรแกรมสื่อความหมายประกอบด้วย การบริการ โดยบุคคลและการบริการ โดยไม่ใช้บุคคล		
2. โปรแกรมการสื่อความหมายที่ดี ควรแยกออกจากกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่		
3. นิทรรศการจะมีเฉพาะในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น		
4. สไลด์ประกอบเสียง จัดเป็น โปรแกรมสื่อความหมายประเภทไม่ต้องใช้นักสื่อความหมาย		
5. การนำกลุ่ม เป็นการสื่อความหมายที่ได้เฉพาะในเส้นทางศึกษารวมชาติ		
6. บทบาทของนักสื่อความหมาย คือ การตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยว		
7. ป้ายให้ข้อมูลไม่จำเป็นต้องมีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีเพียงแค่ภาษาใดภาษาหนึ่งก็เพียงพอ		
8. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆในพื้นที่ได้ทั้งหมด		
9. ทางเดินศึกษารวมชาติ/ประวัติศาสตร์ควรตัดผ่านจุดอันตรายต่างๆ เช่น หน้าผาสูงชันหรือบริเวณที่มีพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายบ้าง		
10. การสื่อความหมาย เป็นกิจกรรมการให้การศึกษาแก่ผู้ที่เข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติเท่านั้น		
11. การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็น การสื่อความหมาย		
12. การสื่อความหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ควรให้เนื้อหาสาระมากเกินไปกว่า 5 หัวข้อเรื่อง		
13. ทุกสถานที่ที่มีเรื่องราว สามารถนำมาใช้สื่อความหมายได้		
14. สัญลักษณ์ และเครื่องหมายสำหรับการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีรูปแบบหลากหลาย		
15. การสื่อความหมายจัดเป็นการให้ความรู้แบบเป็นทางการเช่นเดียวกับการสอน		
16. ป้าย แผ่นพับ นิทรรศการ ถือเป็น การสื่อสารทางเดียว		
17. การสื่อความหมายที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้รับสื่อได้ใช้ประสาทสัมผัสด้วยตาหู หูฟัง หรือมือคลำ		
18. ป้ายข่าวสารต่างๆ เอกสารคำเตือนในพื้นที่ จัดเป็น โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับการบริหารจัดการ		

ข้อความ	ถูก	ผิด
19.การเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องมีนักสื่อความหมายนำทางไปด้วยทุกครั้ง		
20.จุดเริ่มต้นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ ที่ดีควรอยู่ห่างไกลจากลานจอดรถ หรือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว		
21.วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย คือ ช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการพื้นที่		
22.การสื่อความหมายไม่สามารถลดผลกระทบจากกิจกรรมของผู้มาเยือนต่อทรัพยากรในพื้นที่ได้		
23.การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพลิดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหา กับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี		
24.ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็นโปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว		
25.การสื่อความหมายเป็นการสื่อสารที่มีขบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร		

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ โปรแกรมสื่อความหมาย

7) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความต่อไปนี้

หัวข้อ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็น ด้วยและ ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1.สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์					
2.ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง					
3.ขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์					
4.การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม					
5.การจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม					

หัวข้อ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็น ด้วยและ ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
6.เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับ ระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลิน ประทับใจ					
7.บุคลิกท่าทาง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สื่อ ความหมายมีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ					
8.เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี					
9.มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว อย่างเพียงพอ					
10.สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อประเภทต่างๆใน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ มีความ กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม					
11.จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษา ธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความเหมาะสมกับจำนวน ผู้ใช้ประโยชน์					
12. ภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้อง กับเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น					
13.เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน					
14.เนื้อหาที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายใช้ภาษาที่ เข้าใจได้ง่าย					
15.ข้อความที่น่าสนใจในแผ่นป้ายบรรยายมีความ ชัดเจน ไม่เลือนราง					
16.เนื้อหาที่น่าสนใจในนิทรรศการเรียงลำดับ ต่อเนื่องกันและมีความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน					
17.เนื้อหาที่น่าสนใจในนิทรรศการมีความถูกต้องและ เป็นปัจจุบัน					

หัวข้อ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ทั้งเห็น ด้วยและ ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
18.เนื้อหาที่น่าสนใจในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม					
19.สื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูล เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและ กฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่					
20.รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่ การเก็บรักษา					
21.ขนาดของกลุ่มศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มี ขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และ สะดวกในการพกพา					
22.เนื้อหาในกลุ่มศึกษาธรรมชาติมีความถูกต้องตรงกับ สภาพความเป็นจริงของพื้นที่					
23.สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะ เกิดขึ้นในพื้นที่ได้					
24.เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล					
25.เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง					
26.ระยะเวลาที่โตดทัศนูปกรณ์นำเสนอมีความ เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน					
27.ภาษาที่ใช้บรรยายในโตดทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย					
28.ภาพที่นำเสนอในโตดทัศนูปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่					

ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการสื่อความหมายในพื้นที่.....
 .....
 .....

ตอนที่ 4 ลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

1. เพศ..... 2. อายุ.....ปี 3. ที่อยู่ปัจจุบันจังหวัด.....
4. การศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย
( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ ( ) รับราชการ ( ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ ( ) พนักงานบริษัท ( ) ค้าขาย
( ) ธุรกิจส่วนตัว ( ) เกษตรกร ( ) นักเรียน/นักศึกษา ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้ต่อเดือน โดยประมาณ.....บาท

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability)

ตารางผนวกที่ ค1 การทดสอบความน่าเชื่อถือของความคิดเห็นต่อโปรแกรมสื่อความหมาย

ข้อความ	Alpha if Item Deleted
1. สภาพภายนอกของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดให้เข้าไปใช้ประโยชน์	0.9412
2. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและคำแนะนำที่นักท่องเที่ยวต้องการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	0.9398
3. ขนาดของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์	0.9393
4. การจัดวางสื่อและทิศทางในการเดินชมสื่อในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	0.9412
5. การจัดแสงสว่างภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	0.9410
6. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความรู้และประสบการณ์ในการนำชมแหล่ง สามารถให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้ฟัง และตอบคำถามที่ท่านสงสัยได้ สร้างความเพลิดเพลินประทับใจ	0.9393
7. บุคลิกท่าทาง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สื่อความหมายมีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ	0.9392
8. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายให้บริการข้อมูลอย่างชัดเจน สุภาพ และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	0.9372
9. มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	0.9374
10. สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อประเภทต่างๆในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	0.9424
11. จำนวนของสื่อที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้ประโยชน์	0.9408
12. ภาพประกอบในแผ่นป้ายบรรยายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอ ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	0.9388
13. เนื้อหาที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน	0.9406
14. เนื้อหาที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย	0.9395
15. ข้อความที่นำเสนอในแผ่นป้ายบรรยายมีความชัดเจน ไม่เลือนราง	0.9405
16. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการเรียงลำดับต่อเนื่องกันและมีความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน	0.9388
17. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	0.9392
18. เนื้อหาที่นำเสนอในนิทรรศการสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	0.9388

ตารางผนวกที่ ค1 (ต่อ)

ข้อความ	Alpha if Item Deleted
19. สื่อสิ่งพิมพ์ในพื้นที่ทำให้ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกฎเกณฑ์ต่างๆของพื้นที่	0.9402
20. รูปลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์มีความสวยงาม ควรค่าแก่การเก็บรักษา	0.9401
21. ขนาดของกลุ่มมือศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์มีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับความยาวของเนื้อหา และสะดวกในการพกพา	0.9372
22. เนื้อหาในกลุ่มมือศึกษาธรรมชาติมีความถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่	0.9378
23. สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้	0.9411
24. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเป็นสากล	0.9418
25. เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีความชัดเจน ไม่เลือนราง ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง	0.9398
26. ระยะเวลาที่โตดทัศนูปกรณ์นำเสนอมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของท่าน	0.9402
27. ภาษาที่ใช้บรรยายในโตดทัศนูปกรณ์มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจได้ง่าย	0.9399
28. ภาพที่นำเสนอในโตดทัศนูปกรณ์มีความดึงดูดใจ และช่วยให้เห็นภาพรวมของพื้นที่	0.9395

หมายเหตุ Reliability Coefficients N of Cases = 30.0 ; N of Items = 28 ; Alpha = .9418

ตารางผนวกที่ ๒ ค่าความยากเป็นรายชื่อของคำถามความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมาย

ชื่อคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูกต้อง	ค่าความยากของ คำถามรายชื่อ	ระดับความยาก
1. โปรแกรมสื่อความหมายประกอบด้วย การบริการ โดยบุคคลและการบริการ โดยไม่ใช้บุคคล	24	0.80	ค่อนข้างง่าย
2. โปรแกรมการสื่อความหมายที่ดี ควรแยกออกจกกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่	22	0.73	ค่อนข้างง่าย
3. นิทรรศการจะมีเฉพาะในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น	24	0.80	ค่อนข้างง่าย
4. สไลด์ประกอบเสียง จัดเป็นโปรแกรมสื่อความหมายประเภทไม่ต้องใช้นักสื่อความหมาย	17	0.57	ค่อนข้างง่าย
5. การนำกลุ่ม จัดเป็นการสื่อความหมายประเภทต้องใช้นักสื่อความหมาย	26	0.87	ง่ายเกินไป
6. บทบาทของนักสื่อความหมาย คือ การตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยว	10	0.33	ค่อนข้างยาก
7. ป้ายให้ข้อมูลไม่จำเป็นต้องมีคำบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีเพียงแค่ภาษาใดภาษาหนึ่งก็เพียงพอ	24	0.80	ค่อนข้างง่าย
8. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆในพื้นที่ได้ทั้งหมด	24	0.80	ค่อนข้างง่าย
9. ทางเดินศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ควรตัดผ่านจุดอันตรายต่างๆ เช่น หน้าผาสูงชันหรือบริเวณที่มีพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายบ้าง	16	0.53	ค่อนข้างง่าย
10. การสื่อความหมาย เป็นกิจกรรมการให้การศึกษแก่ผู้ที่เข้าไปเที่ยวชมพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติเท่านั้น	19	0.63	ค่อนข้างง่าย
11. การให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นการสื่อความหมาย	3	0.10	ยากเกินไป
12. การสื่อความหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ควรให้เนื้อหาสาระมากเกินไปกว่า 5 หัวข้อเรื่อง	23	0.77	ค่อนข้างง่าย

ตารางผนวกที่ ค2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูกต้อง	ค่าความยากของ คำถามรายข้อ	ระดับความยาก
13. ทุกสถานที่ที่มีเรื่องราว สามารถนำมาใช้สื่อ ความหมายได้	28	0.93	ง่ายเกินไป
14. การใช้สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายสำหรับการ สื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีรูปแบบ หลากหลาย	14	0.47	ค่อนข้างยาก
15. การสื่อความหมายและการสอนจัดเป็นการให้ ความรู้แบบเป็นทางการเช่นเดียวกับการสอน	6	0.20	ค่อนข้างยาก
16. ป้าย แผ่นพับ นิทรรศการ ถือเป็นสื่อสาร ทางเดียว	22	0.73	ค่อนข้างง่าย
17. การสื่อความหมายที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้รับ สื่อได้ใช้ประสาทสัมผัสด้วยตาหู ฟัง หรือมือ คลำ	23	0.77	ค่อนข้างง่าย
18. ป้ายข่าวสารต่างๆ เอกสารคำเตือนในพื้นที่ จัดเป็น โปรแกรมสื่อความหมายสำหรับการ บริหารจัดการ	27	0.90	ง่ายเกินไป
19. การเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือท่องเที่ยวใน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องมีนักสื่อความหมายนำทางไปด้วยทุก ครั้ง	15	0.50	ความยาก ปานกลาง
20. จุดเริ่มต้นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ/ ประวัติศาสตร์ ที่ไม่ควรอยู่ห่างไกลจากลานจอดรถ หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	18	0.60	ค่อนข้างง่าย
21. วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย คือ ช่วย ให้ประชาชนเข้าใจจุดประสงค์และเป้าหมายของ หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการพื้นที่	25	0.83	ง่ายเกินไป
22. การสื่อความหมายสามารถช่วยลดผลกระทบ ที่จะเกิดแก่ทรัพยากรในพื้นที่ได้	29	0.97	ง่ายเกินไป
23. การสื่อความหมายที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ให้ความเพลิดเพลิน เชื่อมโยงเนื้อหา กับผู้ฟัง และมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างดี	1	0.03	ยากเกินไป

ตารางผนวกที่ ค2 (ต่อ)

ข้อคำถาม	จำนวนผู้ตอบ ถูกต้อง	ค่าความยากของ คำถามรายข้อ	ระดับความยาก
24. ป้ายเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นอกจากจะเป็น โปรแกรมสื่อความหมายแล้ว ยังถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว	28	0.93	ง่ายเกินไป
25. การสื่อความหมายเป็นการสื่อสารที่มี ขบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร	28	0.93	ง่ายเกินไป

หมายเหตุ N of Cases = 30 ; N of Items = 25

ตารางผนวกที่ ๓ ค่า factor loading ของวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเยือนแหล่งนันทนาการ
ของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	factor loading ของแต่ละกลุ่มวัตถุประสงค์ในการเดินทาง					
	1	2	3	4	5	6
1. เพื่อสอนหรือนำผู้อื่นประกอบ กิจกรรม	.751					
2. เพื่อการศึกษา วิจัย	.687					
3. เพื่อจะได้มีโอกาสพึ่งพาตนเอง/ ทดสอบความสามารถของตนเอง	.682					
4. เพื่อพัฒนาความแข็งแรงทาง ร่างกาย	.642					
5. เพื่อเปิดโลกทัศน์ มุมมองใหม่ให้ ชีวิต	.561					
6. เพื่อหาประสบการณ์นันทนาการ จากธรรมชาติ	.550					
7. เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ		.800				
8. เพื่อได้พักผ่อนในบรรยากาศที่ สงบ		.782				
9. เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการ ทำงาน		.645				
10. เพื่อหาความเป็นส่วนตัว			.734			
11. เพื่อหาความสงบ วิเวก สันโดษ			.692			
12. เพื่อได้ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่ ไม่เคยไปเยือนมาก่อน			.596			
13. เพื่อจะได้มีโอกาสผจญภัย เสี่ยง ภัยและทำทนาย			.501			
14. . เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะผู้คน ใหม่ๆ			.470			
15. เพื่อได้หลีกเลี่ยงจากภาระหน้าที่ ประจำวัน				.730		
16. เพื่อรำลึกถึงความหลัง				.615		
17. เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงจากสิ่ง รบกวนในสังคมเมือง				.546		

ตารางผนวกที่ ค3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	factor loading ของแต่ละกลุ่มวัตถุประสงค์ในการเดินทาง					
	1	2	3	4	5	6
18. เพื่อใช้เวลาว่างร่วมกับคนที่มี ค่านิยมใกล้เคียงกัน					.743	
19. เพื่อจะได้ใกล้ชิดคนสำคัญ					.702	
20. เพื่อจะได้มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว/เพื่อน					.656	
21. เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และ ศึกษาชีวิตสัตว์						.880
22. เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และ ศึกษาธรรมชาติ						.837
23. เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้และ ศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม						-.410

หมายเหตุ Eigenvalues ของ factor 1 = 5.771   Eigenvalues ของ factor 2 = 2.204
 Eigenvalues ของ factor 3 = 1.901   Eigenvalues ของ factor 4 = 1.654
 Eigenvalues ของ factor 5 = 1.353   Eigenvalues ของ factor 6 = 1.070
 Cumulative % of Variance = 60.66%